

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ І ОБЛІКУ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ**

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Спеціальність	Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма	Фінанси і кредит
Група	8.02.072.080.22.1

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: «Управління оборотними активами підприємства»

Виконала: студентка Вікторія АКСЕНКО

Керівник: к.е.н., доцент Марина БЕРЕСТ

Рецензент: директор
ТОВ «СІЕС ІНТЕГРА»
Олег ВЯЗЬМІТІНОВ

Харків – 2023 рік

РЕФЕРАТ

Магістерська дипломна робота: с. 101, рис. 40, табл. 14, джерел 80.

Об'єктом дослідження є процес управління оборотними активами машинобудівних підприємств. Предметом дослідження є теоретичні основи та методичні підходи до управління оборотними активами суб'єктів господарювання.

Метою дипломної роботи є узагальнення теоретичних основ щодо управління оборотними активами, а також розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення управління оборотними активами підприємств машинобудування.

Методами дослідження для досягнення поставленої мети в дипломній роботі були: методи аналізу і синтезу, теоретичного узагальнення; методи індукції та дедукції; методи спостереження, збирання та опису фактів, класифікації; графічний та табличний методи; методи системного та порівняльного аналізу; метод функціонального моделювання; метод кластерного аналізу; метод фінансового аналізу коефіцієнтів, метод аналізу ієрархій. Використано програмні продукти: MS Office, Statistica, Ramus Educational.

В результаті дослідження узагальнено теоретичні основи управління оборотними активами підприємства; охарактеризовано та проаналізовано сучасний стан машинобудівної галузі; проведено діагностику оборотних активів підприємств галузі машинобудування на основі методу кластерного аналізу; проведено аналіз стану, структури та ефективності використання оборотних активів машинобудівних підприємств; удосконалено структурно-функціональну модель процесу управління оборотними активами підприємства; проведено прогнозування ключових індикаторів стану та ефективності використання оборотних активів підприємства; виконано обґрунтування заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства.

КЛЮЧОВІ СЛОВА:

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ, ПІДПРИЄМСТВО, АНАЛІЗ, ЛІКВІДНІСТЬ, ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ, ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, ГРОШОВІ КОШТИ ТА ЇХ ЕКВІВАЛЕНТИ, ЧИСТИЙ ДОХІД.

SUMMARY

Master's thesis: p. 101, fig. 40, tab. 14, sources 80.

The object of research is the process of managing current assets of machine-building enterprises. The subject of the study is the theoretical foundations and methodological approaches to the management of current assets of business entities.

The purpose of the thesis is to summarize the theoretical foundations of current asset management, as well as to develop practical recommendations for improving the management of current assets of machine-building enterprises.

The research methods used to achieve this goal in the thesis were: methods of analysis and synthesis, theoretical generalization; methods of induction and deduction; methods of observation, collection and description of facts, classification; graphical and tabular methods; methods of system and comparative analysis; method of functional modeling; method of cluster analysis; method of financial analysis of coefficients, method of hierarchy analysis. Software products used: MS Office, Statistica, Ramus Educational.

As a result of the study, the theoretical foundations of management of current assets of enterprise are summarized; the current status of the machine-building industry is characterized and analyzed; diagnostics of current assets of machine-building enterprises on the basis of the cluster analysis method is carried out; the status, structure and efficiency of use of current assets of machine-building enterprises are analyzed; the structural-functional model of the process of management of current assets of enterprise is improved; forecasting of key indicators of the status of the enterprise is carried out.

KEYWORDS:

CURRENT ASSETS MANAGEMENT, ENTERPRISE, ANALYSIS, LIQUIDITY, SOLVENCY, ACCOUNTS RECEIVABLE, CASH AND CASH EQUIVALENTS, NET INCOME.

ЗМІСТ

Вступ	6
1. Теоретичні основи управління оборотними активами підприємства	9
2. Аналіз ефективності управління оборотними активами підприємств машинобудівної галузі	28
2.1. Характеристика та аналіз сучасного стану машинобудівної галузі	28
2.2. Діагностика оборотних активів підприємств галузі машинобудування на основі методу кластерного аналізу	36
2.3. Аналіз стану, структури та ефективності використання оборотних активів машинобудівних підприємств	44
3. Розробка шляхів зростання ефективності управління оборотними активами підприємств машинобудівної галузі	59
3.1. Структурно-функціональне моделювання процесу управління оборотними активами підприємств машинобудівної галузі	59
3.2. Прогнозування ключових індикаторів стану та ефективності використання оборотних активів підприємства	71
3.3. Обґрунтування вибору заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства	82
Висновки	91
Перелік використаних джерел	94
Додатки	102

ВСТУП

Важливим завданням будь-якого виробничого підприємства є раціональне використання та організація ефективного управління оборотними активами для забезпечення безперервного виробництва за умов інфляційних процесів, кризи, збільшення конкуренції. Управління оборотними активами впливає на можливості виконання виробничих планів підприємства, дотримання зобов'язань перед споживачами, підвищення ефективності використання та забезпечення стійкого фінансового становища й створення умов для подальшого конкурентоспроможного розвитку підприємства.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що на підприємстві одним із основних аспектів є питання про ефективне управління оборотними активами, оптимізація їх використання, раціональне розподілення оборотного капіталу та наявність власних оборотних коштів, тому що це є невід'ємною умовою для забезпечення належного рівня платоспроможності, кредитоспроможності, конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості.

Саме формування оборотних активів у необхідному і достатньому обсязі з найменшими витратами сприятиме підвищенню ефективності їх використання, покращенню ефективності діяльності та збільшенню майбутнього прибутку.

Теоретичні особливості поняття оборотних активів та економічного обґрунтування напрямів їхнього ефективного використання та управління більш детально освітлені в роботах таких закордонних та вітчизняних вчених, як Базилінська О. Я. [3], Берест М. М. [5], Бланк І. О. [6], Брейлі Р. [7], Бровко Л. І. [8], Васьківська К. В. [9], Гринюк І. М. [13], Донін Є. О. [18], Журавльова І. В. [24], Колодізев О. М. [33], Лапіна І. С. [36], Лисьонкова Н. М. [39], Мордань Є. Ю. [46], Нашкерська Г. В. [49], Непочатенко О. О. [50], Поддєрьогін А. М. [57,58], Ситник Н. С. [62], Швець Ю. О. [73], Ярошевич Н. Б. [76] та ін.

Актуальність теми та необхідність подальшого розвитку науково-практичних розробок щодо оцінки ефективності використання оборотних активів, обліку та аудиту оборотних активів призвели до вибору напрямку дослідження, мети та завдань дипломної роботи.

Метою дипломної роботи є узагальнення теоретичних основ щодо управління оборотними активами, а також розроблення практичних

рекомендацій щодо удосконалення управління оборотними активами підприємств машинобудування.

Для досягнення зазначеної мети в роботі було виконано наступні завдання:
узагальнити теоретичні основи управління оборотними активами підприємств;

охарактеризувати та провести аналіз сучасного стану машинобудівної галузі;

провести діагностику оборотних активів підприємств галузі машинобудування на основі методу кластерного аналізу;

провести аналіз стану, структури та ефективності використання оборотних активів машинобудівних підприємств;

удосконалити структурно-функціональну модель процесу управління оборотними активами підприємства;

провести прогнозування ключових індикаторів стану та ефективності використання оборотних активів підприємства;

обґрунтувати вибір заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства.

Об'єктом дослідження є процес управління оборотними активами машинобудівних підприємств. Предметом дослідження є теоретичні основи та методичні підходи до управління оборотними активами суб'єктів господарювання.

Інформаційним забезпеченням дослідження для написання даної роботи виступили наукові публікації вітчизняних та зарубіжних вчених, навчальна та методична література, фінансові інформаційні джерела: НП(С)БО «Загальні вимоги до фінансової звітності», Господарський кодекс України, дані Державної служби статистики, фінансова звітність підприємств машинобудівної галузі.

Методами дослідження для досягнення поставленої мети в дипломній роботі були: методи аналізу і синтезу, теоретичного узагальнення для дослідження сутності оборотних активів підприємства та визначення понять «оборотні активи» та «управління оборотними активами»;

методи індукції та дедукції для дослідження теоретичних аспектів та визначення місця оборотних активів у системі фінансового аналізу;

методи спостереження, збирання та опису фактів, класифікації для виділення підходів та аналізу поняття оборотних активів;

методи статистичного, вертикального та горизонтального аналізу для аналізу сучасного стану машинобудівної галузі;

метод кластерного аналізу для групування підприємств машинобудівної галузі;

графічний та табличний методи, метод фінансового аналізу коефіцієнтів для проведення аналізу фінансових показників та відображення їхньої динаміки;

методи системного та порівняльного аналізу для виявлення особливостей і складових оборотних активів та джерел їх фінансування;

метод структурно-функціонального моделювання для побудови моделі процесу управління оборотними активами підприємства;

метод прогнозування на основі часових рядів – для визначення прогнозних обсягів оборотних активів та фінансових показників стану та ефективності використання їх;

метод аналізу ієрархій для обґрунтування вибору заходів спрямованих на підвищення ефективності управління оборотними активами.

Проведення аналізу статистичної інформації, отриманої в процесі дослідження, здійснювалось за допомогою персонального комп'ютеру з використанням пакету Microsoft Office (Word, Excel), STATISTICA, Ramus.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості та доцільності їх використання в практичній діяльності АТ «Українські енергетичні машини» та інших підприємств галузі машинобудування з метою покращення якості прийняття управлінських рішень щодо управління оборотними активами для забезпечення стійкого фінансового становища, підтримки належного рівня ліквідності та платоспроможності.

Результати проведеного дослідження оприлюднено:

на VII Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами», опубліковано тези на тему «Обґрунтування вибору заходів спрямованих на підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства» (15 листопада 2023 р., м. Київ);

підготовлено статтю на тему «Прогнозування оборотних активів підприємства як інструмент ефективного управління ними» в науковому журналі «Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця».

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Оборотні активи, як і будь-які інші активи, мають властиві лише їм переваги й недоліки, які є важливими факторами, які варто враховувати під час формування, використання та управління ними.

Основними перевагами є те, що оборотні активи мають змогу легко трансформуватися з одного виду в інший, мають високу ліквідність, швидко реалізуються в управлінських рішеннях, є засобами платежу та легко піддаються змінам. А недоліками оборотних активів є такі твердження: ця частина активів не задіяна у виробництві, тобто не приносить прибутку; запасам, як одній із значних складових оборотних активів властиві такі ознаки, як псування та знецінення; оборотні активи потребують певних витрат, пов'язаних зі зберіганням; піддаються впливу інфляції; мають високий рівень фінансових ризиків [13].

Аналіз сучасних підходів щодо визначення економічної категорії «оборотні активи» показав, що головною ознакою, за якою оборотні активи виділяють з майна підприємства, є часовий період, протягом якого вони функціонують (додаток А). Саме цей період, протягом якого оборотні активи переносять свою вартість на вартість готової продукції або повністю споживаються в процесі виробництва, є основною властивістю.

Згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» до оборотних активів належать гроші та їх еквіваленти, які не обмежені у використанні, а також інші активи, які призначені для використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу [47].

Одним з широко розповсюджених є судження науковців, згідно якого головний акцент робиться на терміні використання оборотних активів. Більшість науковців, зокрема Бланк І. О., Непочатенко О. О. та Ситник Н. С., трактують оборотні активи як обсяг майнових цінностей, що повністю споживаються протягом одного операційного циклу та обслуговують поточну господарську діяльність суб'єкта господарювання [6,50,62].

Схожим визначенням користуються такі науковці, як Базилінська О. Я., Берест М. М., Гринюк І. М., Колодізев О. М., але вони додають уточнення щодо

того, що ця частина майна підприємства змінює свою матеріально-речову форму протягом терміну їх використання. Та включають до оборотних активів грошові кошти та їх еквівалентами, а також інші активи, що перебувають у постійному кругообігу з метою забезпечення безперервності виробничого процесу [1,5,13,33].

У своїх наукових працях Бровко Л. І. та Ярошевич Н. Б. розуміють оборотні активи як натурально-речовинну категорію, інакше кажучи, як засоби підприємства, які повністю переносять свою вартість на вартість випущеної продукції [8]. Однак, у сучасних умовах встановлених товарно-грошових відносин матеріальні засоби підприємств відображаються не лише в натуральній, а й у вартісній формі [8,76].

Проведені дослідження різних визначень та трактувань цієї категорії науковцями дозволили сформулювати загальне визначення поняття «оборотні активи». Оборотні активи є сукупністю матеріальних та грошових цінностей, що забезпечують поточну виробничу діяльність суб'єкта господарювання, і які можуть бути перетворені на грошові кошти протягом одного операційного циклу. Ці активи забезпечують безперервну діяльність підприємства, оскільки вони переносять свою вартість на вартість готової продукції.

Вивчення поняття оборотних активів, розуміння їх складових та визначення цієї економічної категорії в теоретичних дослідженнях дозволяють визначити ключові аспекти та певні характеристики їх формування. Правильне розуміння сутності оборотних активів є важливим для практичного використання, оскільки вірне сприйняття економічної термінології допомагає полегшити роботу кожного підприємства, виявити взаємозалежності між різними факторами виробничо-господарської діяльності, надає можливість не лише ефективно та раціонально використовувати наявні фінансові ресурси, а й будувати правильні економічні прогнози для управління та оптимізації оборотних активів.

Підсумовуючи сучасний підхід науковців до змісту оборотних активів, можна виділити певні ознаки аналізованої категорії: оборотні активи є найбільш мобільною складовою з загального обсягу активів підприємства;

для ефективного функціонування підприємства необхідно постійно відновлювати та підтримувати на достатньому рівні оборотні активи;

оборотні активи повинні бути узгоджені з сумою поточних зобов'язань;

саме ця частина активів повинна приносити підприємству найбільші економічні вигоди (шляхом забезпечення ліквідності, платоспроможності, прибутковості).

У статтях науковців та вчених досить часто зустрічаються наступні заміни категорії «оборотні активи»:

1. Оборотний капітал

Для кращого розуміння відмінностей цих понять необхідно розглянути трактування поняття «оборотний капітал» окремими авторами. Так, наприклад такі автори, як Косарева І. П., Великий Ю. М., Політун Д. О. відзначають, що оборотний капітал – це предмет праці, що існує у формі грошових коштів на кожному етапі виробничого циклу та споживається протягом одного операційного циклу виробництва, в результаті чого цілком переносить свою вартість на створений виробничий продукт [10].

У своїх дослідженнях Касапова І. С. відзначає, що оборотний капітал є сукупністю речових елементів, необхідних для створення запасів та матеріальних цінностей в мінімально необхідних розмірах для отримання максимально можливого фінансового результату. Авторка підкреслює, що оборотний капітал є одним з найважливіших елементів у виробництві, який забезпечує необхідні фінансові ресурси та безперервність функціонування підприємства [28].

Окремо слід виділити позицію провідного вченого Поддєрьогіна А. М., яка полягає в тому, що оборотний капітал підприємства – це частина капіталу, яка інвестується в обігові активи, що обслуговують виробничий цикл підприємства та забезпечують його господарську діяльність з метою отримання прибутку [58].

Ченг Ф. Лі та Джозеф І. Фіннерті визначають оборотний капітал, як поточні активи, включаючи грошові кошти, легко-реалізовані цінні папери, товарно-матеріальні запаси та дебіторську заборгованість, відображені в доларовому еквіваленті [72].

Ковальчук Н. О. зазначає, що оборотним капіталом підприємства є мобільні активи, а саме грошові засоби або активи, що можуть бути перетворені в них протягом одного виробничого циклу або дванадцяти місяців [31].

Таким чином, не дивлячись на те, що трактування понять «оборотні активи» та «оборотний капітал» з першого погляду здаються схожими та включають до свого складу одні й ті самі об'єкти (грошові кошти, виробничі

запаси та дебіторську заборгованість), треба зазначити, що «оборотний капітал» є більш загальним поняттям, що одночасно враховує складові оборотних активів та характеризує джерела їх фінансування. На відміну від оборотних активів, оборотний капітал не споживається та не витрачається, він інвестується з метою подальшого його збільшення.

2. Оборотні кошти

У Господарському кодексі України оборотні кошти трактуються, як активи, що включають сировину, паливо, матеріали, малоцінні та швидкозношувані предмети, інше майно виробничого й невиробничого призначення, що відноситься по законодавству до оборотних коштів [12].

Опарін В. М. у своїх працях зазначає, що оборотні кошти є частиною фінансових ресурсів, що перебуває в постійному обігу та спрямована на придбання різноманітних елементів виробничих запасів, таких як сировина, основні та допоміжні матеріали, напівфабрикати тощо. Ці кошти можуть бути розподілені на 2 групи: перша частина перебуває у незавершеному виробництві, друга – в готовій, але ще не реалізованій продукції [51].

Поддєрьогін А. М., використовуючи декілька трактувань з перелічених, виокремлює, що оборотні кошти – це грошові кошти, які авансовані для утворення оборотних виробничих фондів і фондів обігу та вказують на економічну єдність обігових виробничих фондів і фондів обігу [57].

Автор вважає, що саме запропонований підхід відображає ключові характеристики категорії «оборотні кошти», зокрема: перш за все, об'єктивну необхідність цієї категорії в умовах функціонування товарно-грошових відносин; по-друге, те, що обігові кошти мають вартісну характеристику, як провідну їх форму; по-третє, вони мають авансований характер; по-четверте, економічну єдність обігових виробничих та обігових фондів; по-п'яте, планомірний кругообіг ресурсів на підприємстві [57].

Після розгляду різноманітних поглядів та підходів авторів до аналізу досліджуваних економічних категорій, можна зробити висновок про тісний зв'язок між такими поняттями, як «оборотні активи», «оборотний капітал» та «оборотні кошти», проте в цих поняттях є певні відмінності. Оборотний капітал – це більш ширше поняття, ніж оборотні активи, оскільки його головною ознакою є те, що його інвестують для подальшого збільшення його обсягу. Різницею між оборотними коштами та оборотними активами є відсутність

поточних фінансових інвестицій у складі оборотних коштів.

Оборотний капітал і оборотні активи відновлюють один одного, чим саме забезпечують безперервність господарчих процесів на підприємстві. До оборотних активів належать як матеріальні, так і грошові ресурси, тому, поняття категорії «оборотні активи» є більш ширшим, і включає в себе оборотні кошти [58].

Управління оборотними активами – це частина короткострокової фінансової політики підприємства, яка має на меті вирішення найважливіших та актуальних поточних фінансових проблем, зокрема підвищення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства за достатньо обмежені терміни.

Управління оборотними активами є одним із основних аспектів фінансового менеджменту, оскільки воно впливає на ефективність прийняття управлінських рішень, пов'язаних зі стратегічним розвитком підприємства та оперативним керуванням його фінансовими ресурсами [46].

Управління оборотними активами має на меті вирішення таких завдань, як забезпечення достатнього рівня оборотних активів для забезпечення платоспроможності підприємства; оптимізація обсягів оборотних активів для досягнення нормативних показників ліквідності; ефективне використання оборотних активів для забезпечення прибутковості та рентабельності діяльності підприємства, а також раціональне формування джерел фінансування оборотних активів з урахуванням вимог забезпечення фінансової стійкості.

Наступним варто проаналізувати науковий підхід, який характеризує саме зміст поняття «управління оборотними активами», бо це допоможе більш детально розглянути не лише сутність самих оборотних активів, а також процесу управління ними (додаток Б).

Під системою управління активами слід розуміти комплекс відокремлених, але взаємопов'язаних компонентів, які виконують функції менеджменту за допомогою відповідних методів управління та здійснюють цілеспрямований вплив на об'єкт управління для забезпечення необхідного рівня фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності підприємства.

Необхідно зазначити те, що такі фахівці, як Дехтяр Н. А., Дейнека О. В., Черноус Т. М., Поддєрьогін А. М. визначили «управління оборотними активами» як сегмент фінансової стратегії, спрямований на забезпечення стабільної ефективності діяльності підприємства, а також на прийняття управлінських

рішень щодо формування необхідного обсягу та раціональної структури оборотних активів [16,57].

Бланк І. О., Єйбоженко О., Швець Ю. О., Скворцова А. В. характеризують управління оборотними активами як цілісну систему заходів, спрямованих на формування оптимальної структури оборотного капіталу підприємства та визначення раціональної структури джерел їх фінансування [6,21,73].

Власова Н. О. зазначає, що управління оборотними активами є важливою складовою фінансового та операційного менеджменту та є цілеспрямованою діяльністю, пов'язаною з визначенням розміру оборотних активів, контролем за їх формуванням і використанням, створенням відповідних організаційних умов.

Левкович О. В., Черновіл М. С. визначили управління оборотними активами, як комплекс цілеспрямованих взаємодій між суб'єктом та об'єктом управління, який реалізується через виконання функцій управління оборотними активами та застосування різноманітних методів, механізмів та засобів. Цей комплекс враховує вплив внутрішніх та фінансово-економічних факторів, а також зовнішнього середовища і базується на дослідженні та аналізі відповідних інструментів [38].

Таким чином, узагальнюючи всі наукові підходи до дослідження сутності управління оборотними активами, можна стверджувати, що система управління оборотними активами – це важлива складова фінансового та операційного менеджменту, виходячи з розуміння стратегії та довгострокових планів підприємства є цілеспрямованою діяльністю, пов'язаною з визначенням розміру оборотних активів, контролем за їх формуванням і використанням, створенням відповідних організаційних умов.

Важливим завданням управління оборотними активами підприємства є забезпечення належного балансу між платоспроможністю та рентабельністю шляхом підтримки відповідних абсолютних значень складових оборотних активів та їх структури. Крім того, постійна оптимізація співвідношення власних та позикових джерел фінансування оборотних активів є також важливим аспектом цього завдання [33].

Основна мета політики управління оборотними активами полягає у визначенні обсягу та структури оборотних активів; забезпечення джерел їх фінансування; оптимального співвідношення між джерелами покриття; забезпеченні довгострокової ефективної виробничої та фінансової діяльності

підприємства; підтримці оборотних коштів у розмірі, який оптимізує управління поточною діяльністю, зокрема, збереження певного рівня ліквідності оборотних активів [36].

Поняття управління оборотними активами можна також розглядати через синтез окремих дефініцій для більш детального дослідження (рис. 1.1).

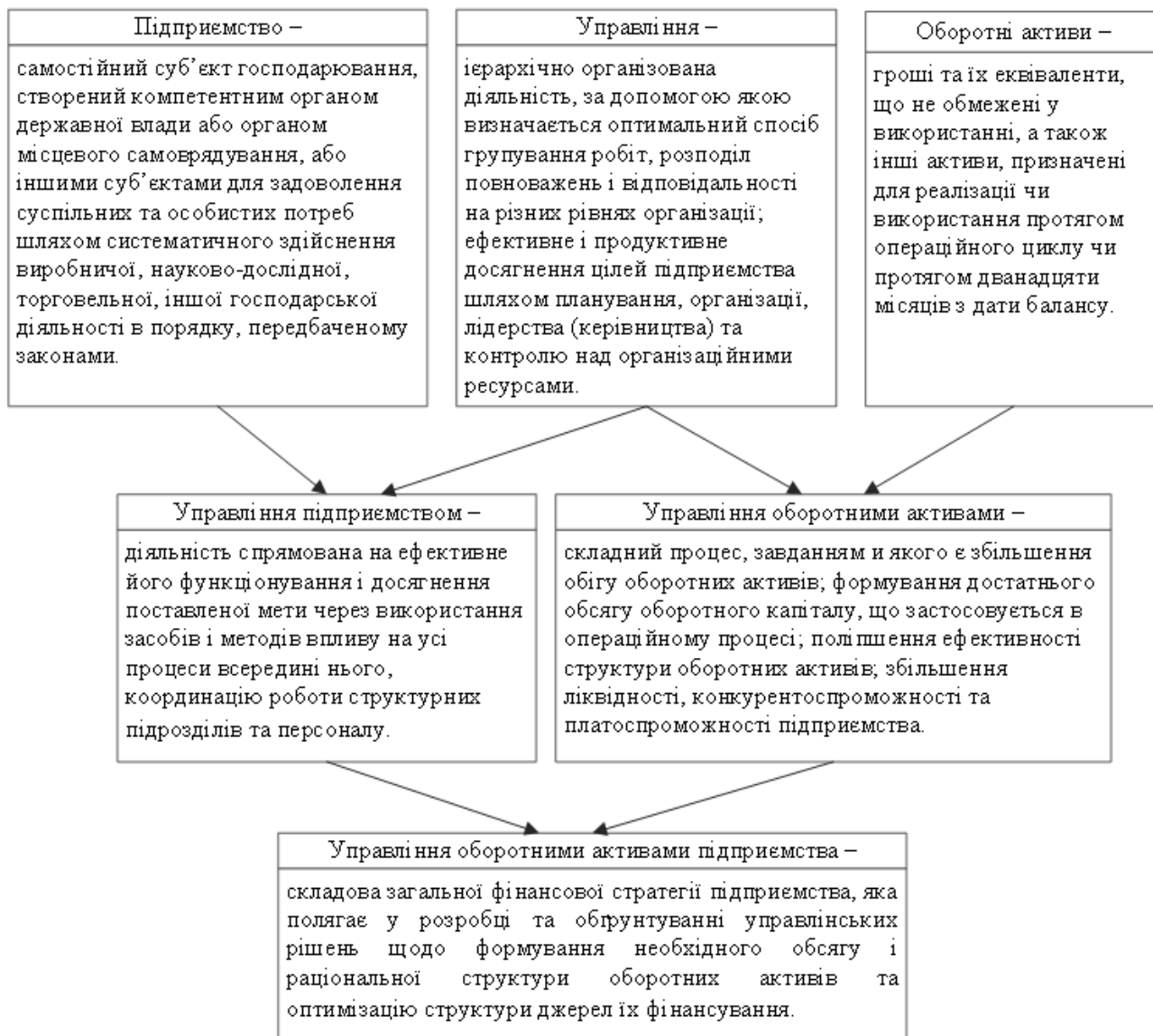

Рис. 1.1. Підхід до визначення змісту поняття «управління оборотними активами підприємства»

Джерело: складено автором на основі [4,12,47,57]

Пропорційний взаємозв'язок між власними і позиковими джерелами формування оборотних коштів є важливим показником для зміцнення фінансового стану будь-якого підприємства. Система формування оборотних

активів має значний вплив на швидкість їх обороту та ефективне використання. Однак надлишок оборотних активів дає можливість припустити, що частина капіталу підприємства не функціонує і не збільшує прибуток. Разом з тим дефіцит оборотних активів у підприємства буде уповільнювати виробничий процес, гальмуючи господарський оберт коштів підприємства.

Отже, теоретичні дослідження поняття оборотних активів та певне уточнене пояснення категорії управління визначають ключові аспекти та ознаки в формуванні. Правильне розуміння поняття «оборотні активи» має важливе практичне значення для ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства. Вірне сприйняття економічної термінології допомагає виявляти залежності між різними факторами виробничо-господарської діяльності та робити правильні економічні прогнози стосовно доцільності використання та управління оборотними активами. Саме це розуміння полегшує роботу кожного суб'єкта господарювання та дозволяє раціонально використовувати наявні фінансові ресурси.

Оборотні активи поділяються на:

1) запаси – активи, що характеризують вхідні матеріальні потоки в формі запасів, які забезпечують діяльність підприємства та мають використання переважно протягом одного операційного циклу діяльності підприємства або в період до одного року. Запаси складають основу виготовленої продукції (сировина і основні матеріали), покращують властивості готової продукції та сприяють процесу її виготовлення;

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», запасами вважаються активи, які призначені для майбутнього продажу, розподілу, передачі в межах звичайної господарської діяльності. Це товари, які знаходяться в процесі виробництва з метою подальшого продажу, або матеріали, які утримуються для потреб управління підприємством, споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг [48];

2) дебіторська заборгованість – відображає суму заборгованості, яку підприємство очікує отримати від юридичних та фізичних осіб по розрахунках за товари, роботи, послуги, видані аванси та інші фінансові зобов'язання, що виникають у процесі господарської діяльності;

3) поточні фінансові інвестиції – відображають вкладення капіталу на короткостроковий період (до одного року). Це можуть бути такі інструменти, як

короткострокові депозитні вклади, векселі та короткострокові облігації. Підприємство утримує ці інвестиції з метою погашення або продажу їх за більш вигідною ціною і розміщує їх в балансі в розділі оборотних активів [50];

4) грошові кошти – включають не лише залишки грошей у національній та іноземній валюті, але й суму короткострокових фінансових вкладень, які розглядаються як спосіб інвестиційного використання тимчасово вільних грошових ресурсів;

5) витрати майбутніх періодів – відображають суму, яку буде призначено на витрати в майбутньому;

6) інші види оборотних активів.

Ефективне використання оборотних активів є необхідною умовою для забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Більшою мірою вона залежить від того, наскільки досконало використовується методика аналізу ефективності їх використання. Цей аналіз в свою чергу допомагає покращити якість управлінських рішень, спрямованих не лише на підвищення ефективності використання оборотних активів, але й на загальну ефективність господарської діяльності суб'єкта господарювання. Оскільки це має велике значення, методика аналізу ефективності використання оборотних активів повинна бути комплексною та ефективною, з уникненням несуттєвих розрахунків.

Для більш ефективного аналізу фінансового стану підприємства загалом необхідно проводити діагностику окремих складових. Для аналізу ефективності оборотних активів доцільно проводити такі етапи:

1) комплексну оцінку ефективності використання оборотних активів;
2) визначення економічної вигоди від прискорення або сповільнення оборотності оборотних активів;

3) аналіз впливу факторів на зміну оборотності оборотних активів;

4) виявлення можливостей для прискорення оборотності оборотних активів;

5) розробку конкретних заходів для реалізації виявлених можливостей, як мобілізація оборотних активів, збільшення обсягу продажу продукції, що дасть змогу приймати оптимальні управлінські рішення.

Усі оборотні активи класифікуються за певними ознаками (за функціональним призначенням, формою, принципами організації, джерелом формування, ступенем ліквідності та ін.), представленими в додатку В.

Виходячи з класифікації оборотних активів, можна зазначити, що найбільш оптимальним, буде поділ оборотних активів на:

високоліквідні оборотні активи (поточні фінансові інвестиції, гроші та їх еквіваленти);

середньоліквідні оборотні активи (дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги; дебіторська заборгованість за розрахунками; інша поточна дебіторська заборгованість);

низьколіквідні оборотні активи (запаси, поточні біологічні активи, витрати майбутніх періодів), тому що саме ліквідність є однією з головних ознак оборотних активів, тобто здатність активів до перетворення на грошові кошти. Вона відображається у наявності ліквідних засобів у підприємства, таких як грошові кошти в касі, кошти на банківських рахунках, а також у тих елементах оборотних активів, які можуть бути легко реалізованими. Рівень ліквідності активу визначають тим, як швидко можна його перетворити на грошові кошти, протягом якого періоду часу це здійснюється (чим коротший термін трансформації, тим вищий рівень ліквідності цього активу) [1].

Підводячи підсумок, слід зазначити, що розподіл оборотних активів у різні класифікаційні групи є важливою умовою для процесу управління оборотними активами будь-якого підприємства. Цей розподіл та управління є однією з ключових складових побудови успішної системи управління на підприємстві в цілому.

Основними завданнями діагностики оборотних активів є:

- 1) виявлення можливостей для покращення ефективності їх використання та прискорення оборотності;
- 2) нагляд за змінами в складі та структурі оборотних активів у різних періодах;
- 3) оцінка рівня ділової активності підприємства;
- 4) визначення джерел фінансування оборотних активів;
- 5) визначення потреб у додаткових ресурсах для фінансування оборотних активів;
- 6) розрахунок співвідношень між високоліквідними, середньоліквідними та низьколіквідними активами;
- 7) виявлення факторів, що впливають на оборотність оборотних активів та несуть негативні зміни [37].

Одним із головних пріоритетів системи фінансового менеджменту є управління оборотними активами, бо створення достатнього обсягу оборотних активів, оптимізація оборотних активів, ефективне їх використання впливає на ефективність управлінських рішень, пов'язаних із стратегічним розвитком підприємства та оперативним управлінням фінансовими ресурсами.

Використання оборотних активів включає різні етапи, які утворюють єдиний процес (рис. 1.2), де активи зазнають змін у своєму економічному вираженні: готівковий етап (перетворення грошових та безготівкових активів на виробничі запаси); виробничий етап (процес перетворення якісних характеристик оборотних активів та відображення їх вартості у виробленій продукції); товарний етап (обіг готової продукції на ринку для реалізації).

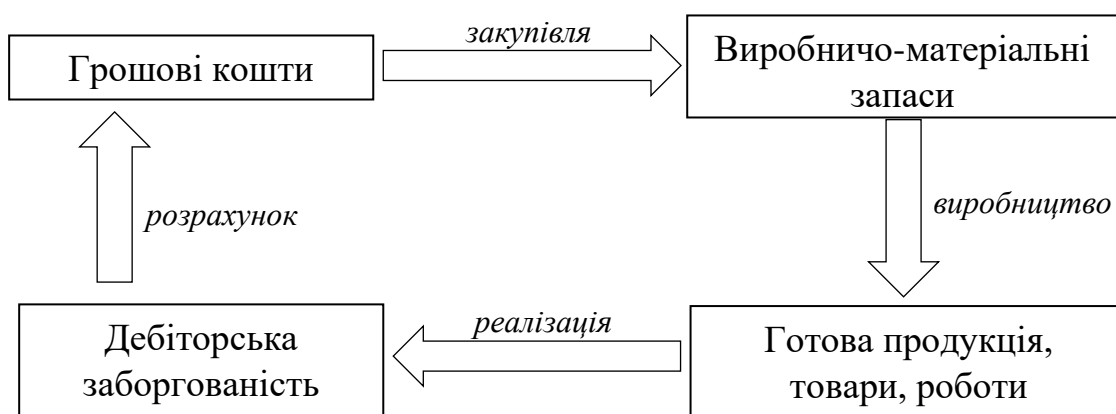

Рис. 1.2. Процес використання оборотних активів
Джерело: складено автором на основі [36,62,66]

Оборотні активи є необхідною складовою матеріальної бази виробничого процесу. Від ефективного використання цих активів залежать остаточні результати виробництва та фінансова стійкість підприємства. Покращення використання оборотних активів сприяє зростанню рентабельності підприємства, і навпаки, неправильне їх використання та відволікання для непередбачених цілей знижує ефективність використання оборотних активів та створює фінансові труднощі [36].

Таким чином, аналізуючи економічну сутність кожної складової оборотних активів, їх ознаки та визначення, можна сформулювати певні напрями управління оборотними активами (рис. 1.3).

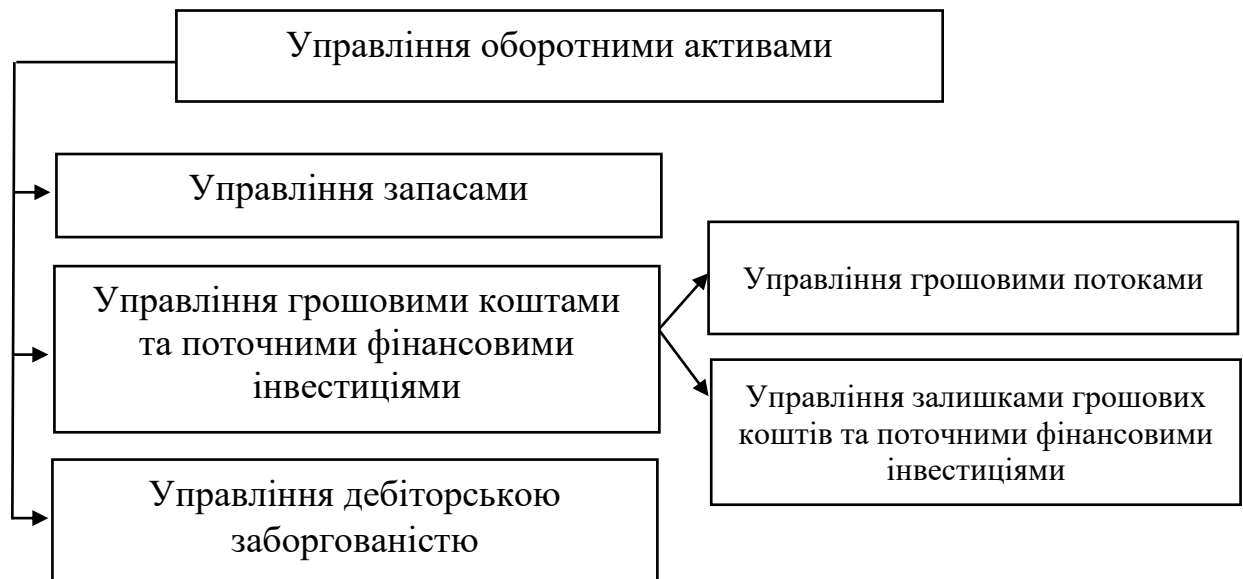

Рис. 1.3. Напрями управління оборотними активами
 Джерело: складено автором на основі [13,18,57].

Цей підхід до управління оборотними враховує унікальні особливості прояву кожної складової на підприємствах, він ґрунтується на взаємозв'язку між грошовими залишками та поточними фінансовими інвестиціями, а також обґрунтовує необхідність управління грошовими потоками та паралельного керування залишками грошових коштів та поточними фінансовими інвестиціями на підприємствах.

Оборотні активи постійно перебувають в обігу і являються джерелом попереднього фінансування витрат, пов'язаних з виробництвом і реалізацією продукції підприємства, починаючи з формування товарних запасів і закінчуючи отриманням доходу від реалізації готової продукції. Таким чином, можна виділити дві основні функції оборотних активів: виробнича – забезпечує фінансову підтримку безперервності виробничого процесу; платіжно-розрахункова, впливає на сферу обігу, стан розрахунків та рух грошових потоків на підприємстві. Для успішного виконання своїх функцій необхідно мати мінімальну наявність ресурсів для забезпечення нормальної виробничо-комерційної діяльності [18].

Основними умовами ефективного управління оборотними активами на підприємстві є: оборотні активи складають значну частку активів підприємства; ефективне управління оборотними активами призводить до збільшення виручки і зменшення дефіциту грошових коштів;

управління оборотними активами вимагає більше часу, ніж інші управлінські процеси;

сума інвестованих коштів у систему оборотних активів підлягає щоденним активним змінам і потребує повного контролю для досягнення ефективного використання коштів.

Процес формування ефективної системи управління оборотним капіталом на підприємствах досягається шляхом досягнення певних цілей (формування достатнього обсягу та необхідного складу оборотних активів, забезпечення платоспроможності та ліквідності, максимального рівня прибутковості та впровадження ефективної політики фінансування оборотних активів (додаток Г).

Таким чином, система управління оборотними активами має бути органічно вбудована у загальну систему управління підприємством, оскільки прийняття управлінських рішень безпосередньо або опосередковано впливає на рівень прибутку, який в свою чергу є головним джерелом фінансування розвитку підприємства.

Процес управління оборотними активами підприємства відіграє ключову роль у його діяльності, оскільки ефективні управлінські рішення керівництва щодо активів підприємства мають прямий вплив на його подальшу фінансову діяльність, конкурентоспроможність та платоспроможність. Однак, також важливим фактором стабілізації економіки є раціональне використання оборотних активів підприємствами, підвищення ефективності їх використання враховує фактори зовнішнього та внутрішнього середовища.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що розподіл оборотних активів у різні класифікаційні групи є важливою умовою для процесу управління оборотними активами будь-якого підприємства. Цей розподіл та управління є однією з ключових складових побудови успішної системи управління на підприємстві в цілому. Крім того, якість управління оборотними активами залежить від платоспроможності підприємства, рівня рентабельності, створення нових можливостей роботи, рівня виробництва та реалізації продукції. Класифікація оборотних активів покращує управління не лише основними елементами оборотних активів, а й джерелами їх фінансування.

Аналіз та управління оборотними активами є складними і багатограними процесами, але правильна організація потоку оборотних коштів може допомогти подолати складне економічне становище підприємства. Більшість вітчизняних

підприємств відчуває брак вільних оборотних коштів для забезпечення стабільного функціонування, тому ефективний розподіл та управління саме оборотними активами зможуть покращити фінансовий стан підприємства.

Оборотні активи є важливим компонентом успішної роботи підприємства. Вони визначають фінансування планових витрат на виробництво та реалізацію продукції. Проте, для підприємства важливо знайти правильний баланс оборотних активів, щоб забезпечити ефективну діяльність, бо наднормовий надлишок активів може призвести до неефективного використання ресурсів підприємства та невикористаного потенціалу. Недостатність поточних активів може призвести до невиконання своїх зобов'язань в повному обсязі. Отже відповідне управління оборотними активами має вирішальне значення для успіху підприємства [52].

Головна мета управління оборотними активами полягає у досягненні оптимальних обсягів кожної їх складової, що сприятиме підвищенню економічної вигоди підприємства. Зважаючи на швидкі зміни у зовнішньому середовищі, необхідно приймати обґрунтовані рішення щодо обсягів складових оборотних активів та пропорцій між ними. Ці рішення мають забезпечувати неперервну діяльність підприємства та збереження його ліквідності та платоспроможності на достатньому рівні. Отже, управління оборотними активами має спрямовуватися на створення умов для отримання підприємством грошових надходжень від використання кожної складової активів [74].

Проаналізувавши думки різних авторів щодо визначення завдань аналізу оборотних активів необхідним є сформулювати певний перелік завдань:

- 1) аналіз змін динаміки повинен здійснюватися шляхом використання обчислень абсолютних та відносних показників, які відображатимуть зростання або зменшення за об'єднаними групами однорідних оборотних активів за їх складом та економічним змістом.

Динамічний (горизонтальний) аналіз включає не тільки виявлення певних змін, але й їх якісну оцінку. Наприклад, для підприємства позитивними змінами є збільшення суми грошових коштів, що свідчить про його платоспроможність; скорочення сум дебіторської заборгованості. Однак, зростання дебіторської заборгованості не завжди є негативним явищем, оскільки, якщо воно супроводжується зростанням обсягу грошових надходжень, це може свідчити про збільшення масштабів реалізації підприємства.

Також, наприклад збільшення частки виробничих запасів може свідчити про розширення масштабів діяльності підприємства, але водночас і про неефективне використання матеріальних ресурсів. У разі чого значна частина капіталу буде заморожена в запасах на тривалий період, що сповільнює оборотність коштів [39];

2) аналіз складу та структури оборотних активів включає оцінку питомої ваги кожної складової оборотних активів у валюті балансу та у загальній сумі активів.

Структурний (вертикальний) аналіз застосовується для визначення частки окремих статей звітності (фінансово-економічних показників) у загальному підсумковому показнику. Фактори, так як галузева специфіка, характер і складність виробництва, тривалість виробничого циклу впливають на склад і структуру оборотних активів підприємства. Вертикальний аналіз дозволяє порівнювати складові оборотних активів, незалежно від їх абсолютної величини та порівнювати відсоткову структуру показників між різними звітними періодами, незалежно від зміни їх розмірів;

3) розрахунок коефіцієнтів – використовується для оцінки відношень між різними видами активів та джерелами їх формування. До таких показників належать показники стану оборотного капіталу (одним з яких є коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними коштами, який показує співвідношення між оборотним капіталом та власними ресурсами підприємства).

Поддерьогін А. М. для оцінки ефективності використання оборотних активів виділяє показники ліквідності. Він пов'язує ліквідність та ризиковість оборотних коштів. Відповідно визначаються коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт покриття та коефіцієнт абсолютної ліквідності.

На законодавчому рівні також визначені основні показники, які використовуються для оцінювання ефективності використання оборотних активів підприємства. Методичні рекомендації надають розрахунок таких показників у складі показників фінансової стійкості з метою виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій, що спрямовані на приховування банкрутства, фіктивного банкрутства або доведення до банкрутства.

Серед таких показників можна виділити: коефіцієнт забезпечення власними засобами; оборотність коштів; час обороту коштів; оборотність

запасів; час обороту запасів; час обороту кредиторської заборгованості; тривалість операційного циклу; тривалість фінансового циклу; коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості; оборотність власного капіталу; оборотність сукупного капіталу; коефіцієнт стійкості економічного росту; поточна платоспроможність [5];

4) оцінка забезпеченості різними ресурсами (виробничими запасами, грошовими коштами тощо), а також планування потреби в оборотному капіталі. Включає виявлення потреби в оборотних активах і порівняння їх з фактичними обсягами, а також оцінку відповідності вимогам оптимальних параметрів виробництва. На кожному етапі діяльності підприємства необхідно мати достатній запас оборотних коштів, щоб забезпечувати безперервну роботу.

Якщо величина оборотних активів недостатня, це може призвести до нестачі грошових коштів і виробничих запасів, затримок у виробничому процесі, зменшення обсягів виробництва і збуту, втрати прибутків, нестабільного фінансового стану. З іншого боку, завищення норми оборотних активів обмежує можливість підприємства здійснювати капітальні вкладення для розширення виробництва.

Поддерьогін А. М. для визначення наявності оборотних коштів пропонує визначати суму власних оборотних коштів та поточної потреби у них. Порівняння цих двох величин дасть змогу визначити брак чи надлишок їх на підприємстві. Для визначення стану оборотних активів автор пропонує використовувати коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів у майні підприємства [57];

5) аналіз оборотності за показниками, що дають уявлення про ефективність використання оборотного капіталу та його складових залежно від часових факторів.

Коефіцієнти оборотності використовуються для вимірювання ефективності (інтенсивності) використання ресурсів (активів) підприємства, їх розраховують як відношення чистого доходу від реалізації продукції до середньорічного обсягу використовуваних ресурсів підприємством.

Одним з якісних показників фінансової політики є швидкість обороту активів підприємства. Зі зростанням обсягів господарської діяльності потреба в оборотних активах постійно збільшується, і лише прискоренням оборотності активів шляхом вдосконалення господарської діяльності можна досягти

відносного зменшення цієї потреби. Однак, необхідно пам'ятати, що головним критерієм ефективності діяльності підприємства є його прибутковість, тому, у здійсненні господарської діяльності, підприємство повинно прагнути не лише прискорювати рух оборотних активів, але й максимізувати вигоду від їх використання.

За методологією І.О. Бланка також рекомендується проводити дослідження оборотних активів, використовуючи показники ділової активності, що дозволяє встановити, як швидко фінансові ресурси, вкладені в поточні активи підприємства, обертаються [6];

б) аналіз ефективності використання, який включає визначення показників рентабельності капіталу підприємства та його складових, а також періоду їх окупності, що відображають здатність підприємства генерувати прибуток в процесі використання оборотного капіталу.

Мета та завдання щодо аналізу та управління оборотними активами тісно пов'язані з принципами, на яких базуються дані процеси, та функціями, виконання яких забезпечить реалізацію поставлених завдань. Принципи, які повинні виконуватися на кожному етапі управління підприємством загалом та оборотними активами зокрема, та основні функції управління оборотними активами представлено в додатку Д.

За результатами аналізу оборотних активів доцільним є сформулювати комплекс пропозицій для підприємства, які допоможуть покращити не лише майновий стан підприємства, а й обумовлять позитивний ріст фінансових показників у майбутньому. Такими пропозиціями можуть бути:

зменшення невикористовуваних виробничих запасів та скорочення витрат на їх утримання;

прискорення оборотності оборотних активів;

підвищення рентабельності оборотних активів;

оптимізація запасів сировини та незавершеного виробництва;

скорочення тривалості виробничого циклу;

мінімізація витрат під час використання оборотних активів;

покращення організації матеріально-технічного забезпечення;

реструктуризація дебіторської заборгованості;

прискорення реалізації товарної продукції;

зменшення надлишку оборотних активів;

зменшення грошових коштів у касі та на банківських рахунках, з метою зменшення ризику їх знецінення;

створення запасів сировини відповідно до встановлених нормативів [39].

Управління оборотними активами має велике значення для загальної фінансової діяльності підприємства, по-перше це забезпечення достатньої ліквідності, тобто здатність підприємства мати достатній обсяг коштів та інших активів для покриття своїх поточних зобов'язань та здійснення неперервної операційної діяльності; по-друге, оптимізація оборотного капіталу, тобто забезпечення необхідного рівня та співвідношення запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості; по-третє, підвищення ефективності використання активів та їх максимізація; по-четверте, зменшення фінансових витрат, пов'язаних з недоотриманням сплат від дебіторів, неплатоспроможністю покупців та затримкою у виплаті кредиторам [38].

Процес управління оборотними активами є важливим для підприємств у будь-яких економічних умовах, а особливо зараз. Управління оборотними активами дозволяє підтримувати ліквідність, тобто здатність своєчасно погасити свої поточні зобов'язання, що дуже важливо в умовах економічної нестабільності, мінімізувати ризики, які можуть бути спричинені високим ступенем невизначеності щодо змін навколишнього середовища, швидко реагувати на зміни на ринку та забезпечити фінансову стійкість підприємства.

Таким чином, отримання достовірних результатів аналізу оборотних активів вимагає проведення детального етапного дослідження використання цих майнових складових підприємства. Такий аналіз дозволяє приймати ефективні управлінські рішення щодо управління саме цією категорією активів і загалом фінансовою діяльністю підприємства, а також досягати поставлених цілей. Підприємства, які своєчасно виявляють наявні проблеми у формуванні та використанні майна, мають більше можливостей запобігти кризовим ситуаціям. Ефективне використання оборотних активів сприяє підтримці належного майнового та фінансового стану підприємства в цілому, а також ефективному управлінню його діяльністю в майбутньому.

Отже, підводячи підсумок щодо теоретичних основ управління оборотними активами підприємства варто зазначити, що за допомогою різних праць вчених та науковців було проаналізовано різні підходи та охарактеризовано зміст понять, як окремо «оборотні активи», так і саме процес

«управління оборотними активами» та сформульовано узагальнене поняття. Система управління оборотними активами – це важлива складова фінансового та операційного менеджменту, виходячи з розуміння стратегії та довгострокових планів підприємства є цілеспрямованою діяльністю, пов'язаною з визначенням розміру оборотних активів, контролем за їх формуванням і використанням, створенням відповідних організаційних умов.

Визначено, що однією з ключових цілей управління оборотними активами на підприємстві є забезпечення балансу між платоспроможністю і прибутковістю, що досягається шляхом збереження відповідних значень різних складових оборотних активів та їх структури, співвідношення між власними і залученими джерелами фінансування оборотних активів.

Основною метою управління оборотними активами є визначення обсягу та структури цих активів, забезпечення джерел їх фінансування, досягнення оптимального співвідношення між різними джерелами фінансування, забезпечення довгострокової ефективності виробничої та фінансової діяльності підприємства та підтримці належного рівня оборотних коштів, що сприяє ефективному управлінню поточною діяльністю, включаючи збереження певного рівня ліквідності оборотних активів.

У процесі удосконалення механізму управління оборотними активами підприємства було виділено основні завдання, принципи та функції управління цією категорією активів. Основними завданнями аналізу оборотних активів виділено визначення джерел фінансування оборотних активів, потреб у додаткових ресурсах для фінансування оборотних активів, виявлення факторів, які впливають на оборотність оборотних активів та несуть негативні зміни та в результаті виявлення можливостей для покращення ефективності їх використання та прискорення оборотності. Доведено, що оборотні активи є сукупністю багатьох ключових компонентів, які є важливими для нормального функціонування підприємства загалом та його виробничого процесу.

2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ

2.1. Характеристика та аналіз сучасного стану машинобудівної галузі

Економічний прогрес кожної країни неможливий без стабільного промислового сектору, який є одним з ключових галузей економіки. Саме машинобудівна галузь є однією з провідних галузей і визначає загальний стан виробничого потенціалу будь-якої держави.

У багатьох розвинених країнах машинобудівна галузь вважається провідною сферою науково-технічного прогресу. Однак в Україні машинобудування не досягло достатнього рівня розвитку і не використовує свій повний потенціал.

Умови, в яких діють підприємства машинобудування в нашій країні, є складними з економічного погляду. Вони вимагають від підприємств швидкого реагування на зміни в зовнішньому середовищі, постійної підтримки стійкого фінансового стану, забезпечення конкурентоспроможності, поліпшення інвестиційної привабливості та вдосконалення процесів виробництва. У такій ситуації важливо проводити дослідження зовнішнього середовища підприємств машинобудівної галузі, щоб виявити тенденції їх функціонування та виділити фактори, які стримують їх розвиток та спричиняють нестабільність [33].

Зростання кількості підприємств машинобудування в Україні свідчить про можливий активний розвиток машинобудівної галузі. Це може бути наслідком збільшення попиту на машинобудівні вироби, зростання інвестицій в цю галузь, покращення промислової діяльності, а також підтримки держави для стимулювання машинобудівної діяльності. Висока конкуренція між підприємствами може стимулювати інновації, підвищення якості продукції та постійне вдосконалення технологій, тому доцільно проаналізувати обсяг суб'єктів господарювання машинобудівної галузі по регіонам.

На рис. 2. 1 наведено кількість суб'єктів господарювання машинобудівної в розрізі регіонів.

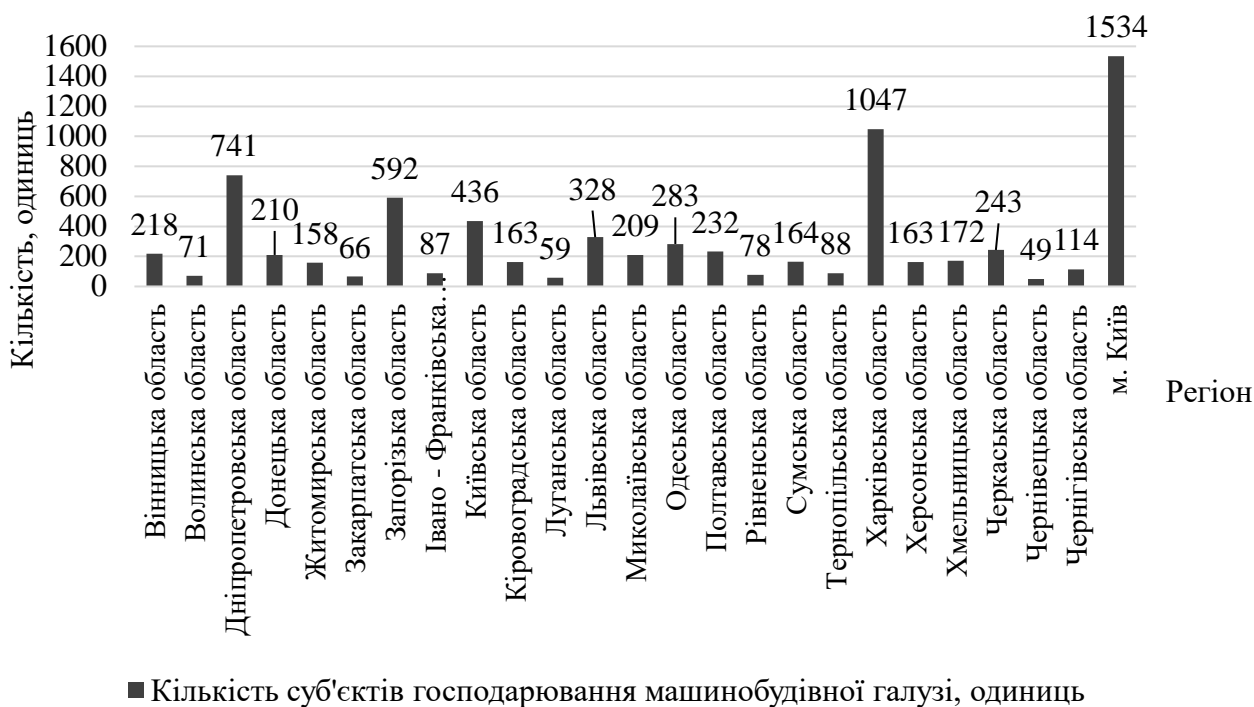

Рис. 2.1. Кількість суб'єктів господарювання машинобудівної галузі

З рис. 2. 1 бачимо, що більше підприємств машинобудування розташовано у м. Київ (1534 од.), наступними йдуть Харківська область (1047 од.) та Дніпропетровська (741 од.) й Запорізька (592 од.) області. Достатньо велика кількість підприємств у Києві та Харківській області зумовлені певними причинами, а саме: історичні умови промислового розвитку машинобудування саме в цих регіонах, великий технічний потенціал, наявність кваліфікованих кадрів та наукових інститутів, інфраструктура та ринкові можливості.

Саме поєднання історичних, географічних, технічних, інфраструктурних та ринкових факторів робить Київ та Харківську область привабливими для розміщення багатьох підприємств машинобудівної галузі.

Обсяг реалізованої продукції підприємств машинобудування відображає обсяг товарів, успішно проданих на ринку протягом певного періоду. Цей показник відображає розміри виробництва та активність підприємств. Збільшення обсягу реалізованої продукції може свідчити про зростання попиту на товари, поліпшення конкурентоспроможності, ефективне управління та розвиток підприємства. Зменшення обсягу реалізованої продукції може свідчити про проблеми з попитом, недостатню конкурентоспроможність або інші фактори, які впливають на діяльність підприємства [7].

Обсяг реалізованої промислової продукції підприємств машинобудування та питома вага обсягу реалізованої продукції машинобудування у загальному обсязі реалізованої продукції промисловості наведені у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Обсяг реалізованої промислової продукції підприємств машинобудування за 2013–2022 рр.

Роки	Усього, млн грн	Машинобудування, млн грн	Питома вага обсягу реалізованої продукції машинобудування у загальному обсязі реалізованої продукції промисловості, %
2013	1322408,4	113926,6	8,62
2014	1428839,1	101924,7	7,13
2015	1776603,7	115261,7	6,49
2016	2158030,0	131351,8	6,09
2017	2625862,7	168281,9	6,41
2018	3045201,9	208676,4	6,85
2019	3019383,1	212027,3	7,02
2020	3236369,1	197343,6	6,10
2021	4678908,6	243473,3	5,20
2022	2813790,1	151238,5	5,37

Динаміку обсягу реалізованої продукції підприємств машинобудування та загалом промисловості зображено на рис. 2.2.

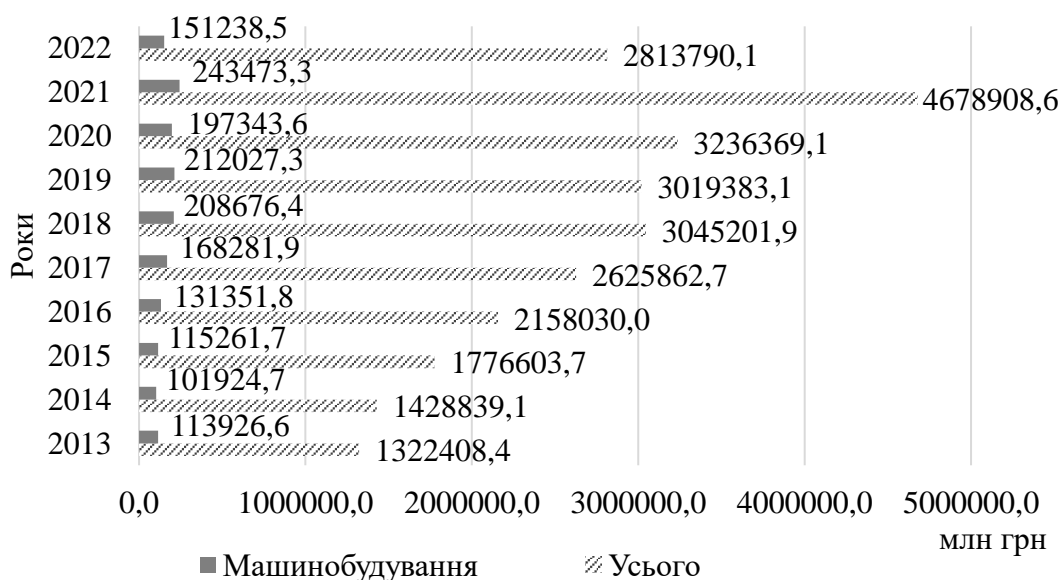

Рис. 2.2. Обсяг реалізованої промислової продукції підприємств машинобудування за 2013–2022 рр.

Згідно з рис. 2.2 діяльність машинобудівних підприємств показує збільшення обсягів реалізації та позитивну тенденцію протягом 2014–2021 років (з 101924,7 млн грн у 2014 році до 243473,3 млн грн у 2021 році), виключенням є лише 2020 рік (обсяг реалізованої продукції трошки зменшився до 197343,6 млн грн). У 2022 році обсяги реалізованої промислової продукції значно зменшилися через економічні та політичні фактори, що були визвані повномасштабним військовим вторгненням на територію нашої держави та призвели до багатьох наслідків, з яких є і припинення виробничої та господарської діяльності багатьох підприємств та скорочення обсягів виробництва, що і показує зменшення обсягу реалізованої промислової продукції до 2813790,1 млн грн та саме машинобудування – до 151238,5 млн грн у 2020 році, порівняно з 243473,3 млн грн у 2021 році.

Одним із головних показників, який найчастіше перевіряють фахівці відділу статистики та податківці при аналізі фінансової звітності та оцінці фінансового стану – це чистий прибуток (збиток) підприємства протягом звітного періоду. Тому важливо проаналізувати динаміку чистого прибутку (збитку) підприємств машинобудівної галузі за 2010-2022 роки (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Динаміка чистого прибутку (збитку) підприємств машинобудівної галузі

Чистий прибуток (збиток) є важливим показником, який свідчить про фінансову результативність будь-якого підприємства, у даному випадку – підприємств машинобудівної галузі. Він відображає різницю між загальними доходами підприємства і всіма витратами, включаючи витрати на виробництво, адміністративні витрати, податки та інші.

Позитивне значення цього показника свідчить про здатність підприємства генерувати прибуток після покриття всіх витрат, що може показувати успішність його фінансової діяльності, ефективність управління ресурсами та конкурентоспроможність на ринку.

Навпаки, чистий збиток вказує на те, що підприємство не здатне забезпечити достатніх доходів для покриття своїх витрат. Така ситуація може бути наслідком незадовільної ринкової позиції, неефективного використання ресурсів, зростання витрат або інших проблем у виробничій діяльності підприємства.

Проаналізувавши дані, наведені вище, можна зазначити, що протягом аналізованого періоду підприємства машинобудівної галузі, в більшості, отримували прибуток. В 2014–2015 роках через певні зовнішні чинники (військові дії на території нашої країни), які вплинули на прибутковість багатьох підприємств, було отримано збитки (-22380194,2 тис. грн у 2014 році та – 15373950,7 тис. грн у 2015 роках). Також в 2020 році можна зазначити значний спад, а саме – збиток у розмірі -8904252 тис. грн, обумовлений деякими факторами: по-перше, пандемією коронавірусу та введенням карантинних обмежень, внаслідок чого відбулося зменшення попиту на машинобудівну продукцію та відповідно зменшення продажів; по-друге, через певну економічну нестабільність через економічні наслідки пандемії, згаданої вище, що призвело до зменшення інвестицій та затримки реалізації певних проектів; а також такі фактори, як зниження попиту, конкуренція на ринку та інші. Але можна побачити, що в 2021 році підприємства машинобудівної галузі доклали великих зусиль та покращили свої результати, отримали прибуток у розмірі 7053105,5 тис. грн. У 2022 році через повномасштабне вторгнення та зовнішні чинники, що значно вплинули на прибутковість багатьох підприємств, підприємства машинобудівної галузі отримали збитки у розмірі – 7898875,2 тис. грн.

Точна оцінка чистого прибутку є важливою, оскільки це фактична сума прибутку, яку отримують власники бізнесу. Незалежно від того, скільки продажів або доходів приносить компанія, вона не обов'язково буде успішною, якщо її витрати високі і вона не здатна принести розумну віддачу своїм власникам. І, важливо зазначити, що конкретні причини збитків або прибутку можуть відрізнятися залежно від кожного підприємства. Тому для більш детального розуміння певних фінансових показників доцільно провести більш детальний аналіз фінансової звітності, виявити фактори та причини їх виникнення та визначити шлях покращення фінансового стану підприємства в майбутньому.

На рис. 2.4 зображено динаміку показників рентабельності підприємств машинобудівної галузі за 2010-2022 роки.

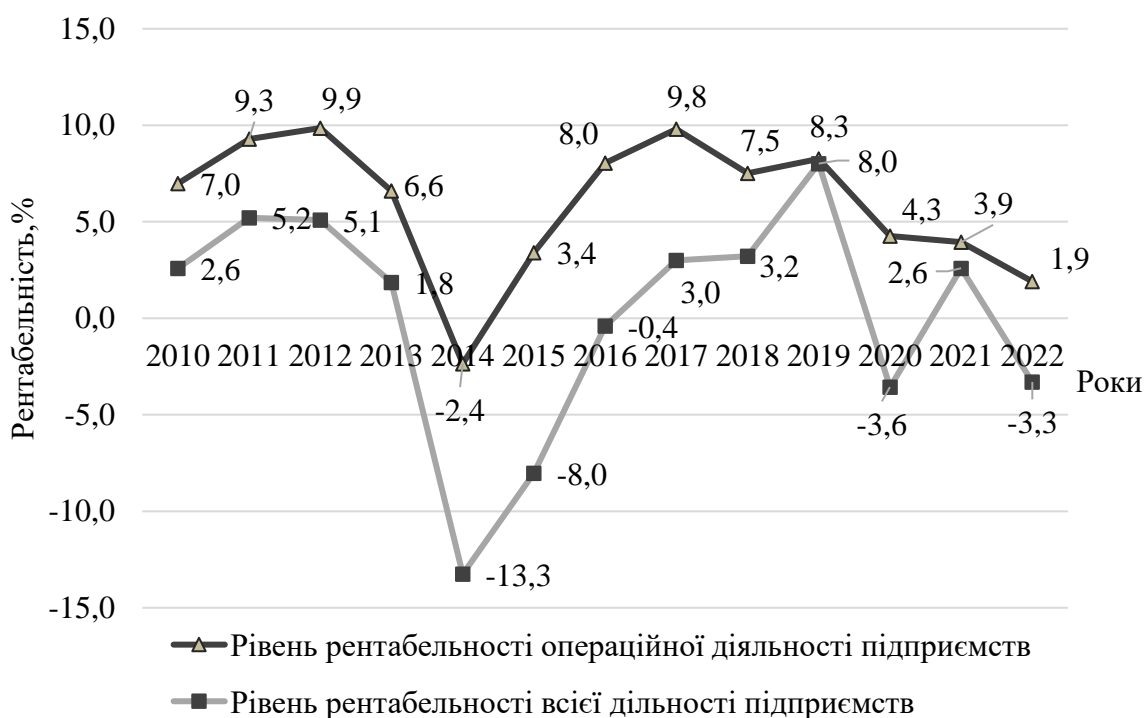

Рис. 2.4. Динаміка показників рентабельності підприємств машинобудівної галузі

Рентабельність відображає рівень прибутковості діяльності та ефективність використання ресурсів підприємства. Показники рентабельності показують, скільки грошових одиниць прибутку (таких як валовий, операційний, до оподаткування, чистий) припадає на одну грошову одиницю вартості

реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), активів, власного капіталу, витрат на виробництво та інше.

Підприємство вважають рентабельним, якщо доходи від реалізації продукції покривають витрати на виробництво і, крім того, забезпечують достатній прибуток, достатній для нормального функціонування.

З рис. 2.5 бачимо, що машинобудівна галузь в основному є прибутковою, значення показників є додатними. У 2014–2015 та 2020, 2022 роках спостерігаються від’ємні значення, які можна пояснити тими ж факторами, що і зменшення чистого прибутку, а саме – військові дії, пандемія коронавірусу, зовнішні чинники, що вплинули на зменшення прибутку і відповідно рентабельності під час військового вторгнення, зменшення або призупинення виробництва, тощо. Саме ці події і вплинули на зменшення рентабельності.

Позитивна рентабельність підприємств машинобудівної галузі свідчить про ефективність їх діяльності та здатність забезпечити достатній рівень прибутку. Високий рівень рентабельності свідчить про успішне використання ресурсів та ефективність виробничих процесів. Зменшення рівня рентабельності може бути наслідком проблем в управлінні, збільшення витрат або неефективного використання ресурсів [39].

Оборотні активи є майновими цінностями, необхідними для здійснення поточної виробничо-господарської діяльності. Ці активи постійно змінюють свою форму та повністю використовуються протягом одного операційного циклу (виробничі запаси сировини, незавершене виробництво, готова продукція та товари на складі, дебіторська заборгованість, грошові кошти, витрати майбутніх періодів).

Оборотні активи машинобудівних підприємств відображають наявність ресурсів, необхідних для їх поточної виробничої та господарської діяльності. Це ті активи, що можуть швидко перетворитись на грошові ресурси. Достатній обсяг оборотних активів вказує на потенційну готовність підприємства здійснювати виробничі процеси та виконувати свої зобов'язання перед зацікавленими сторонами.

На рис. 2.5. наведено динаміку обсягу оборотних активів підприємств машинобудівної галузі.

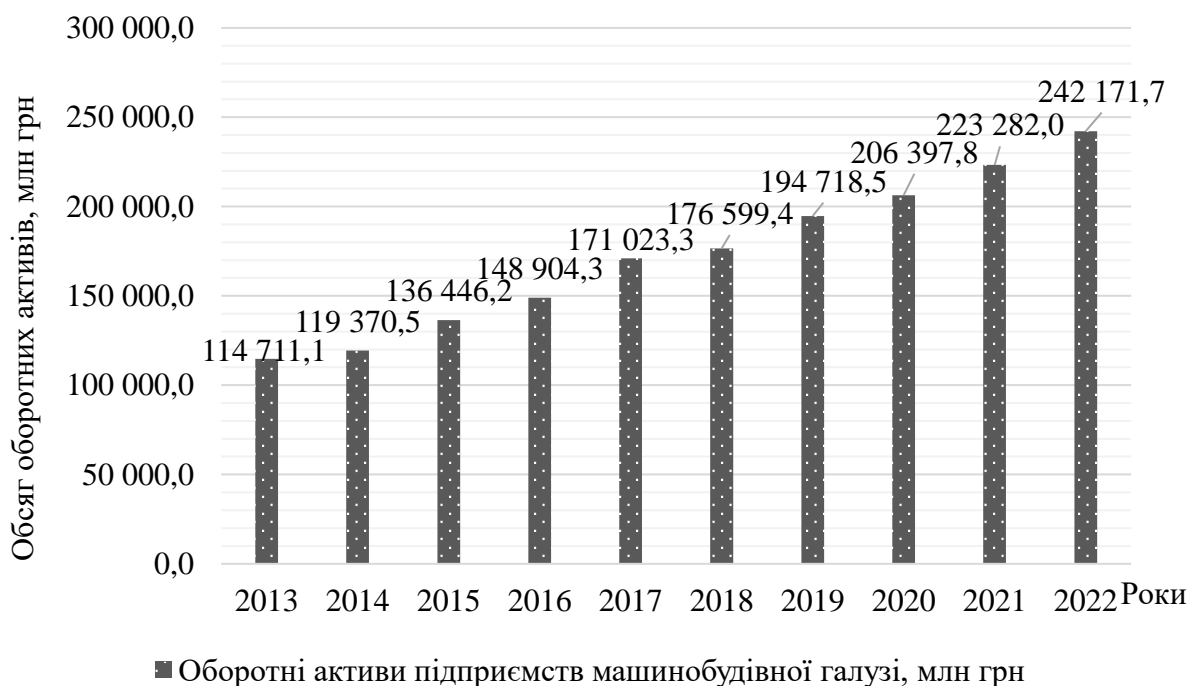

Рис. 2.5. Динаміка обсягу оборотних активів підприємств машинобудівної галузі

Зростання оборотних активів, яке спостерігається протягом 2010–2022 років (з 114711,1 млн грн у 2010 році до 242171,7 млн грн у 2022 році) є позитивною тенденцією та в першу чергу може бути пов'язано зі збільшенням обсягів виробництва. Переважання та збільшення в динаміці частки оборотних активів свідчить про формування достатньо мобільної структури майна підприємства, а також сприяє прискоренню оборотності сукупних активів підприємства, що є позитивним явищем.

Таким чином, на зараз, основні проблеми, з якими стикнувся машинобудівний комплекс України, пов'язані з потребою розвивати економічні зв'язки в постачанні комплектуючих, втратою традиційних ринків збуту продукції, зосередженістю підприємств на виробництво продукції військового призначення, а також технічною відсталістю і недостатньою якістю виробів, порівняно з міжнародними стандартами [55].

Серед соціальних чинників, що впливають на діяльність машинобудівного сектору варто відзначити такі, як зменшення висококваліфікованих кадрів через міграцію населення до інших країн, низький рівень заробітних плат та низька престижність праці у сфері виробництва тощо. Якщо говорити щодо політичних факторів, то можна виділити такі, як нестабільність політико-економічного стану

країни, військові дії на території України, недосконалість законодавчої та нормативної бази, приватизація підприємств та інші.

Економічними факторами впливу є зростання обсягу реалізації, рівень інфляції, безробіття, зростання цін на сировину та матеріали, необхідні для діяльності підприємств машинобудівної галузі. Технологічними факторами варто зазначити значний знос основних засобів, нестабільний розвиток нових технологій та зростання конкурентоспроможності виробництва.

Наразі важливо налагоджувати виробництво різноманітних комплектуючих деталей у межах країни, розширювати асортимент і покращувати якість продукції, яка є необхідною, перш за все, для внутрішнього споживання, а також має важливе експортне значення. Правильно вибрана стратегічна фінансова політика підприємства сприятиме не тільки зміцненню позицій на ринку, але і підтримці загальній тенденції фінансового розвитку підприємства.

2.2. Діагностика оборотних активів підприємств галузі машинобудування на основі методу кластерного аналізу

Діагностика оборотних активів на підприємствах є етапом фінансового аналізу, що допомагає забезпечити стійкість та ефективність діяльності підприємства у подальшому. Діагностика оборотних активів дозволяє підприємству ефективно управляти своїми ресурсами для забезпечення необхідного рівня ліквідності та уникнення фінансових труднощів, мінімізувати можливі ризики, виявляти проблеми сфери та невивірності в управлінні, що дозволяє вчасно приймати потрібні заходи та уникати фінансових проблем.

Для проведення аналізу стану, структури та використання оборотних активів підприємств слід обрати декілька підприємств однієї галузі, схожих за своїми характеристиками та властивостями. Для виокремлення саме такої групи підприємств машинобудівної галузі необхідно згрупувати підприємства для проведення подальшого аналізу. Серед багатовимірних статистичних методів для цього доцільно використати кластерний аналіз.

Кластерний аналіз є методом багатомірного статистичного дослідження, який включає в себе збір даних, що містять інформацію про певні об'єкти та їх

упорядкування в однорідні групи, подібні між собою за певними характеристиками. Мета кластерного аналізу полягає у класифікації об'єктів дослідження за допомогою різних методів та розрахунків, що призводить до формування «кластерів» або груп дуже схожих об'єктів для подальшого дослідження та аналізу [64].

Основною перевагою застосування методу кластерного аналізу у процесі дослідження є можливість класифікувати схожі об'єкти не за певним визначеним параметром, а за кількома характеристиками, що дозволяє згрупувати об'єкти за більш наближеними ознаками та надалі більш детально їх проаналізувати.

В даній роботі метод кластерного аналізу використовується з метою діагностики підприємств машинобудування на підґрунті показників, що характеризують стан їх оборотних активів (ОА), а саме: коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл) та частка оборотних активів у загальному їх обсязі (частка ОА).

Здійснимо кластерний аналіз підприємств, основним видом діяльності для яких є виробництво електродвигунів, генераторів і трансформаторів. Вихідні дані для розрахунку представлені на рис 2.6.

	1	2
	Частка ОА	Кпл
АТ "УКРАЇНСЬКІ ЕНЕРГЕТИЧНІ МАШИНИ"	0,53	1,60
АТ "ХЕЛЗ "УКРЕЛЕКТРОМАШ"	0,71	1,89
АТ "ЕЛЕКТРОМАШИНА"	0,86	2,78
ТОВ "ХЗЕМ"	0,41	0,98
ПАТ "ХЕМЗ-ІРЕС"	0,58	0,79
ТОВ "КЕП"	0,92	1,87
ТОВ НВО "ВЕРТИКАЛЬ"	0,89	1,12
ПРАТ "ФОРЕЗ"	0,87	1,55
АТ "СВІТЛО ШАХТАРЯ"	0,75	1,30
НВП "ЕЛЕКТРОМОНТАЖ"	0,70	1,32
ТОВ "СКБ УКРЕЛЕКТРОМАШ"	0,78	1,78

Рис. 2.6. Початкові дані для кластерного аналізу

Здійснимо кластерний аналіз на основі ієрархічної класифікації з використанням методу одинарного зв'язку. Результатом кластеризації є дендрограма, наведена на рис. 2.7.

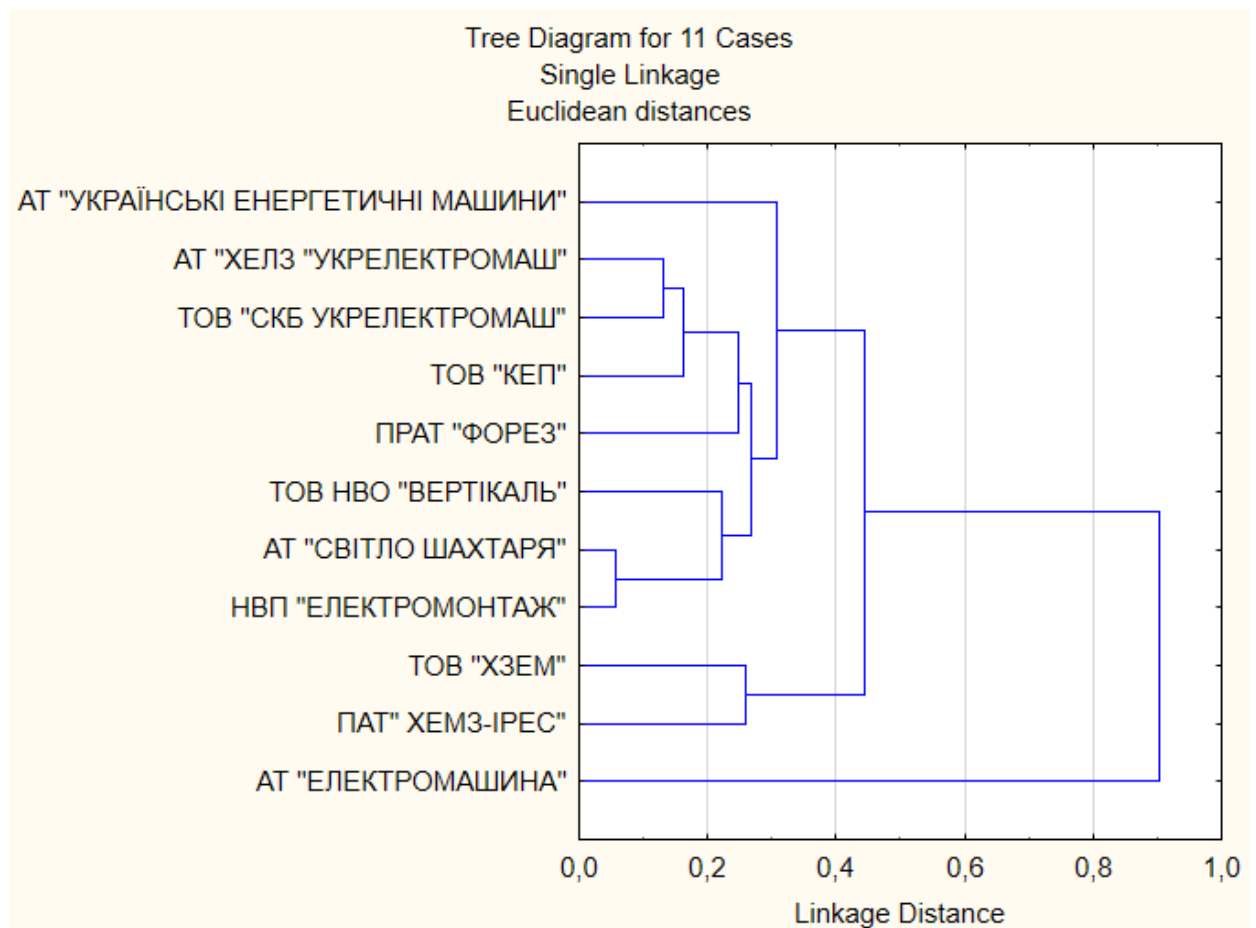

Рис. 2.7. Горизонтальна дендрограма класифікації за методом одинарного зв'язку

Проаналізувавши дендрограму, наведену на рис. 2.8., можна побачити, що аналізовані підприємства утворили три кластери: до першого кластеру потрапило одне підприємство – АТ «Електромашина»; другий кластер утворили два підприємства: ТОВ «ХЗЕМ» та ПАТ «ХЕМЗ-ІРЕС»; третій кластер містить АТ «Українські енергетичні машини», АТ «ХЕЛЗ «Укрелектромаш», ТОВ «СКБ Укрелектромаш», ТОВ «КЕП», ПрАТ «Форез», ТОВ НВО «Вертикаль», АТ «Світло шахтаря» та НВП «Електромонтаж».

На рис. 2.8 можна побачити Евклідові відстані між об'єктами спостереження, та зазначити, що Евклідова відстань між підприємствами одного кластеру менша, ніж між підприємствами різних кластерів та схему об'єднання в кластери, на якій можна побачити як поєднувалися підприємства.

Case No.	Euclidean distances (Spreadsheet1)										
	АТ "УКРАЇНСЬКІ ЕНЕРГЕТИЧНІ МАШИНИ"	АТ "ХЕЛЗ "УКРЕЛЕКТРОМАШ"	АТ "ЕЛЕКТРОМАШИНА"	ТОВ "ХЗЕМ"	ПАТ" ХЕМЗ-ІРЕС"	ТОВ "КЕП"	ТОВ НВО "ВЕРТИКАЛЬ"	ПРАТ "ФОРЕЗ"	АТ "СВІТЛО ШАХТАРЯ"	НВП "ЕЛЕКТРОМОНТАЖ"	ТОВ "СКБ УКРЕЛЕКТРОМАШ"
АТ "УКРАЇНСЬКІ ЕНЕРГЕТИЧНІ МАШИНИ"	0,00	0,34	1,22	0,63	0,81	0,47	0,59	0,34	0,37	0,33	0,31
АТ "ХЕЛЗ "УКРЕЛЕКТРОМАШ"	0,34	0,00	0,90	0,96	1,11	0,21	0,78	0,38	0,59	0,57	0,13
АТ "ЕЛЕКТРОМАШИНА"	1,22	0,90	0,00	1,85	2,01	0,91	1,65	1,23	1,48	1,47	1,00
ТОВ "ХЗЕМ"	0,63	0,96	1,85	0,00	0,26	1,03	0,50	0,73	0,47	0,45	0,88
ПАТ" ХЕМЗ-ІРЕС"	0,81	1,11	2,01	0,26	0,00	1,13	0,46	0,81	0,54	0,54	1,01
ТОВ "КЕП"	0,47	0,21	0,91	1,03	1,13	0,00	0,75	0,33	0,59	0,60	0,16
ТОВ НВО "ВЕРТИКАЛЬ"	0,59	0,78	1,65	0,50	0,46	0,75	0,00	0,42	0,22	0,27	0,66
ПРАТ "ФОРЕЗ"	0,34	0,38	1,23	0,73	0,81	0,33	0,42	0,00	0,27	0,28	0,25
АТ "СВІТЛО ШАХТАРЯ"	0,37	0,59	1,48	0,47	0,54	0,59	0,22	0,27	0,00	0,06	0,48
НВП "ЕЛЕКТРОМОНТАЖ"	0,33	0,57	1,47	0,45	0,54	0,60	0,27	0,28	0,06	0,00	0,47
ТОВ "СКБ УКРЕЛЕКТРОМАШ"	0,31	0,13	1,00	0,88	1,01	0,16	0,66	0,25	0,48	0,47	0,00

Рис. 2.8. Евклідові відстані

Схема об'єднання підприємств за Евклідовими відстанями наведена на рис. 2.9, де можна побачити відстань між підприємствами, за якою вони поділялися на кластери.

linkage distance	Amalgamation Schedule (Spreadsheet1)						
	Obj. No. 1	Obj. No. 2	Obj. No. 3	Obj. No. 4	Obj. No. 5	Obj. No. 6	Obj. No. 7
0,0584664	АТ "СВІТЛО ШАХТАРЯ"	НВП "ЕЛЕКТРОМОНТАЖ"					
,1302655	АТ "ХЕЛЗ "УКРЕЛЕКТРОМАШ"	ТОВ "СКБ УКРЕЛЕКТРОМАШ"					
,1628161	АТ "ХЕЛЗ "УКРЕЛЕКТРОМАШ"	ТОВ "СКБ УКРЕЛЕКТРОМАШ"	ТОВ "КЕП"				
,2232547	ТОВ НВО "ВЕРТИКАЛЬ"	АТ "СВІТЛО ШАХТАРЯ"	НВП "ЕЛЕКТРОМОНТАЖ"				
,2484078	АТ "ХЕЛЗ "УКРЕЛЕКТРОМАШ"	ТОВ "СКБ УКРЕЛЕКТРОМАШ"	ТОВ "КЕП"	ПРАТ "ФОРЕЗ"			
,2592635	ТОВ "ХЗЕМ"	ПАТ" ХЕМЗ-ІРЕС"					
,2676625	АТ "ХЕЛЗ "УКРЕЛЕКТРОМАШ"	ТОВ "СКБ УКРЕЛЕКТРОМАШ"	ТОВ "КЕП"	ПРАТ "ФОРЕЗ"	ТОВ НВО "ВЕРТИКАЛЬ"	АТ "СВІТЛО ШАХТАРЯ"	НВП "ЕЛЕКТРОМОНТАЖ"
,3088131	"УКРАЇНСЬКІ ЕНЕРГЕТИЧНІ МАШИНИ"	АТ "ХЕЛЗ "УКРЕЛЕКТРОМАШ"	"СКБ УКРЕЛЕКТРОМАШ"	ТОВ "КЕП"	ПРАТ "ФОРЕЗ"	ТОВ НВО "ВЕРТИКАЛЬ"	АТ "СВІТЛО ШАХТАРЯ"
,4450876	"УКРАЇНСЬКІ ЕНЕРГЕТИЧНІ МАШИНИ"	АТ "ХЕЛЗ "УКРЕЛЕКТРОМАШ"	"СКБ УКРЕЛЕКТРОМАШ"	ТОВ "КЕП"	ПРАТ "ФОРЕЗ"	ТОВ НВО "ВЕРТИКАЛЬ"	АТ "СВІТЛО ШАХТАРЯ"
,9020947	"УКРАЇНСЬКІ ЕНЕРГЕТИЧНІ МАШИНИ"	АТ "ХЕЛЗ "УКРЕЛЕКТРОМАШ"	"СКБ УКРЕЛЕКТРОМАШ"	ТОВ "КЕП"	ПРАТ "ФОРЕЗ"	ТОВ НВО "ВЕРТИКАЛЬ"	АТ "СВІТЛО ШАХТАРЯ"

Рис. 2.9. Схема об'єднання

Наступним методом, за яким було проведено кластерний аналіз, є метод Варда (Уорда). Дендрограма класифікації за методом Варда зображена на рис. 2.10.

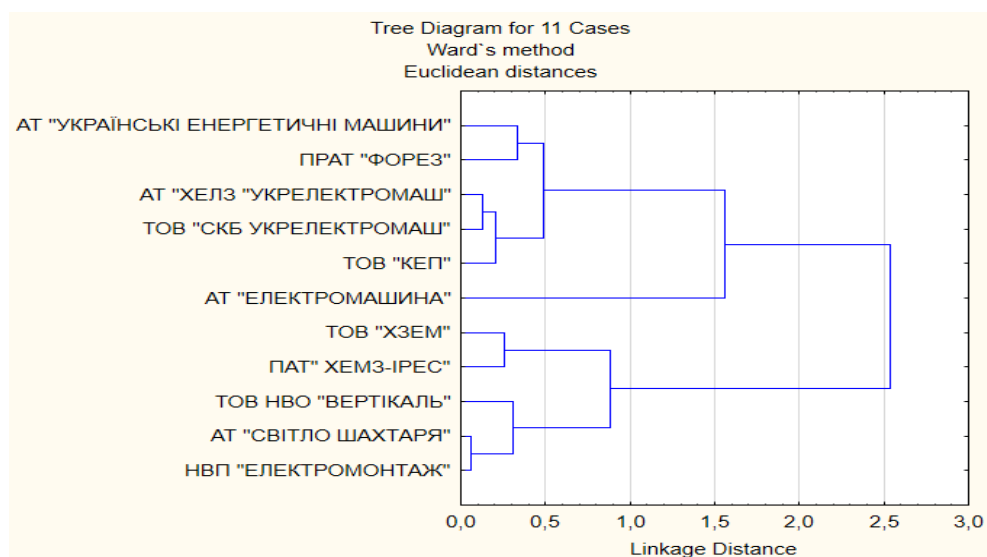

Рис. 2.10. Горизонтальна дендрограма класифікації за методом Варда

Метод Варда надав змогу сформувати п'ять кластерів з обраних підприємств машинобудівної галузі: до першого кластеру потрапили підприємства АТ «Українські енергетичні машини» та ПрАТ «Форез», другий кластер сформували три підприємства: АТ «ХЕЛЗ «Укрелектромаш», ТОВ «СКБ Укрелектромаш», ТОВ «КЕП», третій кластер, як і за методом одинарного зв'язку утворило одне підприємство – АТ «Електромашина»; до четвертого кластеру попали такі підприємства: ТОВ «ХЗЕМ» та ПАТ «ХЕМЗ-ІРЕС», до п'ятого – ТОВ НВО «Вертикаль», АТ «Світло шахтаря» та НВП «Електромонтаж».

Розглянемо здійснення кластерного аналізу методом к-середніх (рис. 2.11), при якому початково задається кількість кластерів.

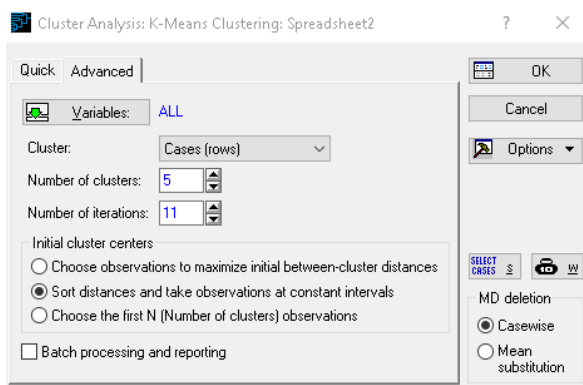

Рис. 2.11. Кластерний аналіз методом к-середніх

Графік середніх значень для кластерів наведено на рис. 2.12.

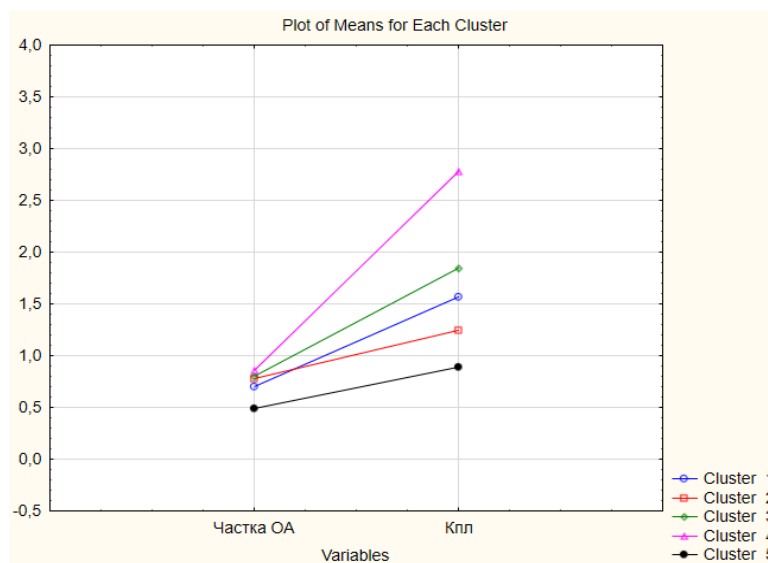

Рис. 2.12. Графік середніх значень для кластерів

Як можна побачити з графіку середніх значень (рис. 2.12), ключовим показником для поділу на кластери є коефіцієнт поточної ліквідності, за часткою оборотних активів у загальному обсязі активів декілька кластерів мають приближене один до одного значення.

На рис. 2.13 наведені підприємства, які належать до кожного кластеру.

Members of Cluster Number 1 (Spreadsheet2) and Distances from Respective Cluster Center Cluster contains 2 cases	
	Distance
АТ "УКРАЇНСЬКІ ЕНЕРГЕТИЧНІ МАШИНИ"	0,119174
ПРАТ "ФОРЕЗ"	0,119174

Members of Cluster Number 2 (Spreadsheet2) and Distances from Respective Cluster Center Cluster contains 3 cases	
	Distance
ТОВ НВО "ВЕРТИКАЛЬ"	0,116452
АТ "СВІТЛО ШАХТАРЯ"	0,042561
НВП "ЕЛЕКТРОМОНТАЖ"	0,076313

Members of Cluster Number 3 (Spreadsheet2) and Distances from Respective Cluster Center Cluster contains 3 cases	
	Distance
АТ "ХЕЛЗ "УКРЕЛЕКТРОМАШ"	0,072649
ТОВ "КЕП"	0,082981
ТОВ "СКБ УКРЕЛЕКТРОМАШ"	0,047103

Members of Cluster Number 4 (Spreadsheet2) and Distances from Respective Cluster Center Cluster contains 1 cases	
	Distance
АТ "ЕЛЕКТРОМАШИНА"	0,00

Members of Cluster Number 5 (Spreadsheet2) and Distances from Respective Cluster Center Cluster contains 2 cases	
	Distance
ТОВ "ХЗЕМ"	0,091663
ПАТ" ХЕМЗ-ІРЕС"	0,091663

Рис. 2.13. Підприємства, які належать до кожного кластеру

На рис. 2. 14 відображено Евклідові відстані між кластерами

Cluster Number	Euclidean Distances between Clusters (Spreadsheet2) Distances below diagonal Squared distances above diagonal				
	No. 1	No. 2	No. 3	No. 4	No. 5
No. 1	0,000000	0,056014	0,043128	0,736732	0,257970
No. 2	0,236673	0,000000	0,179780	1,170746	0,107024
No. 3	0,207672	0,424005	0,000000	0,433028	0,511462
No. 4	0,858331	1,082010	0,658049	0,000000	1,855675
No. 5	0,507907	0,327145	0,715166	1,362231	0,000000

Рис. 2.14. Евклідові відстані між кластерами

Якість кластерного аналізу визначається за допомогою дисперсійного аналізу, наведеного на рис. 2.15.

Analysis of Variance (Spreadsheet2)						
Variable	Between SS	df	Within SS	df	F	signif. p
Частка ОА	0,152954	4	0,112753	6	2,03480	0,208379
Кпл	2,929192	4	0,048823	6	89,99405	0,000017

Рис. 2.15. Результати дисперсійного аналізу

Проведений аналіз свідчить, що найбільш репрезентативним показником при поділі на кластери є коефіцієнт поточної ліквідності, для якого значення міжгрупової дисперсії перевищує значення внутрішньогрупової.

На рис. 2.16 наведені описові характеристики для кожного кластера.

Descriptive Statistics for Cluster 1 (Spreadsheet2) Cluster contains 2 cases				Descriptive Statistics for Cluster 2 (Spreadsheet2) Cluster contains 3 cases			
Variable	Mean	Standard Deviation	Variance	Variable	Mean	Standard Deviation	Variance
Частка ОА	0,698850	0,235186	0,055312	Частка ОА	0,779946	0,098812	0,009764
Кпл	1,572742	0,038702	0,001498	Кпл	1,248009	0,106923	0,011433

Descriptive Statistics for Cluster 3 (Spreadsheet2) Cluster contains 3 cases				Descriptive Statistics for Cluster 4 (Spreadsheet2) Cluster contains 1 cases			
Variable	Mean	Standard Deviation	Variance	Variable	Mean	Standard Deviation	Variance
Частка ОА	0,803435	0,106276	0,011295	Частка ОА	0,856969	0,00	0,00
Кпл	1,847183	0,055569	0,003088	Кпл	2,776263	0,00	0,00

Descriptive Statistics for Cluster 5 (Spreadsheet2) Cluster contains 2 cases			
Variable	Mean	Standard Deviation	Variance
Частка ОА	0,494038	0,123792	0,015324
Кпл	0,884272	0,135220	0,018284

Рис. 2.16. Описові характеристики кластерів

Проаналізувавши дані, наведені на рис. 2.16 можна побачити, що частка оборотних активів становила: для 1-го кластеру – 69,9%, для 2-го – 78%, для 3-го – 80,3%, для 4-го – 85,7%, для 5-го – 49,4%. Значення показника коефіцієнту поточної ліквідності у першому кластері становить – 1,57, у другому – 1,25, у третьому – 1,85, у четвертому – 2,78, у п'ятому – 0,88.

Таким чином, підприємства першого, другого та третього кластеру характеризуються мобільною структурою активів, тому що висока частка

оборотних активів (69,9% у 1-го, 78% у 2-го та 80,3% у 3-го кластеру) у загальному їх обсязі та достатністю оборотних активів, необхідних для своєчасного погашення поточних боргів (коефіцієнт поточної ліквідності в межах норми 1,57 у 1-го, 1,25 у 2-го та 1,85 у 3-го кластеру).

Для підприємства четвертого кластеру – АТ «Електромашина» характерні високі значення коефіцієнту поточної ліквідності, що може бути свідченням загального рівня достатності оборотних активів для погашення поточних боргів. Однак занадто високі значення цього показника (2,78) не є безумовною перевагою, оскільки можуть бути пов'язані з неефективністю використання оборотних активів. Також підприємство характеризується мобільною структурою активів, тому що дуже висока частка оборотних активів у загальному їх обсязі (85,7%).

Підприємства п'ятого кластеру мають важку структуру активів, про що свідчить невисоке значення частки оборотних активів (0,49), можна зазначити, що у підприємств є певні постійні витрати, що виникають протягом діяльності, що може вплинути на значні зміни чистого доходу. Також ці підприємства характеризуються невисокими значеннями показника поточної ліквідності (0,88), що свідчить про те, що оборотних активів недостатньо для погашення поточних боргів і в майбутньому це може бути свідченням високого фінансового ризику, оскільки підприємство може бути не в змозі оплатити свої рахунки.

Таким чином, підводячи результати щодо проаналізованих даних за допомогою кластерного аналізу можна зробити висновок, що для подальшого дослідження доцільно обрати підприємства першого кластеру АТ «Українські енергетичні машини» та ПрАТ «Форез», які за результатами кластерного аналізу продемонстрували найбільш типові, усереднені результати показників. Ці підприємства є типовими представниками машинобудівної галузі, характеризуються мобільною структурою активів, тому що мають досить високу частку оборотних активів та достатністю оборотних активів, необхідних для своєчасного погашення поточних боргів (коефіцієнт поточної ліквідності знаходиться в межах нормативних значень та становить 1,57), що свідчить про здатність підприємств вчасно розраховуватися з постачальниками та відсутність можливих заборгованостей у майбутньому, тому доцільним вважаємо провести більш детальний аналіз формування та використання оборотних активів на підприємствах цього кластеру.

2.3. Аналіз стану, структури та використання оборотних активів машинобудівних підприємств

За допомогою методу кластеризації та аналізу обраної кількості підприємств машинобудівної галузі вдалося визначити схожість в проаналізованих показниках ефективності діяльності певних підприємств. Так, до першого кластеру потрапили підприємства АТ «Українські енергетичні машини» та ПрАТ «Форез», які характеризуються мобільною структурою активів, тому що мають високу частку оборотних активів (69,9% оборотних активів у загальному обсязі активів) та достатністю оборотних активів, необхідних для своєчасного погашення поточних боргів (коефіцієнт поточної ліквідності становить 1,57), що свідчить про те, що підприємства можуть своєчасно розраховуватися зі своїми постачальниками та не мати в майбутньому заборгованостей.

Тому для більш поглибленого аналізу проаналізуємо виділені підприємства (АТ «Українські енергетичні машини» та ПрАТ «Форез») за період 2019 – 2021 роки (згідно з [60]) для дослідження складу, структури та динаміки саме оборотних активів, а також показників стану й ефективності використання оборотних коштів та ліквідності, що найбільш характеризують фінансовий стан підприємства та здатність розраховуватися за своїми зобов'язаннями.

Оцінку складу та структури оборотних активів АТ «Українські енергетичні машини» наведено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Загальна оцінка складу та структури оборотних активів АТ «Українські енергетичні машини»

Показник	Джерело інформації, ф.1	2019 рік	2020 рік	Відхилення 2020-2019	2021 рік	Відхилення 2021-2020
1	2	3	4	5	6	7
Всього оборотних активів, тис. грн	р.1195	4 181 042	4 491 511	310 469	5 081 132	589 621
в тому числі:						
запаси, тис. грн	рр.(1100+1110)	1 692 447	1 575 810	-116 637	1 927 097	351 287

Закінчення табл. 2.2

1	2	3	4	5	6	7
% до оборотних активів		40,48	35,08	-5,39	37,93	2,84
дебіторська заборгованість	рр. (1120+...+1155)	2 226 497	2 551 177	324 680	2 878 015	326 838
% до оборотних активів		53,25	56,80	3,55	56,64	-0,16
грошові кошти та їх еквіваленти	рр.(1160+1165)	72 343	230 089	157 746	186 549	-43 540
% до оборотних активів		1,73	5,12	3,39	3,67	-1,45
інші оборотні активи	рр. (1115+1180+ 1190)	189 755	134 435	-55 320	89 471	-44 964
% до оборотних активів		4,54	2,99	-1,55	1,76	-1,23

Аналізуючи склад та структуру оборотних активів АТ «Українські енергетичні машини», можна зазначити, що більшу частку протягом 2019 – 2021 років займає дебіторська заборгованість, а саме 53,25 % у 2019 році, 56,8% у 2020 році та 56,64 % у 2021 році. Структура оборотних активів з великою часткою заборгованості та низьким рівнем грошових коштів (1,73% у 2019 році, 5,12% у 2020 році та 3,67% у 2021 році) може свідчити про проблеми, пов'язані зі своєчасним погашенням рахунків дебіторів.

Частка запасів підприємства у 2019 році становила 40,48%; у 2020 році – 35,08%, а у 2021 році – 37,93%, можна зазначити, що запаси були приблизно на одному рівні, що може свідчити про ефективне управління запасами на підприємстві. У 2021 році, порівняно з 2020-м, було невелике зростання обсягу запасів (на 351287 тис. грн) та частки запасів у загальному обсязі оборотних активів (на 2,84%), що може бути пов'язане зі зростанням виробничого потенціалу підприємства при досяжності умови одночасного зростання і чистого доходу.

Управління оборотними активами дозволяє підтримувати ліквідність, тобто здатність своєчасно погасити свої поточні зобов'язання, що дуже важливо в умовах економічної нестабільності, мінімізувати ризики, які можуть бути спричинені високим ступенем невизначеності щодо змін навколишнього середовища, швидко реагувати на зміни на ринку та забезпечити фінансову стійкість підприємства.

Стан оборотних коштів підприємства характеризується в першу чергу їхньою наявністю на певну дату, тобто на кінець року. Аналіз стану та

ефективності використання оборотних коштів АТ «Українські енергетичні машини» проведено за 3 роки (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Показники стану і ефективності використання оборотних коштів
АТ «Українські енергетичні машини»

Показник	Джерело інформації, ф.1	Значення за роками та відхилення, тис. грн				
		2019 рік	2020 рік	Відхилення 2020-2019	2021 рік	Відхилення 2021-2020
Власні оборотні кошти (на кінець року):						
1 варіант розрахунку	(р.1495 – р.1095) ф.1	2 122 556	2 453 172	330 616	1 523 222	-929 950
2 варіант розрахунку	(р.1195 – р.1695) ф.1	2 323 814	4 306 349	1 982 535	1 905 640	-2 400 709
Коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів у майні підприємства	$\frac{p.1195 \text{ ф.1}}{p.1300 \text{ ф.1}}$	0,56	0,59	0,03	0,53	-0,06
Коефіцієнт обороту оборотних коштів	$\frac{p.2000 \text{ ф.2}}{p.1195 \text{ ф.1}_{c.p.}}$	0,73	0,34	-0,39	0,27	-0,07
Оборотність оборотних коштів	$\frac{360 * p.1195 \text{ ф.1}_{c.p.}}{p.2000 \text{ ф.2}}$	492	1065	573	1346	281
Коефіцієнт завантаження	$\frac{p.1195 \text{ ф.1}_{c.p.}}{p.2000 \text{ ф.2}}$	1,37	2,96	1,59	3,74	0,78
Коефіцієнт ефективності (прибутковість) оборотних коштів	$\frac{p.2090 \text{ ф.2}}{p.1195 \text{ ф.1}_{c.p.}}$	0,26	0,07	-0,19	0,06	-0,01
Рентабельність оборотних коштів	$\frac{p.2350 \text{ ф.2} * 100\%}{p.1195 \text{ ф.1}_{c.p.}}$	8,13	5,22	-2,91	0,15	-5,08

Обсяг власних оборотних коштів можна розраховувати декількома способами. Таким чином, згідно з першим варіантом розрахунку, наявність власних оборотних коштів підприємства визначається як різниця між власним

капіталом та необоротними активами, у випадку АТ «Українські енергетичні машини», власні оборотні кошти на кінець 2019 року становили 2122556 тис. грн, на кінець 2020 року – 2453172 тис. грн, на кінець 2021 – 1523222 тис. грн.

Також обсяг власних оборотних кошти можна розрахувати як різницю між оборотними активами й поточними зобов'язаннями, так у досліджуваного підприємства у 2019 році власні оборотні кошти становили 2323814 тис. грн (обсяг довгострокових зобов'язань становив 201258 тис. грн, тобто різниця між варіантами розрахунку), у 2020 році – 4306349 тис. грн (довгострокові зобов'язання становили 1853177 тис. грн) та у 2021 році – 1905640 тис. грн (довгострокові зобов'язання становили 399800 тис. грн).

У 2021 році, порівняно з 2020 роком, обсяг власних оборотних коштів зменшився на 929950 тис. грн за першим варіантом розрахунку та на 2400709 тис. грн – за другим. Зменшення обсягу власних оборотних коштів протягом аналізованого періоду показує негативну тенденцію та може свідчити про зниження фінансової стабільності.

Коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів у майні підприємства показує, яку частку в майні підприємства займають оборотні кошти, так у 2019 році частка оборотних коштів у загальному обсязі майна дорівнювала 0,56 (тобто 56%), у 2020 році – 0,59 (59%), у 2021 році – 0,53 (53%). Переважання та збільшення в динаміці частки оборотних активів свідчить про формування достатньо мобільної структури майна, а також сприяє прискоренню оборотності сукупних активів підприємства та підтримці достатнього рівня ліквідності активів, що можна спостерігати у 2020 році. Зменшення частки у 2021 році до 53% може свідчити, що формується важка структура активів, що свідчить про наявність постійних витрат, що виникають протягом діяльності підприємства, та значний рівень впливу зміни чистого доходу на прибутковість підприємства.

Для характеристики ефективності використання оборотних коштів на підприємстві розраховані такі показники: коефіцієнт оборотності характеризує кількість оборотів оборотних коштів за аналізований період, так у 2019 році оборотні кошти протягом аналізованого періоду робили 0,73 обороту, у 2020 році – 0,34 обороту, у 2021 – 0,27 обороту, зменшення цього показника в динаміці є негативним явищем для підприємства;

швидкість обороту (оборотність) оборотних коштів характеризується періодом, за який оборотні кошти підприємства здійснюють один оборот, тобто

проходять всі стадії кругообігу на підприємстві, у 2019 році цей показник становив 492 дні, у 2020 році – 1065 днів, у 2021 році – 1346 дні, збільшення цього показника в динаміці є негативною зміною, оскільки чим більше оборотів здійснюють оборотні активи протягом аналізованого періоду, тим більше доходу (за інших однакових умов) отримує підприємство;

коефіцієнт завантаження оборотних коштів є зворотним до коефіцієнта оборотності і характеризує наявність оборотних коштів у кожній гривні вартості реалізованої продукції, таким чином у 2019 році на 1 грн обсягу реалізації припадало 1,37 грн оборотних коштів, у 2020 році – на 1 грн обсягу реалізації припадало 2,96 грн, у 2021 – 3,74 грн, що не дуже добре, бо, чим менше оборотних коштів припадає на 1 грн обсягу реалізації, тим ефективніше вони використовуються;

коефіцієнт ефективності (прибутковість оборотних коштів) характеризує, скільки прибутку припадає на 1 грн вартості оборотних коштів підприємства, на кінець 2019 року він становив 0,26, на кінець 2020 року зменшився до 0,07, у 2021 – зменшився до 0,06 грн, що свідчить про зменшення прибутку на 1 грн оборотних коштів та є негативною тенденцією;

рентабельність оборотних коштів – є відносним показником, що визначає ступінь ефективності використання оборотних коштів, у 2019 році він становив 8,13, у 2020 році – 5,22, у 2021 – 0,15, що свідчить про погану тенденцію, тому що, чим більшим є значення цього показника, тим ефективніше використовуються оборотні кошти. Загалом, це зменшення пов'язане зі значним зменшенням чистого прибутку у 2021 році до 6989 тис. грн з 226534 тис. грн у 2020 році.

Саме оцінка складку та структури оборотних активів дозволяє визначити, які види активів переважають в загальному обсязі оборотних активів, яка їх динаміка та ефективно вони використовуються на підприємстві для надання подальших рекомендацій. Оцінку складу та структури оборотних активів ПрАТ «Форез» наведено у табл. 2.4.

Щодо складу та структури оборотних активів ПрАТ «Форез» можна виділити наступне: більшу частку протягом 2019 – 2021 років, як і у АТ «Українські енергетичні машини» займає дебіторська заборгованість (47,51% у 2019 році, 49,69% у 2020 році та 54,48 % у 2021 році). Невелика частка грошових коштів (7 % у 2019 році, 11,82% у 2020 році та 4,07% у 2021 році) та

велика частка заборгованості може свідчити про несвоєчасне погашення дебіторами своїх рахунків, що може вплинути на ліквідність та фінансову стійкість підприємства.

Таблиця 2.4

Загальна оцінка складу та структури оборотних активів ПрАТ «Форез»

Показник	Джерело інформації, ф.1	2019 рік	2020 рік	Відхилення 2020-2019	2021 рік	Відхилення 2021-2020
Всього оборотних активів, тис. грн	р.1195	20 283	18 914	-1 369	17 778	-1 136
в тому числі:						
запаси, тис. грн	рр.(1100+1110)	8 576	6 758	-1 818	7 184	426
% до оборотних активів		42,28	35,73	-6,55	40,41	4,68
дебіторська заборгованість	рр. (1120+...+1155)	9 636	9 398	-238	9 686	288
% до оборотних активів		47,51	49,69	2,18	54,48	4,80
грошові кошти та їх еквіваленти	рр.(1160+1165)	1 419	2 235	816	723	-1 512
% до оборотних активів		7,00	11,82	4,82	4,07	-7,75
інші оборотні активи	рр. (1115+1180+1190)	652	523	-129	185	-338
% до оборотних активів		3,21	2,77	-0,45	1,04	-1,72

Частка запасів ПрАТ «Форез» у 2019 році становила 42,28%; у 2020 році – 35,73%, а у 2021 році – 40,41%. Зростання частки запасів у 2021 році, порівняно з 2020 роком (на 4,68%), не можна однозначно інтерпретувати, тому що збільшення частки виробничих запасів може свідчити про їхнє накопичення під дією неліквідних або невикористовуваних запасів, або якщо одночасно відбувалося і зростання чистого доходу, то можна зазначити позитивну тенденцію. Грошові кошти та їх еквіваленти у структурі оборотних активів протягом аналізованого періоду займали невелику частку, а саме 7% у 2019 році, 4,82% у 2020 році та 4,07% у 2021 році.

Надалі важливо проаналізувати показники стану і ефективності використання оборотних коштів (табл. 2.5).

Показники стану і ефективності використання оборотних коштів
ПрАТ «Форез»

Показник	Джерело інформації, ф.1	Значення за роками та відхилення, тис. грн				
		2019 рік	2020 рік	Відхилення 2020-2019	2021 рік	Відхилення 2021-2020
Власні оборотні кошти (на кінець року):						
1 варіант розрахунку	(р.1495 – р.1095) ф.1	5 900	6 345	445	6 274	-71
2 варіант розрахунку	(р.1195 – р.1695) ф.1	5 900	6 345	445	6 274	-71
Коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів у майні підприємства	$\frac{p.1195 \text{ ф.1}}{p.1300 \text{ ф.1}}$	0,86	0,87	0,01	0,87	0,00
Коефіцієнт обороту оборотних коштів	$\frac{p.2000 \text{ ф.2}}{p.1195 \text{ ф.1}_{c.p.}}$	1,26	1,29	0,03	1,66	0,37
Оборотність оборотних коштів	$\frac{360 * p1195 \text{ ф.1}_{c.p.}}{p.2000 \text{ ф.2}}$	285	279	-6	217	-62
Коефіцієнт завантаження	$\frac{p1195 \text{ ф.1}_{c.p.}}{p.2000 \text{ ф.2}}$	0,79	0,77	-0,02	0,60	-0,17
Коефіцієнт ефективності (прибутковість) оборотних коштів	$\frac{p.2090 \text{ ф.2}}{p.1195 \text{ ф.1}_{c.p.}}$	0,15	0,15	0,00	0,39	0,24
Рентабельність оборотних коштів	$\frac{p.2350 \text{ ф.2} * 100\%}{p.1195 \text{ ф.1}_{c.p.}}$	-2,68	-0,64	2,04	-0,11	0,52

Щодо стану та ефективності використання оборотних коштів ПрАТ «Форез» можна виділити наступне: обсяг власних оборотних коштів за першим варіантом розрахунку (різниця між власним капіталом та необоротними активами), на кінець 2019 року становив 5900 тис. грн, на кінець 2020 року – 6345 тис. грн, на кінець 2021 – 6274 тис. грн. За другим варіантом розрахунку (різниця між оборотними активами й поточними зобов'язаннями) власні оборотні кошти не змінилися. Дані за обома варіантами однакові через те, що у підприємства протягом аналізованого періоду відсутні довгострокові

зобов'язання, що може свідчити про те, що підприємство має змогу погашати свої зобов'язання протягом операційного циклу (поточні зобов'язання у вигляді кредиторської заборгованості).

Коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів у майні підприємства показує, яку частку в майні підприємства займають оборотні кошти: протягом 2019 – 2021 років частка майже не змінювалася і становила 87%. В обсязі оборотних активів, як вже було визначено (табл. 2.3) переважають дебіторська заборгованість та запаси. Переважання оборотних активів може свідчити про формування мобільної структури активів.

Характеризуючи ефективність використання оборотних коштів, слід проаналізувати такі показники: коефіцієнт оборотності показує кількість оборотів оборотних коштів за аналізований період, таким чином, у 2019 році оборотні кошти протягом аналізованого періоду робили 1,26 оборотів, у 2020 році – 1,29 оборотів, у 2021 – 1,66 оборотів, збільшення цього показника в динаміці свідчить про збільшення ефективності використання оборотних коштів та є позитивним для діяльності підприємства;

оборотність оборотних коштів характеризується періодом, за який оборотні кошти підприємства проходять всі стадії кругообігу: у 2019 році – за 285 днів, у 2020 – 279 днів, а у 2021 році – 217 днів, позитивним є зменшення цього показника в динаміці, тому що, чим більше оборотів здійснять оборотні активи, тим більше доходу може отримати підприємство;

коефіцієнт завантаження оборотних коштів характеризує наявність оборотних коштів у кожній гривні вартості реалізованої продукції: у 2019 році на 1 грн обсягу реалізації припадало 0,79 грн оборотних коштів, у 2020 році – 0,77 грн, у 2021 – 0,6 грн, зменшення значення протягом трьох років є позитивною динамікою, тому що, чим менше оборотних коштів припадає на 1 грн обсягу реалізації, тим ефективніше підприємство їх використовує;

коефіцієнт прибутковості оборотних коштів показує, скільки прибутку припадає на 1 грн вартості оборотних коштів підприємства, у 2019 році 0,15 грн, у 2020 році не змінився (0,15 грн), а у 2021 році збільшився до 0,39 грн, що свідчить про підвищення ефективності використання підприємством оборотних активів;

рентабельність оборотних коштів визначає ступінь ефективності використання оборотних коштів, у 2019 році він становив -2,68, у 2020 – -0,64, у

2021 – -0,11, що пов'язане зі збитками, отриманими підприємством протягом аналізованого періоду.

Окрім цього, фінансовий стан підприємств оцінюють характеристиками ліквідності та платоспроможності, що в найбільш загальному вигляді характеризують здатність суб'єкта господарювання вчасно і в повному обсязі розраховуватися за своїми платіжними зобов'язаннями.

Для аналізу ліквідності доцільним буде провести розрахунки та інтерпретувати відповідні фінансові коефіцієнти (табл. 2.6, 2.7), що розраховуються за допомогою порівняння окремих груп оборотних активів із поточними зобов'язаннями підприємства на основі даних балансу.

Таблиця 2.6

Розрахунок показників ліквідності підприємства АТ «Українські енергетичні машини»

Показник	Джерело інформації	Нормативне значення	на 31.12.2019	на 31.12.2020	на 31.12.2021
1. Коефіцієнт поточної ліквідності	$\frac{\phi.1, p.1195}{\phi.1, p.1695}$	1,5 – 2	2,25	2,42	1,60
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{\phi.1, p.1195 - p.1100 - p.1110}{\phi.1, p.1695}$	0,5 – 1	1,34	1,57	0,99
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\phi.1, p.1160 + p.1165}{\phi.1, p.1695}$	0,2 – 0,35	0,04	0,12	0,06
4. Власні оборотні кошти, тис. грн	$\phi.1, p.1495 - \phi.1, p.1095$	> 0	2 122 556	2 453 172	1 523 222
5. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	$\frac{\phi.1, p.1495 - p.1095}{\phi.1, p.1195}$	> 0, збільшення	0,51	0,55	0,30
6. Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами	$\frac{\phi.1, p.1495 - p.1095}{\phi.1, p.1100 + p.1110}$	> 0,5	1,25	1,56	0,79
7. Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	$\frac{\phi.1, p.1165}{\phi.1, p.1495 - \phi.1, p.1095}$	збільшення	0,03	0,09	0,12
8. Коефіцієнт покриття запасів	$\frac{\phi.1, p.1495 - p.1095 + p.1600 + p.1615}{\phi.1, p.1100 + p.1110}$	> 1	1,54	2,07	1,21

Аналіз показників ліквідності та забезпеченості власними оборотними коштами є важливим процесом для підприємств машинобудівної галузі, що дозволяє визначити, що підприємство має достатньо грошових ресурсів для сплати своїх зобов'язань, має змогу забезпечувати безперервне виробництво та співробітництво з постачальниками, показник забезпеченості власними оборотними коштами визначає, наскільки підприємство може розраховувати на свої власні ресурси.

Таблиця 2.7

Розрахунок показників ліквідності підприємства ПрАТ «Форез»

Показник	Джерело інформації	Нормативне значення	на 31.12.2019	на 31.12.2020	на 31.12.2021
1. Коефіцієнт поточної ліквідності	$\frac{\phi.1, p.1195}{\phi.1, p.1695}$	1,5 – 2	1,41	1,50	1,55
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{\phi.1, p.1195 - p.1100 - p.1110}{\phi.1, p.1695}$	0,5 – 1	0,81	0,97	0,92
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\phi.1, p.1160 + p.1165}{\phi.1, p.1695}$	0,2 – 0,35	0,10	0,18	0,06
4. Власні оборотні кошти, тис. грн	$\phi.1, p.1495 - \phi.1, p.1095$	> 0	5 900	6 345	6 274
5. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	$\frac{\phi.1, p.1495 - p.1095}{\phi.1, p.1195}$	> 0, збільшення	0,29	0,34	0,35
6. Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами	$\frac{\phi.1, p.1495 - p.1095}{\phi.1, p.1100 + 1110}$	> 0,5	0,69	0,94	0,87
7. Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	$\frac{\phi.1, p.1165}{\phi.1, p.1495 - \phi.1, p.1095}$	збільшення	0,24	0,35	0,12
8. Коефіцієнт покриття запасів	$\frac{\phi.1, p.1495 - p.1095 + p.1600 + p.1615}{\phi.1, p.1100 + p.1110}$	> 1	1,63	1,90	1,66

Розрахунок та аналіз показників ліквідності дозволяє керівництву підприємства приймати обґрунтовані рішення для подальшого фінансового управління, ризиків та стратегій майбутнього розвитку.

Виходячи з розрахованих даних (табл. 2.6, 2.7), можна охарактеризувати діяльність аналізованих підприємств за допомогою визначених коефіцієнтів ліквідності: коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття) характеризує, чи достатньо оборотних активів підприємства для погашення своєї поточної заборгованості та показує, скільки грошових одиниць оборотних активів припадає на кожну грошову одиницю короткострокових зобов'язань.

Щодо АТ «Українські енергетичні машини» можна зазначити: на 31.12.2019 року коефіцієнт поточної ліквідності дорівнював 2,25, на 31.12.2020 року – 2,42, на 31.12.2021 року – 1,6 (рис. 2.17). Значення коефіцієнту протягом усього аналізованого періоду або трошки перевищувало нормативне значення (у 2019, 2020 році), або було в межах цього інтервалу (у 2021 році), що свідчить про достатньо стабільну ліквідність на підприємстві та здатність своєчасно погасити свої борги. У ПрАТ «Форез» ситуація схожа, значення коефіцієнту становило на 31.12.2019 року – 1,41, на 31.12.2020 – 1,50, на 31.12.2021 – 1,55, зростання показника свідчить про гарну тенденцію. Підприємство також може своєчасно погасити свою заборгованість.

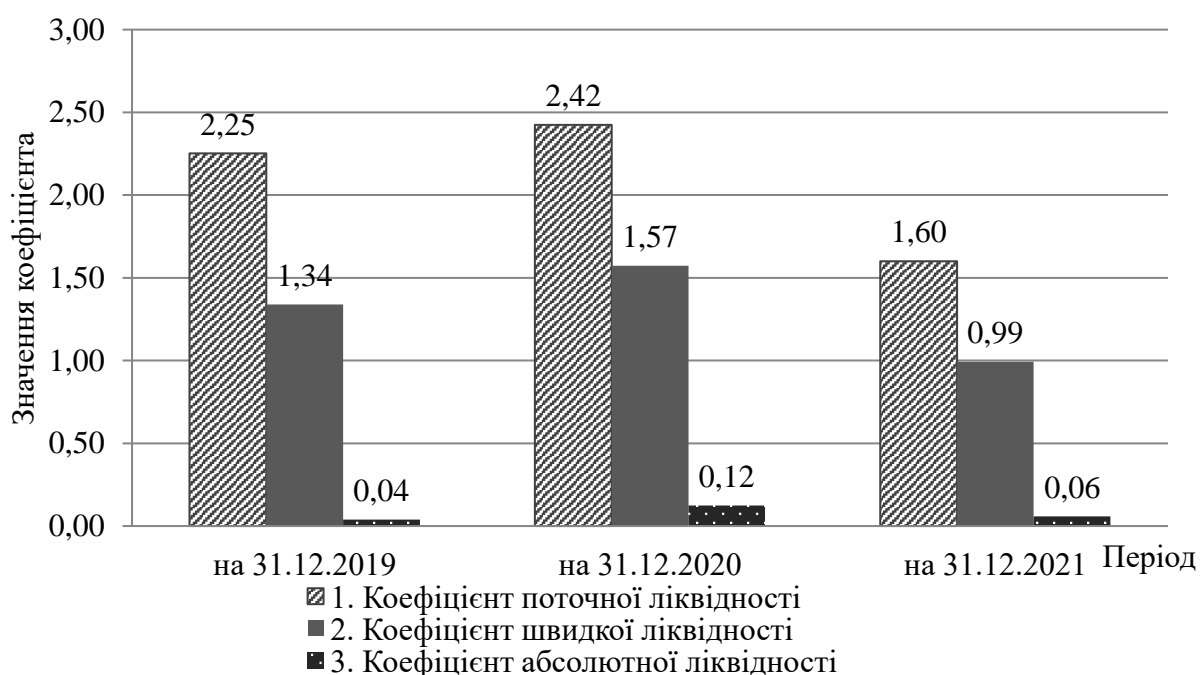

Рис. 2.17. Значення коефіцієнтів ліквідності АТ «Українські енергетичні машини»

Зменшення значення коефіцієнту поточної ліквідності АТ «Українські енергетичні машини» може призвести до погіршення фінансової діяльності та зменшення ймовірності вчасно погасити свої борги. Для запобігання зменшення показника підприємству треба запровадити ефективне управління та оптимізацію рівня запасів, зменшення періоду оборотності дебіторської заборгованості, проводити аналіз та моніторинг фінансового стану підприємства для виявлення можливих ризиків та погіршень результатів.

Для розрахунку коефіцієнту швидкої ліквідності береться більш вузьке коло оборотних активів (з загальної величини віднімають найменш ліквідну частину – запаси). Цей коефіцієнт показує, яку частину короткострокового позикового капіталу може бути погашено за рахунок частини оборотних активів, поданих у фінансовій формі (грошових коштів, поточних фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості). Коефіцієнт швидкої ліквідності для АТ «Українські енергетичні машини» становив на 31.12.2019 року – 1,34, на 31.12.2020 року – 1,57, на 31.12.2021 року – 0,99 (рис. 2.18). Для ПрАТ «Форез» значення були 0,81 у 2019 році, 0,97 у 2020, 0,92 у 2021 (рис. 2.18).

Для обох підприємств значення коефіцієнту швидкої ліквідності в межах нормативних та свідчать про здатність підприємства погасити позиковий капітал за допомогою оборотних активів, виражених у фінансовій формі.

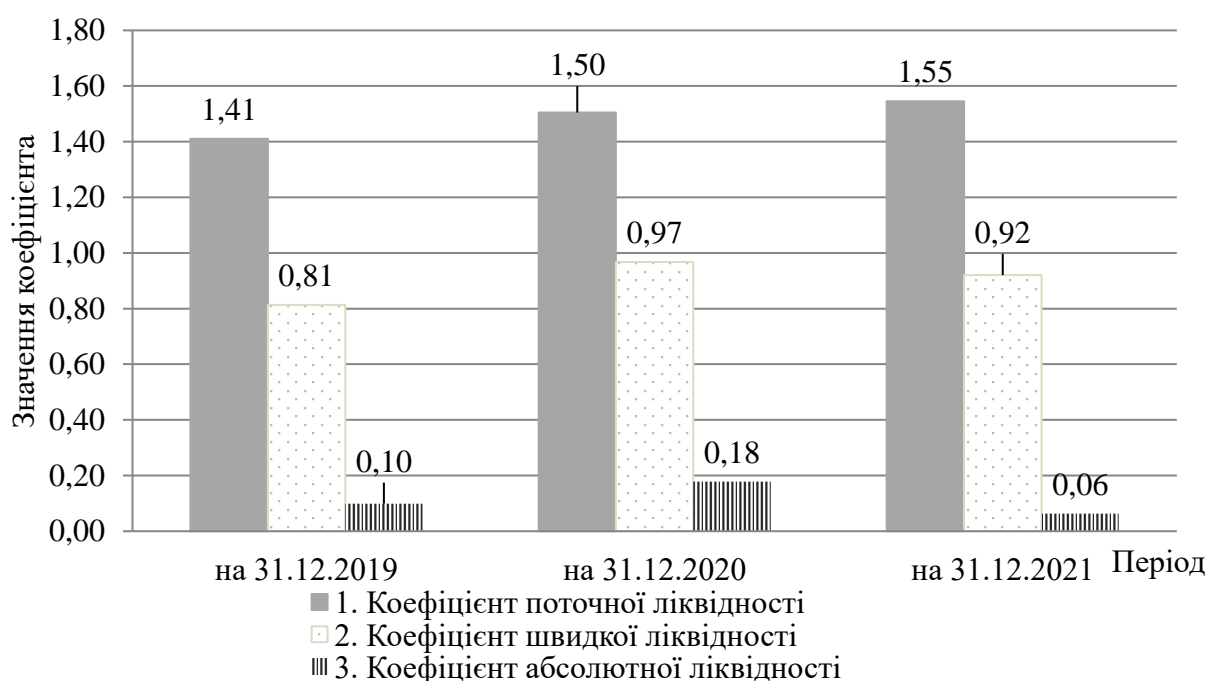

Рис. 2.18. Значення коефіцієнтів ліквідності ПрАТ «Форез»

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (відношення найбільш ліквідних активів до поточних зобов'язань), показує, яка частина короткострокової заборгованості може бути в разі потреби погашена негайно за допомогою лише грошових коштів. У АТ «Українські енергетичні машини» значення показника становили: 0,04 у 2019 році, 0,12 у 2020, 0,06 у 2021 (рис. 2.17). У ПрАТ «Форез» тенденція аналогічна: 0,10 у 2019 році, 0,18 у 2020, 0,06 у 2021 (рис. 2.18). Значення цього показника у двох підприємств протягом усього аналізованого періоду (2019 – 2021 роки) були менше оптимального, що свідчить про проблеми з короткостроковою платоспроможністю, підприємство не зможе негайно погасити свою заборгованість.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами визначають як відношення величини власних оборотних коштів до обсягу оборотних активів підприємства. Додатне значення цього показника (рис. 2.19) в АТ «Українські енергетичні машини» показує, що частину оборотного капіталу (51% – на 31.12.2019 року, 55% – на 31.12.2020 року та 30% – на 31.12.2021 року) та у ПрАТ «Форез» (29% – на 31.12.2019 року, 34% – на 31.12.2020 року та 35% – на 31.12.2021 року) профінансовано за рахунок власних джерел фінансування підприємства.

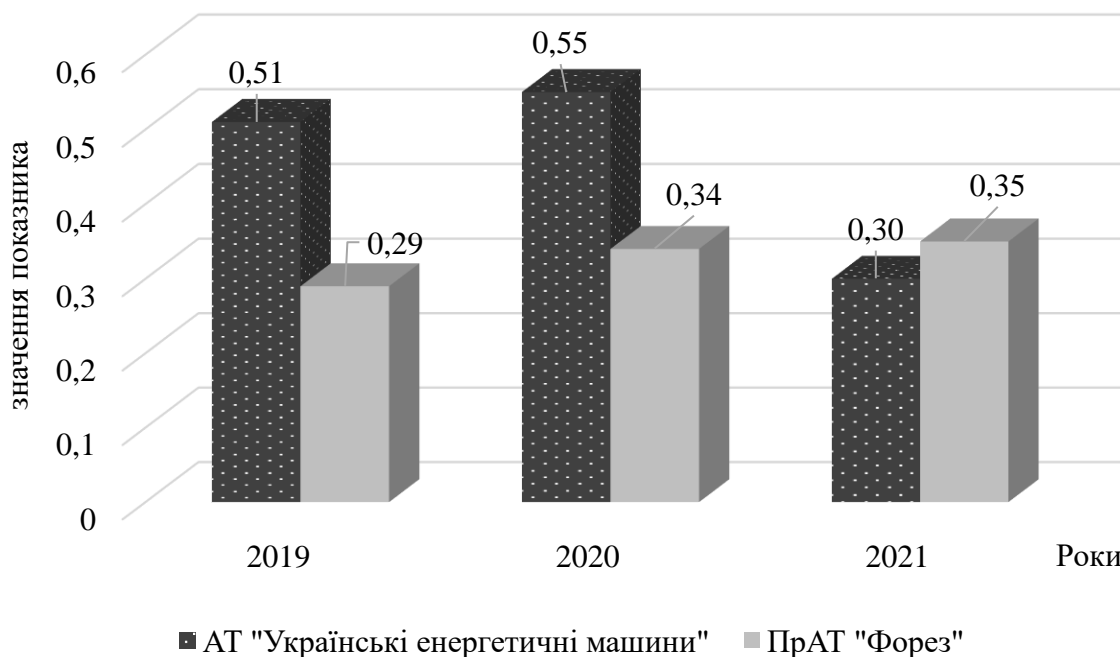

Рис. 2.19. Динаміка коефіцієнту забезпеченості власними оборотними коштами АТ «Українські енергетичні машини» та ПрАТ «Форез»

Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами показує, яку частину матеріальних запасів підприємства профінансовано за рахунок його власного капіталу. У АТ «Українські енергетичні машини» показник становив 1,25 у 2019 році, 1,56 у 2020, 0,79 у 2021; у ПрАТ «Форез» – 0,69 у 2019 році, 0,94 – у 2020, 0,87 у 2021. Збільшення показника (у 2020 році) свідчить про підвищення стійкості компанії в середньостроковій перспективі і про зниження залежності від короткострокових джерел фінансування. Значення більше за 0,5 протягом усіх років показує про те, що підприємства мають змогу профінансувати достатню частину запасів за рахунок власних коштів.

Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів характеризує частку власних оборотних коштів, утілених у формі абсолютно ліквідних активів – грошових коштів. Невелике зростання коефіцієнта для АТ «Українські енергетичні машини» в динаміці (з 0,03 на 31.12.2019 року до 0,09 – на 31.12.2020 року, та до 0,12 – на 31.12.2021 року) є позитивною тенденцією, тому що збільшується рівень можливості підприємства негайно виконувати свої поточні зобов'язання, а отже, рівень ліквідності та платоспроможності підприємства загалом. У ПрАТ «Форез» динаміка була позитивною (зростання значення з 0,24 на 31.12.2019 року до 0,35 на 31.12.2020 року), а у 2021 році значення зменшилося до 0,12 через зменшення обсягу грошових коштів, що є негативною тенденцією і може вплинути на ліквідність та платоспроможність.

Коефіцієнт покриття запасів показує співвідношення величини "нормальних" джерел покриття запасів (власні оборотні кошти, короткострокові банківські кредити та кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги) до величини запасів. Значення показника більше 1 протягом аналізованого періоду, у АТ «Українські енергетичні машини» – 1,54 у 2019 році, 2,07 у 2020, 1,21 у 2021 та у ПрАТ «Форез» – 1,63 у 2019 році, 1,9 у 2020, 1,66 у 2021 свідчить про те, що поточний фінансовий стан підприємств є стійким.

Таким чином, підсумовуючи проведений аналіз діяльності підприємств, виділених методом кластерного аналізу, можна зазначити, що певні тенденції в їх фінансовій діяльності також є схожими та зробити такі висновки: більшу частину оборотних коштів АТ «Українські енергетичні машини» займає дебіторська заборгованість, що може бути пов'язане з несвоєчасним погашенням рахунків дебіторів, та запаси, обсяг яких залишався майже на одному рівні, що може свідчити про зростання виробничого потенціалу підприємства. Зростання

обсягу власних оборотних коштів на підприємстві протягом аналізованого періоду є гарним явищем, тому що власні оборотні кошти забезпечують фінансову стабільність і самостійність в ухваленні оперативних фінансових рішень. У 2021 році, порівняно з 2020 роком, обсяг власних оборотних коштів зменшився, що показує негативну тенденцію та може свідчити про зниження фінансової стабільності. Зменшення коефіцієнту ефективності (прибутковості оборотних коштів) характеризує також негативну тенденцію – зменшення прибутку на 1 грн оборотних коштів та таким чином зменшення ефективності їх використання. Для збільшення значення показника та ефективності використання оборотних коштів необхідно збільшувати прибуток від реалізації продукції для промислових підприємств, шляхом більш повного використання вторинних ресурсів та попутних продуктів.

Щодо ліквідності, можна зазначити, що значення коефіцієнтів поточної та швидкої ліквідності були в межах норми, що свідчить про достатньо стабільну ліквідність на підприємстві та здатність своєчасно погасити свої борги і загалом, і за допомогою оборотних активів, виражених у фінансовій формі. Коефіцієнт абсолютної ліквідності показав значення менше оптимального протягом аналізованого періоду (2019-2021 років), що свідчить про проблеми з короткостроковою платоспроможністю, підприємство не зможе негайно погасити свою заборгованість за допомогою грошових коштів.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними показав, що певну частину оборотного капіталу профінансовано за рахунок власних джерел фінансування підприємства, що є позитивним для підприємства та свідчить про зростання фінансової незалежності підприємства та зниження ризиків фінансових інвестицій для кредиторів. Також про підвищення стійкості компанії в середньостроковій перспективі і про зниження залежності від короткострокових джерел фінансування показує збільшення коефіцієнту забезпеченості запасів, що також свідчить про можливість профінансувати достатню частину запасів за рахунок власних коштів.

3. РОЗРОБКА ШЛЯХІВ ЗРОСТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ

3.1. Структурно-функціональне моделювання процесу управління оборотними активами підприємств машинобудівної галузі

Ефективна господарсько-підприємницька діяльність вимагає належного управління оборотними активами, оскільки управління оборотними активами підприємства є важливим для ефективного використання ресурсів, а саме оптимального їх використання та зменшення витрат, забезпечення достатнього рівня платоспроможності та ліквідності, оптимізації обороту коштів та зменшення часу обороту цих активів, що також допомагає підвищити прибутковість.

Управління оборотними активами є важливою складовою фінансового успіху підприємства та сприяє збереженню стабільності та конкурентоспроможності на ринку.

Розробка та вдосконалення методів управління є ключовими факторами для забезпечення конкурентних переваг на ринку. Тому важливо постійно вдосконалювати систему управління оборотними активами на підприємстві. Одним з ефективних інструментів для досягнення цієї мети є оптимізація бізнес-процесів.

Розробка нового підходу до формування процесу управління оборотними активами з використанням структурно-функціональної моделі дозволяє як формалізувати послідовність процесу розробки програми заходів щодо зростання рівня управління оборотними активами, а також ліквідності і платоспроможності суб'єкта господарювання, так і спостерігати за проміжними результатами процесу.

Модель AS-IS представляє собою відображення існуючого стану речей, тобто стану процесу чи функції на даний момент. Проведення аналізу процесів є обов'язковою складовою будь-якого проекту з розробки чи покращення системи. Створення функціональної моделі AS-IS допомагає чітко визначити, які конкретні процеси виконуються на підприємстві та які саме інформаційні ресурси використовуються для виконання функцій на різних рівнях деталізації.

Контекстну діаграму бізнес-процесу «Управління оборотними активами підприємства» наведено на рис. 3.1.

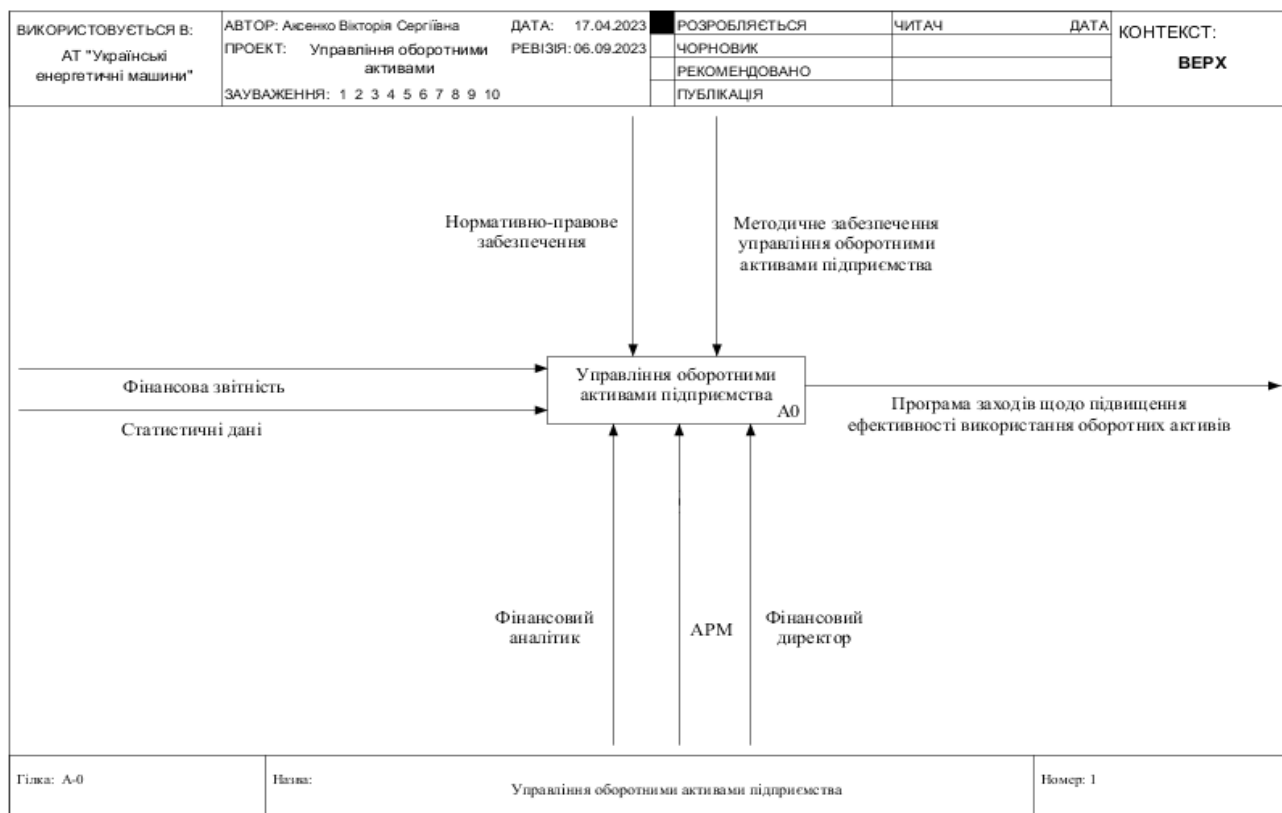

Рис. 3.1. Контекстна діаграма управління оборотними активами (модель AS-IS)

Контекстна діаграма моделі складається з блоку головної задачі, який відображає сутність моделі та цілеспрямованість її побудови, а також інтерфейсних дуг чотирьох типів, які надходять з усіх боків до головного блоку, а саме: вхід до контекстної діаграми визначає інформацію, необхідну для управління оборотними активами. Вона міститься у фінансовій звітності підприємства (форма № 1 «Баланс» та форма № 2 «Звіт про фінансові результати») та інформації про стан галузі та зовнішнього середовища (статистичні дані);

вихід, тобто результат процесу управління оборотними активами підприємства – це програма заходів щодо покращення процесу, а саме підвищення ефективності використання оборотних коштів;

як нормативно-методичні матеріали розглядаються нормативно-правове (Господарський кодекс, що містить загальні положення щодо управління

активами та фінансової діяльності підприємств; Податкове законодавство також впливає на управління оборотними активами, оскільки норми і правила визначають оподаткування доходів і витрат підприємства, що може вплинути на вибір стратегії управління активами, Закони України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", "Про банки і банківську діяльність", Постанови Кабінету Міністрів України та інші нормативно-правові акти) та методичне забезпечення бізнес-процесу управління оборотними активами підприємства;

до механізмів, що безпосередньо беруть участь у реалізації цього процесу, відносяться фінансовий аналітик, автоматизоване робоче місце та фінансовий директор.

Як результат отримуємо вихідну інформацію – програму заходів щодо підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства.

Результатом реалізації структурно-функціонального моделювання бізнес-процесу управління оборотними активами є побудова декомпозиції контекстної діаграми, яку наведено на рис. 3.2.

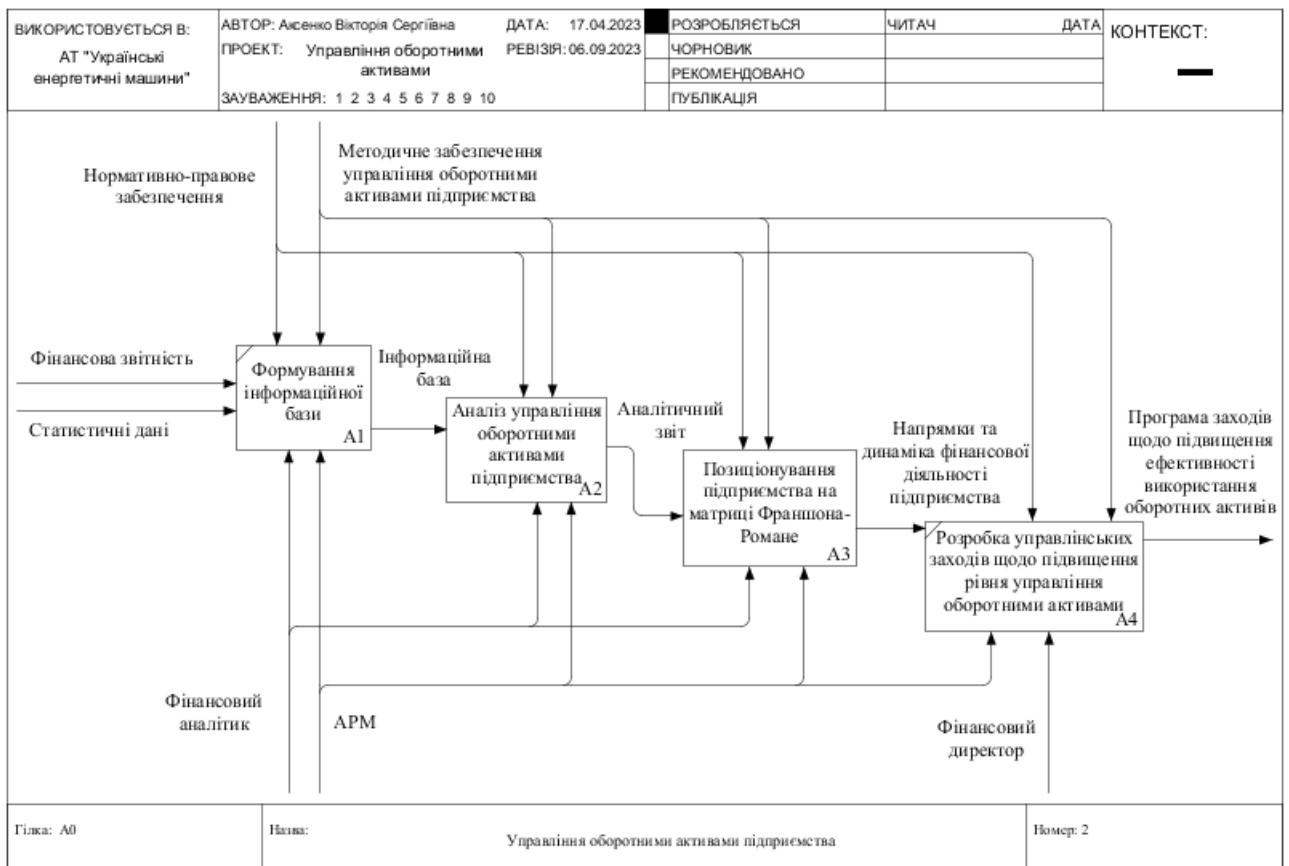

Рис. 3.2. Декомпозиція контекстної діаграми процесу «Управління оборотними активами підприємства» (модель AS-IS)

Результатом декомпозиції є діаграма, яка відображає структуру етапів процесу, що відображено у контекстній діаграмі. Декомпозиція включає в себе чотири функціональні підсистеми, відповідно до яких процес управління передбачає такі етапи:

- 1) формування інформаційної бази;
- 2) аналіз управління оборотними активами підприємства;
- 3) позиціонування підприємства на матриці Франсона-Романе;
- 4) розробка управлінських заходів щодо підвищення рівня управління оборотними активами підприємства.

Декомпозицію блоку А2 «Аналіз управління оборотними активами підприємства» наведено на рис. 3.3.

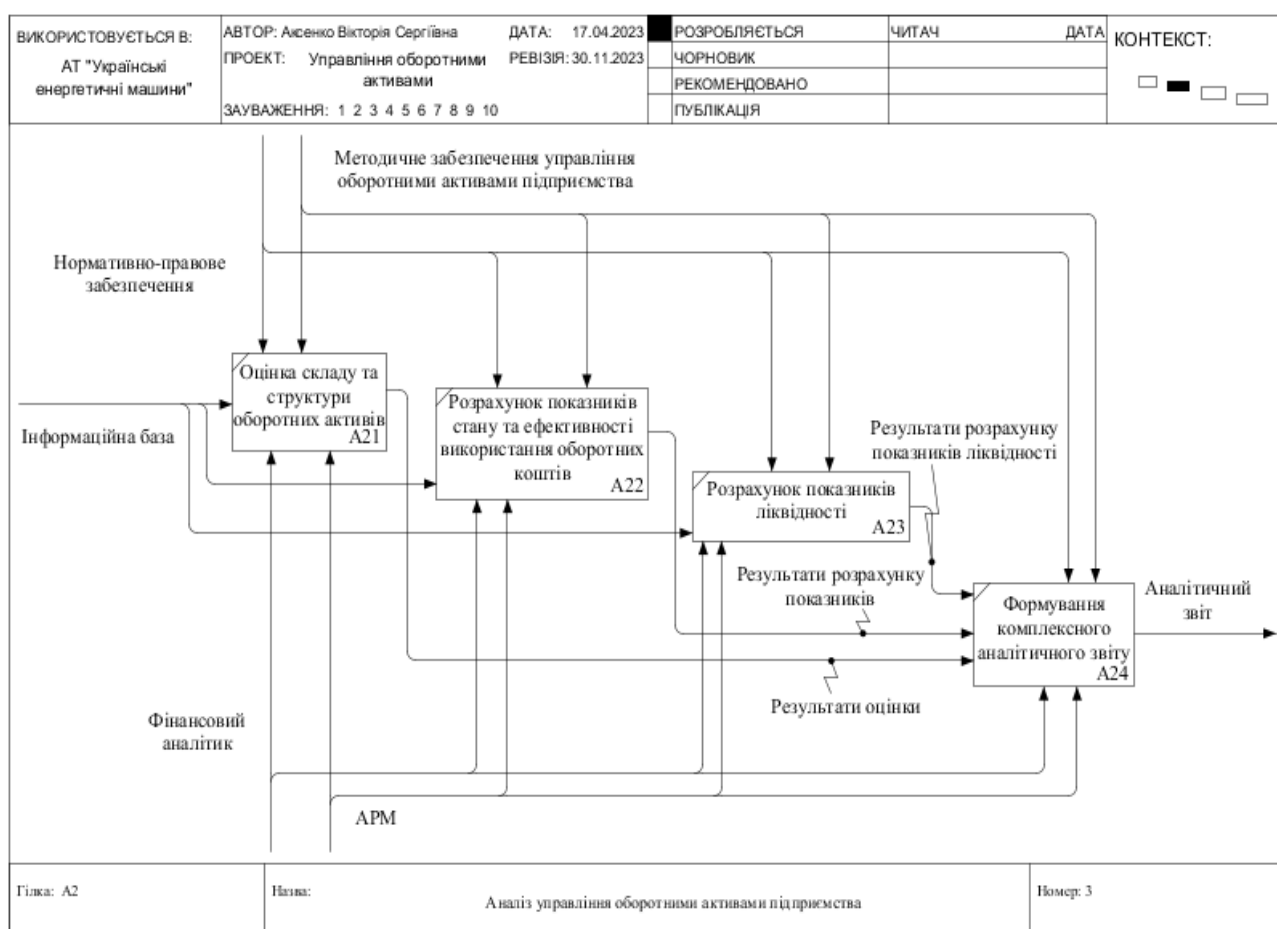

Рис. 3.3. Декомпозиція функціонального блоку «Аналіз управління оборотними активами підприємства» (модель AS-IS)

Можна побачити, що першим етапом є оцінка складу та структури оборотних активів, що здійснюється для ефективного управління ресурсами, прийняття певних рішень щодо ефективного використання ресурсів,

забезпечення ліквідності, мінімізації ризиків у майбутньому, планування фінансового потоку та загалом аналізу фінансового стану.

Другим етапом є розрахунок показників стану та ефективності використання оборотних коштів підприємства для визначення фінансового стану підприємства, ефективності використання своїх активів для генерації прибутку, оцінки ліквідності та здатності вчасно виконувати свої фінансові зобов'язання, планування та прогнозування майбутніх фінансових потоків та ресурсів, виявлення проблем та можливостей для покращення управління оборотними активами.

Третім етапом є розрахунок показників ліквідності для оцінки здатності підприємства вчасно виконувати свої фінансові зобов'язання і визначення, наскільки легко підприємство може перетворити свої активи на готівкові кошти, для здатності вчасно погасити свої борги перед кредиторам, виявлення можливих ризиків недостатньої ліквідності та розробки стратегій для їх управління та привертання інвесторів та кредиторів у майбутньому для інвестування або надання кредиту.

Останнім етапом є формування аналітичного звіту на основі отриманих результатів розрахунків на кожному з попередніх етапів. Розрахунок показників стану та ефективності використання оборотних активів є важливим інструментом для фінансового аналізу та управління, який допомагає підприємствам зрозуміти їхню фінансову продуктивність і приймати стратегічні рішення.

Аналіз та розрахунок цих показників у даному блоці є важливим для підприємства з боку управління оборотними активами, тому що це допоможе оцінити поточний стан підприємства, здатність виконувати короткострокові фінансові зобов'язання перед постачальниками, планувати фінансові потреби, враховуючи наявні розрахунки щодо поточного складу та структури, оптимізувати фінансові ресурси, наприклад, зменшивши надмірні запаси або збільшивши потрібні обігові активи, знизити витрати та збільшити прибуток у майбутньому.

Наступним етапом моделювання є декомпозиція блоку А3 «Позиціонування підприємства на матриці Франсона-Романе» (рис. 3.4).

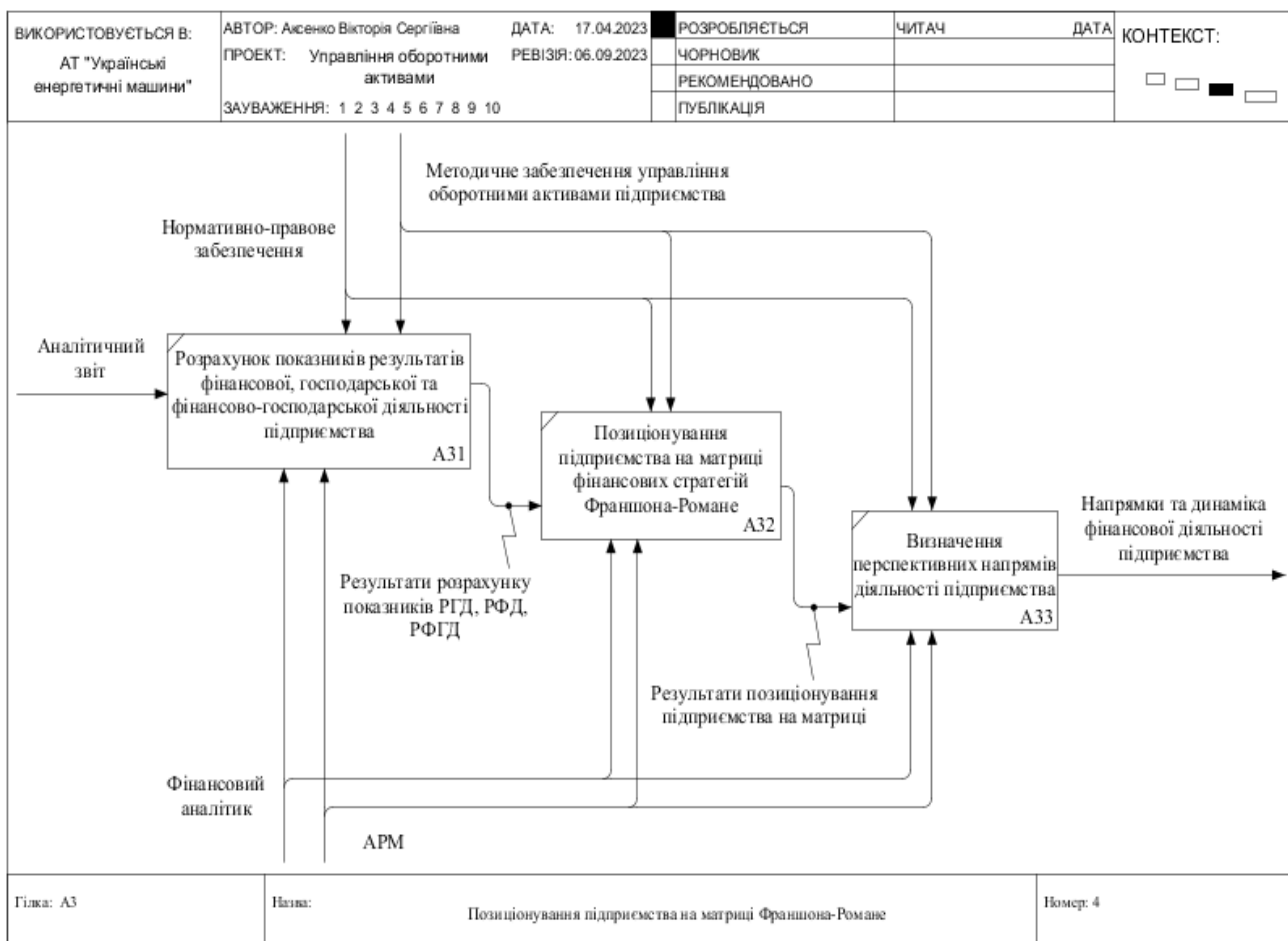

Рис. 3.4. Декомпозиція блоку «Позиціонування підприємства на матриці Франсона-Романе» (модель AS-IS)

Варто зазначити, що цей процес здійснюється трьома етапами (1-й – розрахунок показників фінансової, господарської та фінансово-господарської діяльності підприємства; 2-й – позиціонування підприємства на матриці фінансових стратегій; 3-й – визначення перспективних напрямів руху підприємства).

Застосування комплексного матричного аналізу дозволяє оцінити фінансову стратегію підприємства та визначити шляхи для її зміни. Матриця фінансових стратегій виділяється серед інших методів своєю здатністю саме проаналізувати динаміку показників, що дозволяє передбачати зміни у фінансовій стратегії в залежності від зміни ключових показників діяльності підприємства.

Значне зменшення результатів господарської діяльності може свідчити про негативну фінансову ситуацію підприємства, тобто підприємство може зазнавати втрат, які негативно впливають на прибутковість та стійкість. Це може

бути обумовлено різними факторами, з яких можуть бути недостатній обсяг продажів, зростання виробничих витрат, неправильне управління ресурсами або несприятливі зміни на зовнішньому ринку. Підприємству буде необхідно постійно переглядати свою фінансову стратегію та вживати заходів для покращення фінансового стану, наприклад зменшувати витрати, збільшувати обсяги продажів або зробити реорганізацію своїх внутрішніх процесів.

Загалом, цей управлінський процес не включає в себе проведення глибокого аналізу структури оборотних активів, який повинен враховувати такі аспекти, як визначення факторів, що впливають на структуру оборотних активів, врахування важливості фінансової стратегії підприємства у керуванні структурою оборотних активів, розробка перспективного плану управління оборотними активами підприємства та підвищення ефективності використання оборотних коштів. В системі AS–IS також бракує чітких рекомендацій щодо створення ефективної системи управління оборотними активами і відсутність контролю за виконанням стратегії управління.

Враховуючи виявлені недоліки у моделі, доцільно розробити вдосконалену модель управління оборотними активами підприємства, тобто таку, яку слід застосовувати для ефективного здійснення загального процесу управління, та саме підвищення ефективності використання оборотних активів. Ця модель позначена як модель TO–BE і складена на основі існуючої моделі AS–IS шляхом виявлення вузьких місць, виправлення прогалин в існуючій організації бізнес-процесів та їх удосконаленням, а також оптимізацією процесу управління оборотними активами.

Використання функціональної моделі TO–BE має потенціал не лише для скорочення строків впровадження запропонованих заходів, але також для зменшення ризиків, що є в існуючій моделі. Функціональна модель TO–BE необхідна для аналізу альтернативних (більш оптимальних) способів виконання функцій та для визначення стратегії компанії та шляхів щодо підвищення ефективності показників на майбутнє.

Виходячи з зазначеного, з метою вдосконалення процесу управління оборотними активами розроблена модель «TO–BE», контекстна діаграма якої наведена на рис. 3.5.

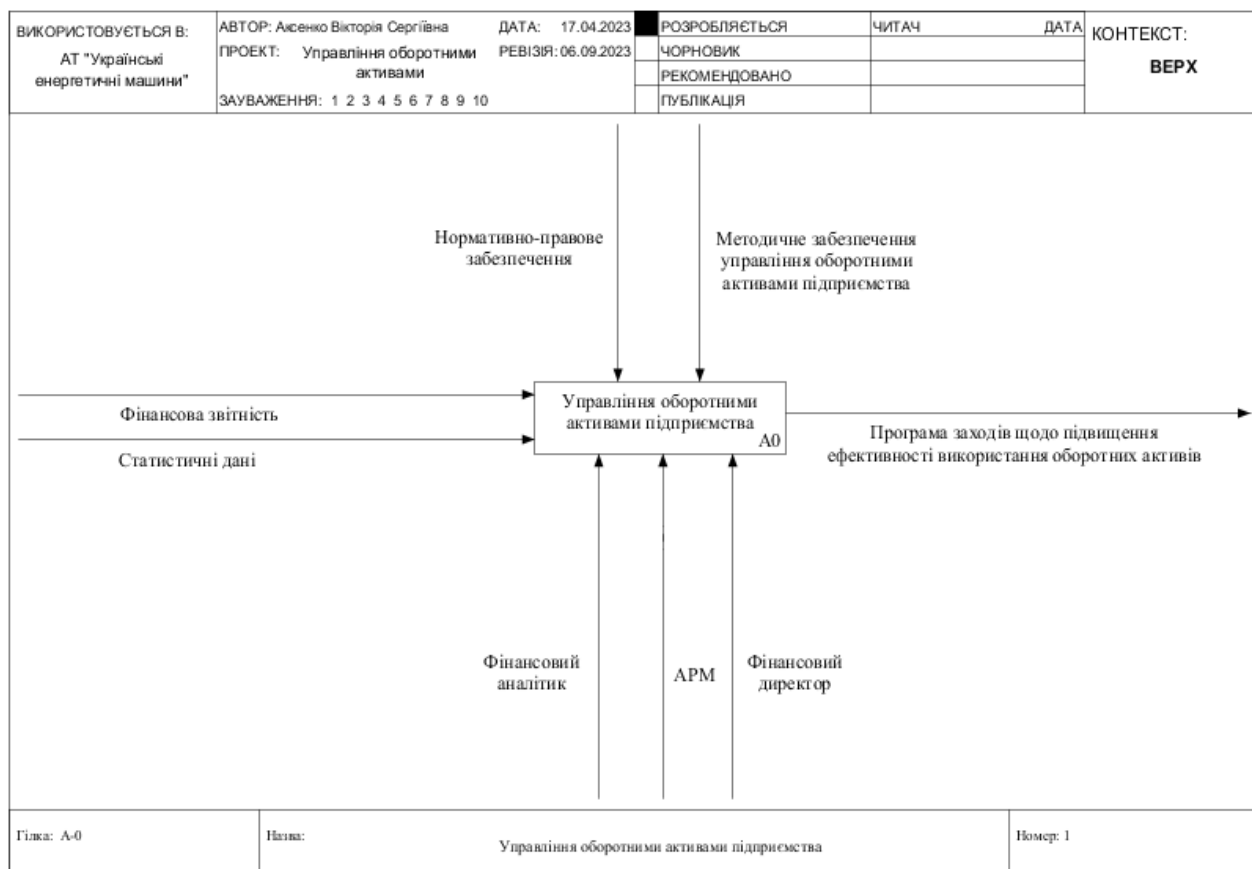

Рис. 3.5. Контекстна діаграма моделі ТО–ВЕ

Другим етапом моделювання є процес створення декомпозиції контекстної діаграми (рис. 3.6).

У результаті можна побачити діаграму, що відображає структуру аналізу управління оборотними активами, тобто послідовність етапів, що необхідні для визначення програми заходів щодо підвищення ефективності використання оборотних активів. Важливо відзначити, що у діаграмі ТО–ВЕ, окрім етапів, які були представлені на діаграмі AS–IS, додано нові етапи аналізу, які будуть розглянуті нижче.

Результатом декомпозиції є діаграма, яка відображає структуру етапів процесу, що відображено у контекстній діаграмі. Декомпозиція включає в себе чотири функціональні підсистеми, відповідно до яких процес управління передбачає такі етапи:

- 1) формування інформаційної бази;
- 2) діагностика поточного стану оборотних активів підприємства;
- 3) прогнозування оборотних активів підприємства;

4) вибір заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання оборотних активів.

Декомпозиція контекстної діаграми процесу «Управління оборотними активами підприємства» наведена на рис. 3.6.

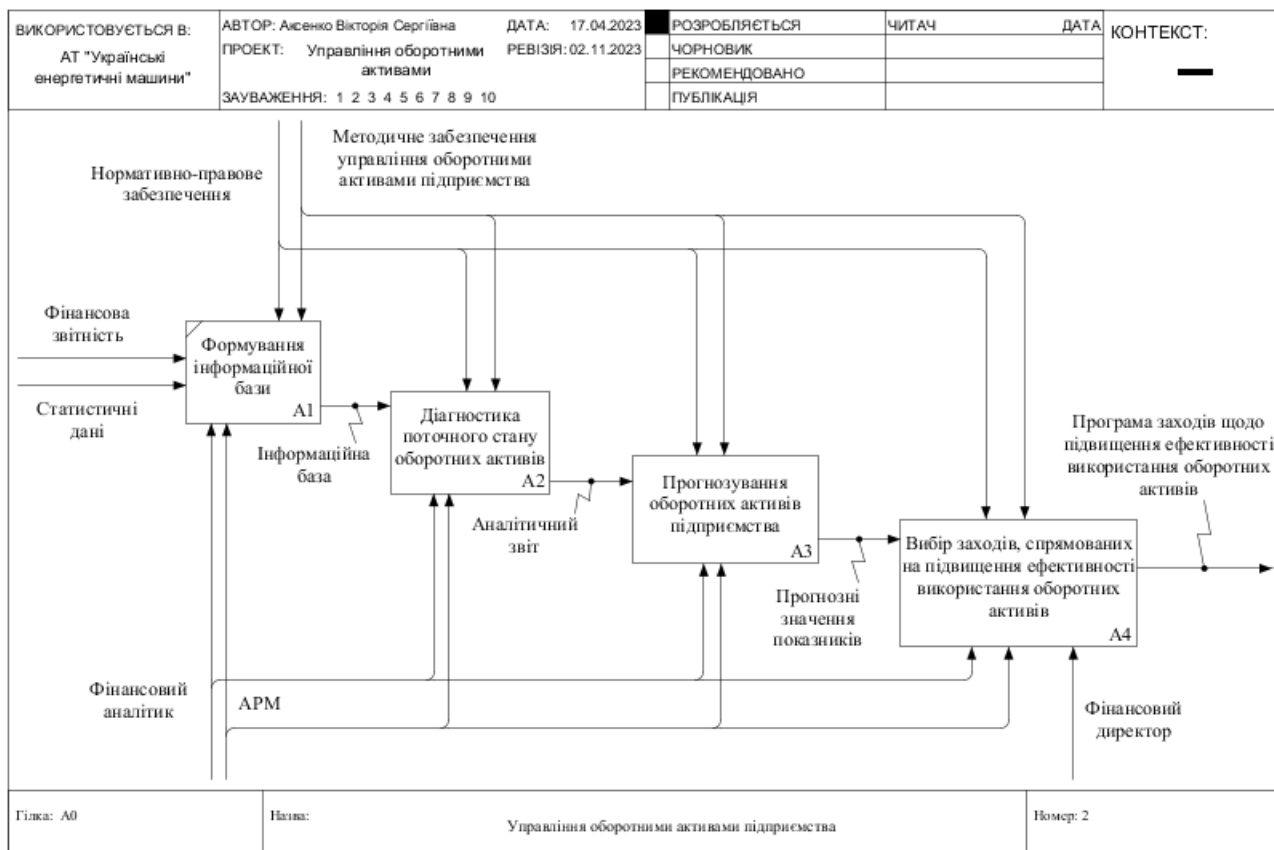

Рис. 3.6. Декомпозиція контекстної діаграми процесу «Управління оборотними активами підприємства» (модель TO–BE)

Як можна побачити з декомпозиції контекстної діаграми щодо процесу управління оборотними активами підприємства, було виключено блок аналізу матриці фінансової стратегії підприємства Франсона-Романе, тому що цей метод не є прямим інструментом для управління оборотними активами підприємства, та має певні обмеження. Метод матриці фінансових стратегій більш орієнтований на джерела фінансування, тобто співвідношення власних та запозичених коштів, не надає змоги визначити, як саме підвищити ефективність використання оборотних коштів та збільшити коефіцієнти їх оборотності

Матриця фінансових стратегій Франсона-Романе може бути корисною для вирішення питань щодо фінансового планування та визначення джерел фінансування, а для ефективного управління оборотними активами підприємства

доцільно запропонувати інші інструменти та методи для підвищення ефективності їх використання, такі як аналіз оборотності активів, управління запасами, управління дебіторською заборгованістю тощо.

Варто зазначити, що декомпозицію блоку А2 «Діагностика поточного стану оборотних активів», а саме етапи цього блоку не було змінено, тому що розрахунок показників складу та структури оборотних активів, стану та ефективності їх використання, ліквідності є важливим інструментом для фінансового аналізу та управління, для підвищення рівня фінансової стійкості та незалежності підприємства.

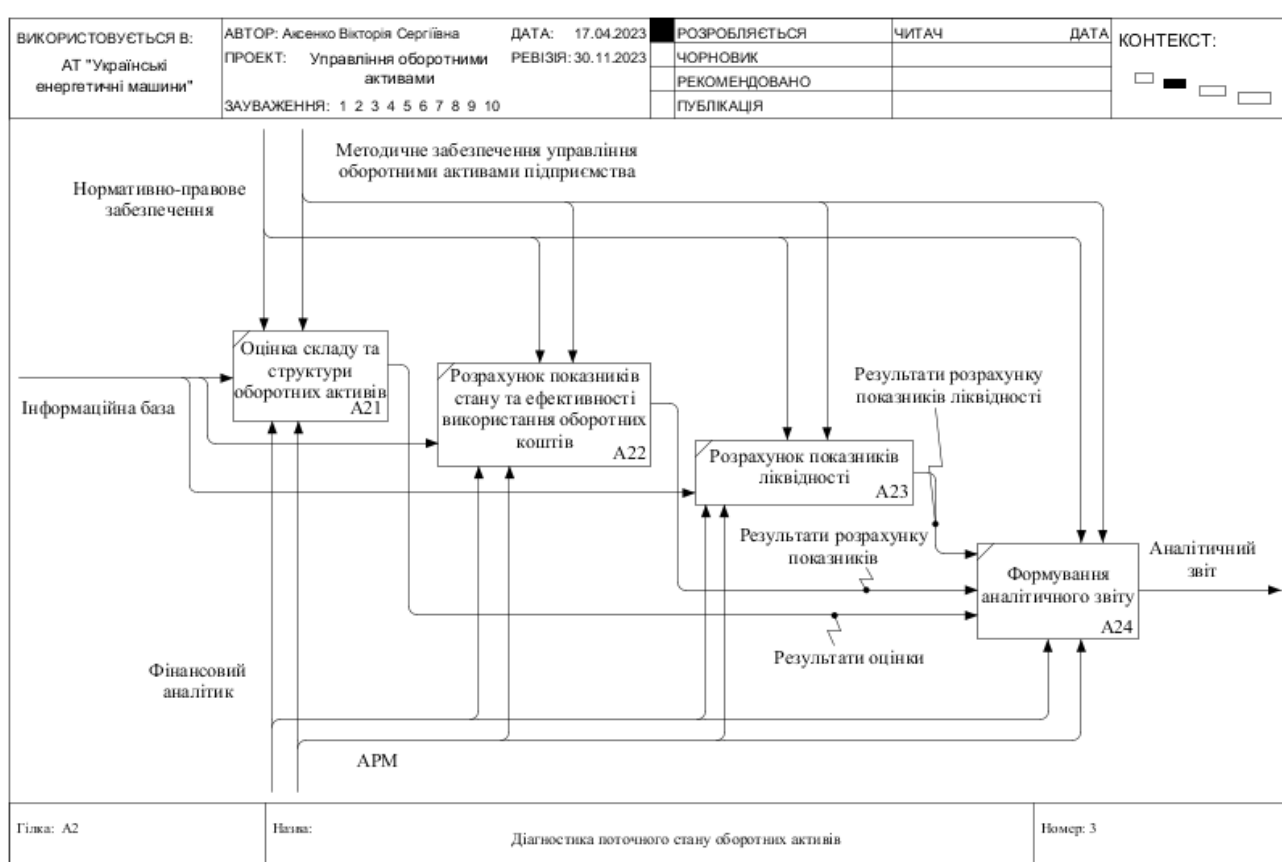

Рис. 3. 7. Декомпозиція функціонального блоку «Діагностика поточного стану оборотних активів» (модель ТО–ВЕ)

До основної декомпозиції контекстної діаграми процесу «Управління оборотними активами підприємства» у моделі ТО–ВЕ додано два етапи моделювання, а саме блок А3 «Прогнозування оборотних активів підприємства» (рис. 3.8) та А4 «Вибір заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання оборотних активів» (рис. 3.9).

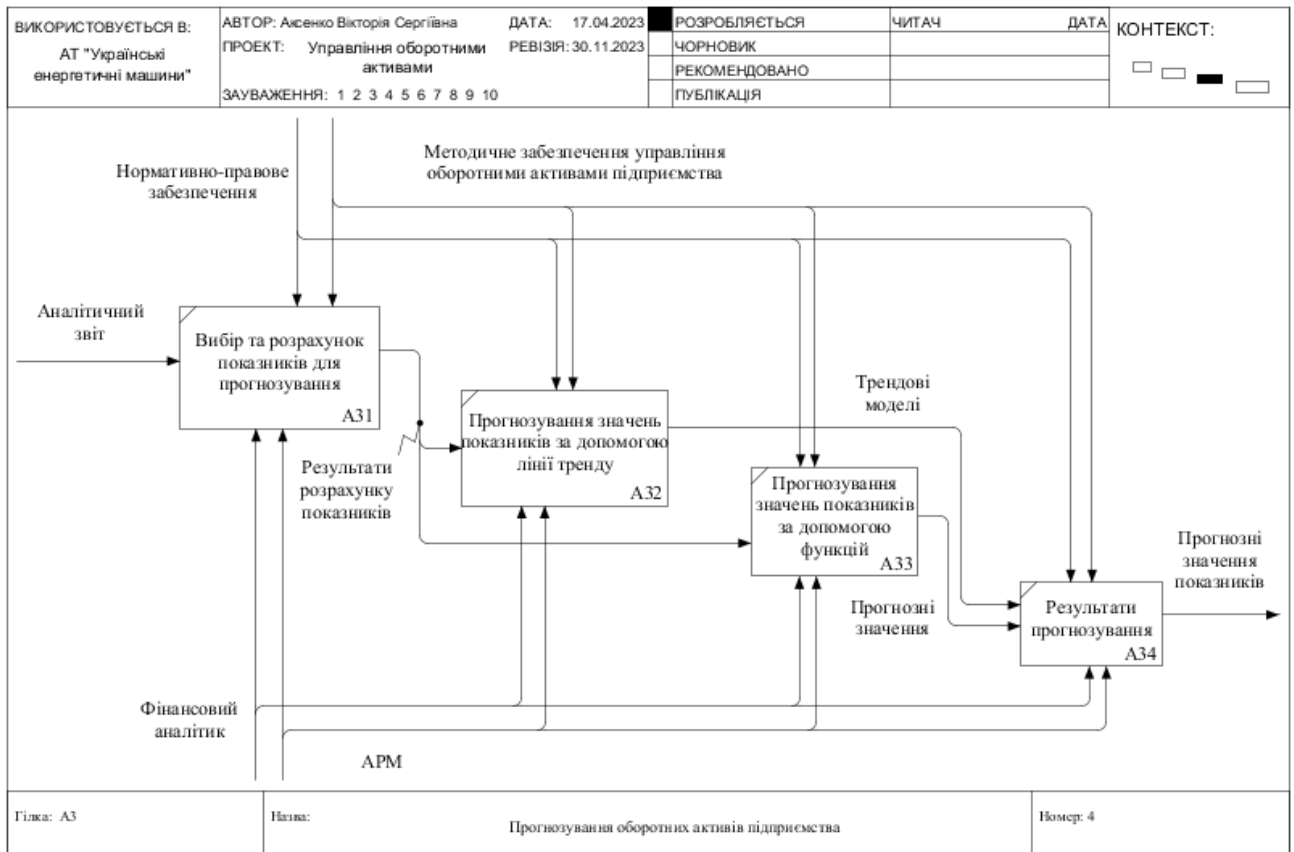

Рис. 3.8. Декомпозиція блоку «Прогнозування оборотних активів підприємства» (модель TO–BE)

Слід зазначити, що процес «Прогнозування оборотних активів підприємства» здійснюється чотирма етапами (першим та першорядним етапом цього процесу є визначення та розрахунок саме тих показників для прогнозування та обчислення тенденції, за допомогою яких буде визначено можливу динаміку та напрям діяльності підприємства у майбутньому, другим етапом є саме процес прогнозування за допомогою лінії тренду та коефіцієнту детермінації, третім паралельним етапом є прогнозування значень за допомогою функцій для порівняння та визначення більш реальної ситуації прогнозування).

Прогнозування значень показників за допомогою трендових ліній важливе для багатьох аспектів управління підприємством, таких як планування фінансових потреб, ресурсів, необхідних для діяльності підприємства у подальшому, планування виробництва та запасів, необхідних для нього, управління дебіторською заборгованістю та оцінювання фінансової стійкості підприємства та ризиків, пов'язаних з управлінням оборотними активами, що можуть виникнути. Прогнозні значення та тенденції допомагають підприємству

буди більш адаптивним у змінюваних зовнішніх умовах та дають змогу забезпечити ефективне фінансове управління оборотними активами.

Далі наведено декомпозицію блоку «Вибір заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання оборотних активів» (рис. 3.9).

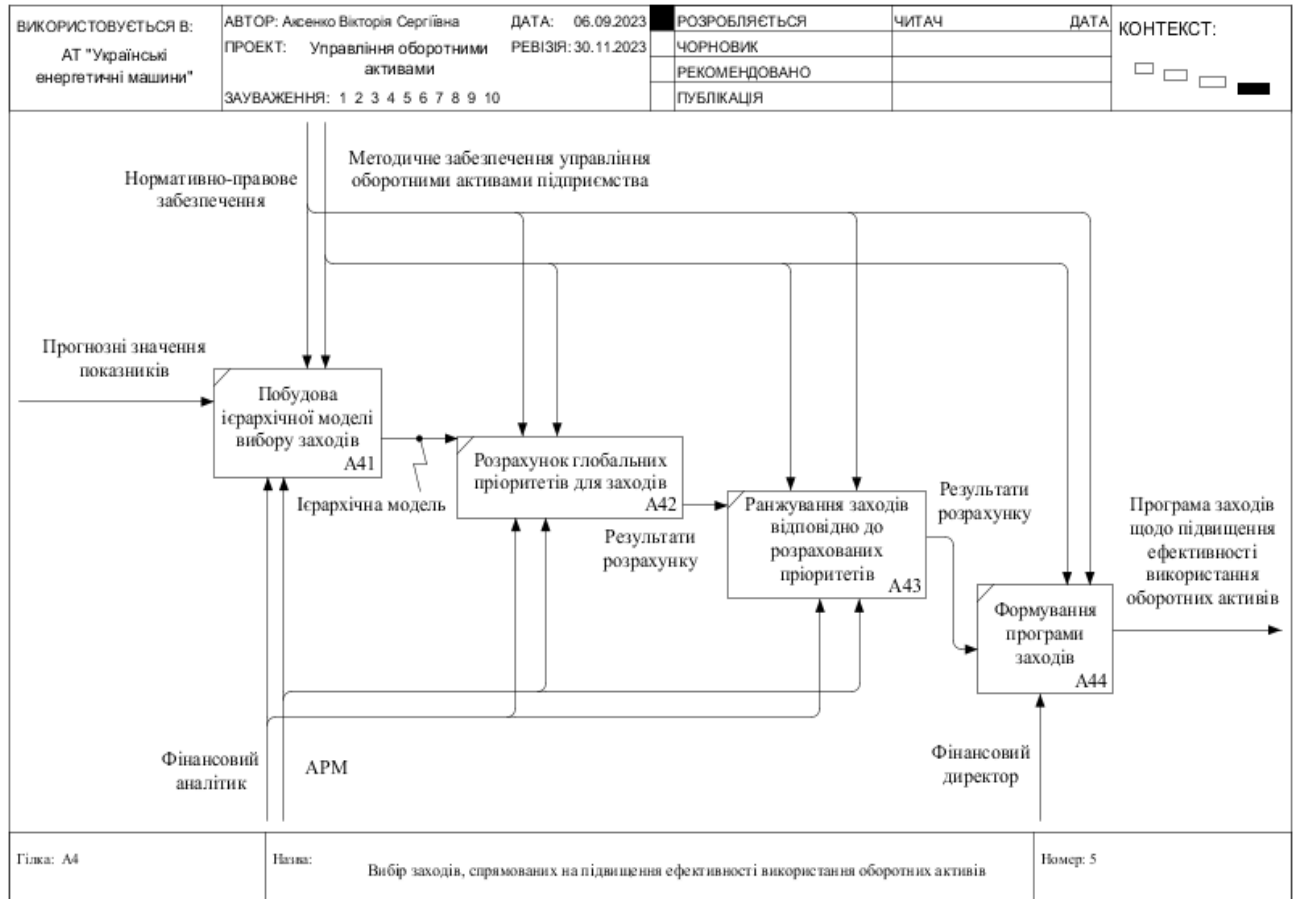

Рис. 3.9. Декомпозиція блоку «Вибір заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання оборотних активів» (модель ТО–ВЕ)

Цей процес щодо визначення пріоритетних альтернатив та факторів, що впливають на ефективність використання оборотних активів здійснюється також декількома етапами, а саме побудова ієрархічної моделі вибору заходів щодо підвищення ефективності використання оборотних активів, а саме визначення альтернатив та критеріїв, що їх задовільняють, розрахунок глобальних пріоритетів для заходів на підставі їх парного порівняння та визначення оцінок, ранжування заходів відповідно до розрахованих пріоритетів та визначення найбільш пріоритетної альтернативи за критеріями.

Отже, можна зазначити, що при розробці функціональної моделі процесів у моделі ТО–ВЕ введено додаткові етапи, функції і можливості щодо

покращення управління оборотними активами та процесів, що використовуються підприємством у своїй діяльності. Модель ТО–ВЕ демонструє, як саме ці об'єкти використовуються в межах визначених процесів, ця модель надає можливість чітко визначити, як розподіляються ресурси між етапами процесу, і саме так оцінити ефективність їх використання, удосконалити та простежити процес управління оборотними активами підприємства на кожному етапі його функціонування.

Таким чином, побудована структурно-функціональна модель управління оборотними активами підприємства передбачає проведення комплексного аналізу поточного стану оборотних активів підприємства, акцентуючись на показниках ліквідності, складу та структури оборотних активів, стану та ефективності використання оборотних коштів, прогнозування показників за допомогою трендових моделей та визначення заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання оборотних коштів для покращення загального фінансового стану підприємства, збільшення ліквідності та платоспроможності.

Модель ТО–ВЕ щодо підвищення ефективності управління оборотними активами показує, яким чином можливо покращити процес управління оборотними активами з метою досягнення певних цілей та покращення наявних результатів, що допоможе зменшити витрати та підвищити ефективність використання оборотних коштів, покращити ліквідність, підвищити прибутковість за допомогою оптимізації управління оборотними активами, покращити фінансову стійкість та стати опорною точкою для подальших змін та вдосконалень в управлінні оборотними активами.

3.2. Прогнозування ключових індикаторів стану та ефективності управління оборотними активами підприємства

Прогнозування є ключовим компонентом управління фінансовим механізмом підприємства. Фінансове прогнозування передуює плануванню і визначає різноманітні потенційні напрямки розвитку економічної ситуації. Важливість фінансового прогнозування виявляється в контексті фінансового аналізу, який базується на вивченні даних про фінансовий стан підприємства та

результатів його діяльності з метою оцінювання майбутніх умов і результатів [22].

Фінансове прогнозування – це розробка та дослідження найбільших ймовірних шляхів змін показників діяльності підприємства, альтернатив реалізації стратегій, що забезпечать стабільне фінансове становище підприємства. Тому одним із важливих завдань управління оборотними активами є прогнозування їх обсягу на наступний період, бо саме це значно впливає на фінансову стабільність та загалом діяльність підприємства.

Для здійснення аналізу та прогнозування управління оборотними активами підготовано вихідні дані для розрахунку фінансових показників АТ "Українські енергетичні машини". На підставі форм звітності підприємства розраховано фінансові показники за 2014-2021 роки засобами MS Excel (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Вихідні дані для прогнозування показників оборотних активів

Період	Показник				
	Обсяг оборотних активів, тис. грн	Коефіцієнт поточної ліквідності	Частка оборотних активів у загальному обсязі активів, %	Коефіцієнт оборотності запасів	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості
2014	3 333 137	2,62	82,93	0,73	3,41
2015	4 209 535	4,21	87,42	0,74	7,47
2016	3 115 586	2,35	65,75	0,79	5,77
2017	2 940 658	1,90	40,70	0,81	3,10
2018	3 514 662	2,05	46,52	0,92	2,41
2019	4 181 042	2,25	56,35	1,11	1,69
2020	4 491 511	2,42	59,43	0,72	0,61
2021	5 081 132	1,60	53,26	0,57	0,47

Прогнозування значень та обчислення тенденції змін фінансових показників доцільно зробити після проведення аналізу фінансової звітності підприємства за певний період (2014-2021 роки) за допомогою додавання лінії тренду на діаграму. Тому проаналізуємо обсяг оборотних активів АТ «Українські енергетичні машини» та спрогнозуємо значення обраного показника на наступний рік за допомогою лінії тренду (рис. 3.10).

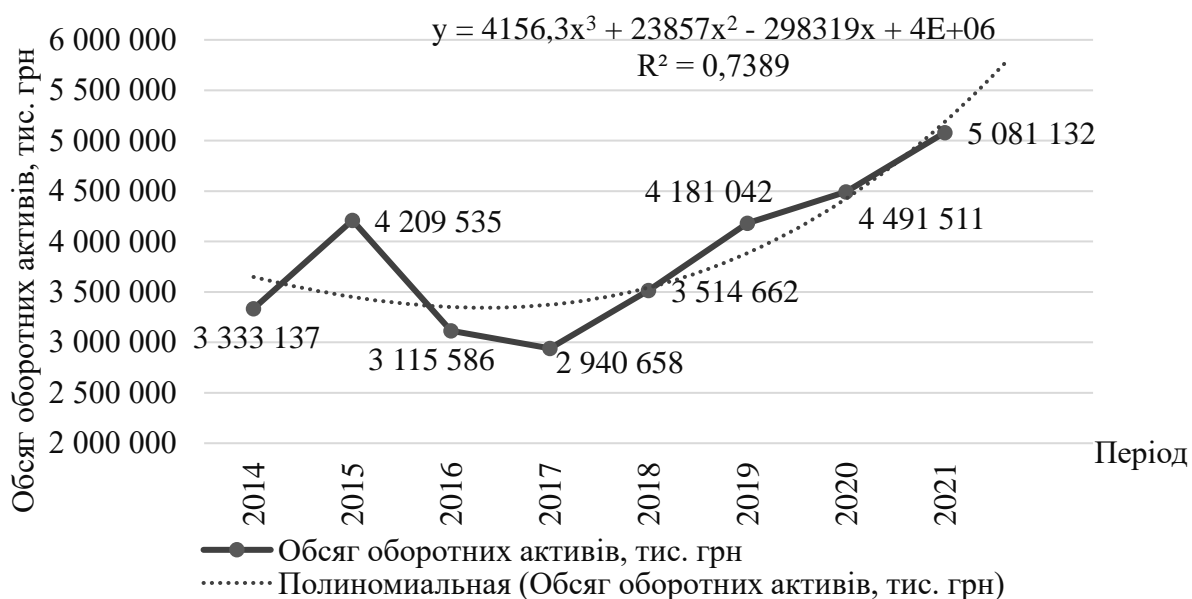

Рис. 3.10. Динаміка та прогноз обсягу оборотних активів АТ «Українські енергетичні машини»

Для подальшого прогнозування доцільно обрати трендову модель, у якій значення коефіцієнта детермінації R^2 буде максимально наближене до 1 – поліноміальну лінію тренду 3-го ступеня з коефіцієнтом 0,7389.

З графіка, наведеного на рис. 3.10 можна побачити, що тенденція з 2017 року була зростаючою і обсяг оборотних активів протягом аналізованого періоду зростав (з 2940658 тис. грн у 2017 році до 5081132 тис. грн у 2021 році), що є позитивним для діяльності підприємства, тому що збільшення обсягу оборотних активів може бути свідченням розширення виробництва, покращення фінансової діяльності та здатності підприємства погасити свої зобов'язання. Поліноміальна лінія тренду 3-го ступеня доводить це та свідчить про подальше зростання обсягу оборотних активів підприємства. Коефіцієнт детермінації є наближеним до 1, що свідчить про високу адекватність та рівень достовірності моделі.

Далі слід проаналізувати коефіцієнт поточної ліквідності АТ «Українські енергетичні машини», тому що саме цей показник характеризує загальний рівень достатності оборотних активів, необхідний для своєчасного погашення поточних боргів, дає змогу побачити можливі негативні наслідки в майбутньому через погіршення значення та недостатність оборотних активів погасити поточні борги.

На рис. 3.11 наведено динаміку коефіцієнта поточної ліквідності АТ «Українські енергетичні машини» та лінію тренду за 2014–2021 роки.

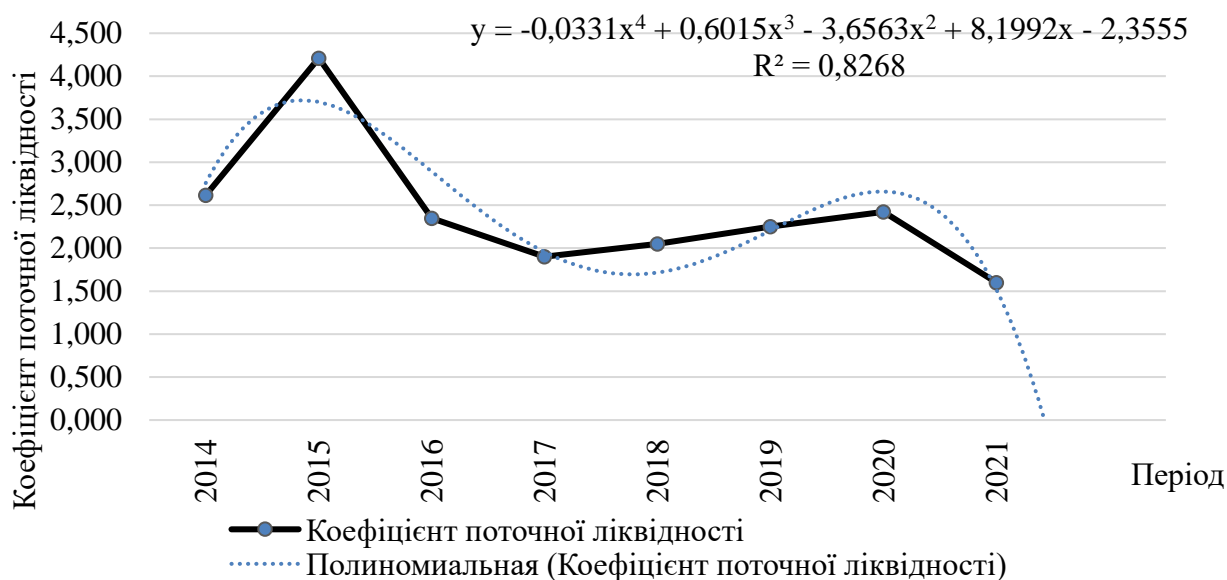

Рис. 3.11. Динаміка та прогноз коефіцієнту поточної ліквідності
АТ «Українські енергетичні машини»

Виходячи з динаміки та побудованої лінії тренду (рис. 3.11), можна зазначити, що коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття), який показує, скільки грошових одиниць оборотних активів припадає на кожен грошову одиницю короткострокових зобов'язань, має нестабільну динаміку, тобто у період 2015–2017 років була спадаюча динаміка коефіцієнту (з 4,21 у 2015 році до 1,9 у 2017 році), надалі динаміка змінилася у зворотній бік та можна спостерігати зростання показника протягом 2017–2020 років. Виключенням є значення у 2021 році – 1,6 (зменшилося, порівняно з 2020 роком через збільшення обсягу поточних зобов'язань підприємства).

Коефіцієнт поточної ліквідності є важливим показником для оцінки управління оборотними активами на підприємстві тому, що може свідчити про ефективність управління оборотними активами, спроможність підприємства вчасно погашати свою заборгованість, привабливість для інвесторів та кредиторів, тому важливо проаналізувати динаміку та прогнозне значення для подальших висновків та прийняття рішень.

Значення коефіцієнту протягом усього аналізованого періоду було в межах норми, що свідчить про достатньо стабільну ліквідність на підприємстві та здатність своєчасно погасити свої борги. Але, для цього прогнозу за допомогою поліноміальної лінії тренду 4-го ступеня, де похибка апроксимації складає 0,827, було виявлено, що у подальшому можливе зменшення значення показника

поточної ліквідності, що може призвести до погіршення фінансової діяльності та зменшення ймовірності підприємству вчасно погасити свої борги. Для запобігання зменшення та забезпечення фінансової стійкості та спроможності вчасно виконувати фінансові зобов'язання підприємству треба запровадити ефективне управління та оптимізацію запасів, зменшення періоду оборотності дебіторської заборгованості, проводити аналіз та моніторинг фінансового стану підприємства для виявлення можливих ризиків та погіршень результатів.

Наступним кроком доцільно проаналізувати частку оборотних активів у загальному обсязі активів підприємства та зробити побудову й аналіз графіка тренду (рис. 3.12).

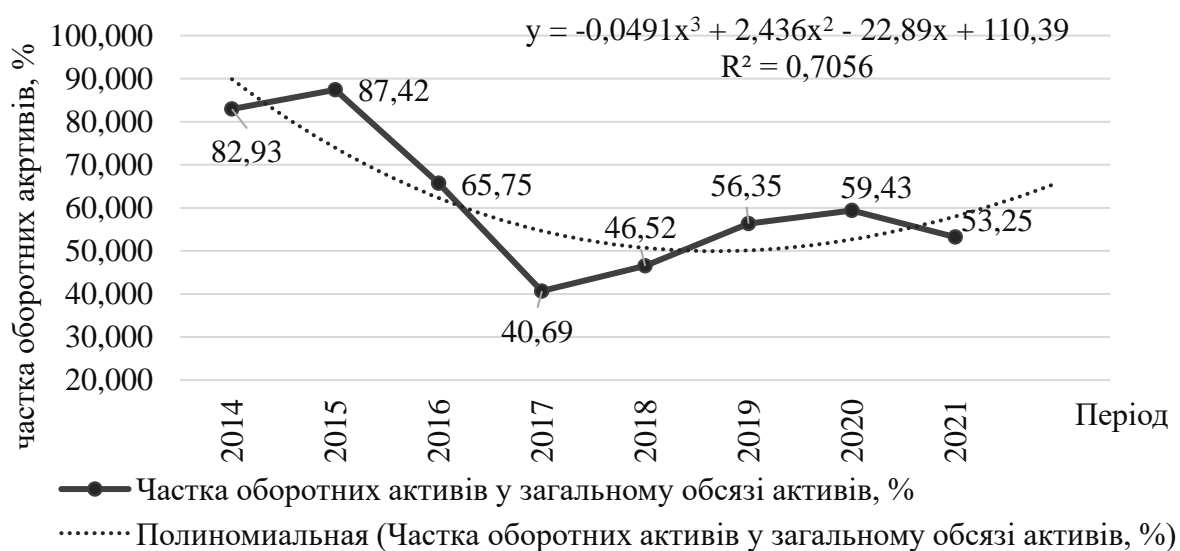

Рис. 3.12. Динаміка та прогноз частки оборотних активів у загальному обсязі АТ «Українські енергетичні машини»

Частка оборотних коштів у загальному майні підприємства показує, яка структура майна була у підприємства протягом аналізованого періоду. Переважання та збільшення в динаміці частки оборотних активів свідчить про формування достатньо мобільної структури майна, а також сприяє прискоренню оборотності сукупних активів підприємства та підтримці достатнього рівня ліквідності активів, про що можна спостерігати протягом 2014-2016 років (частка була значно більше 60% (82,93% у 2014 році, 87,42% у 2015, 65,75% у 2016). Надалі, хоча й відбувається зростання (з 40,69% у 2017 році до 59,43% у 2020 році), не можна стверджувати, що підприємство має мобільну структуру майна, тому що частка оборотних активів становить менше 60% і наявний

достатній обсяг необоротних активів, що свідчить про формування важкої структури, що може бути причиною збільшення постійних витрат та впливу зміни чистого доходу на прибутковість підприємства.

Зменшення частки у 2021 році до 53,25% скоріш за все є винятком, тому що протягом попереднього доволі довгого періоду спостерігалася зростаюча тенденція, тому з ймовірністю 70,56% можна припускати, що частка оборотних активів у 2022 році буде залишатися на цьому ж рівні (2021 року), або піде на зростання, що є позитивним для діяльності підприємства.

Надалі проаналізуємо коефіцієнти оборотності, які вказують наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси та майно і розраховуються як відношення чистого прибутку від реалізації продукції до середньорічного обсягу використовуваних ресурсів підприємства. Вони вказують на кількість оборотів конкретного ресурсу протягом досліджуваного періоду.

Проаналізуємо коефіцієнт оборотності запасів, що відображає швидкість перетворення запасів з матеріальної форми в гроші та в цілому процес їхнього оновлення, служить показником ефективності діяльності підприємства у сферах закупівлі сировини, виробництва та збуту готової продукції (рис. 3. 13).

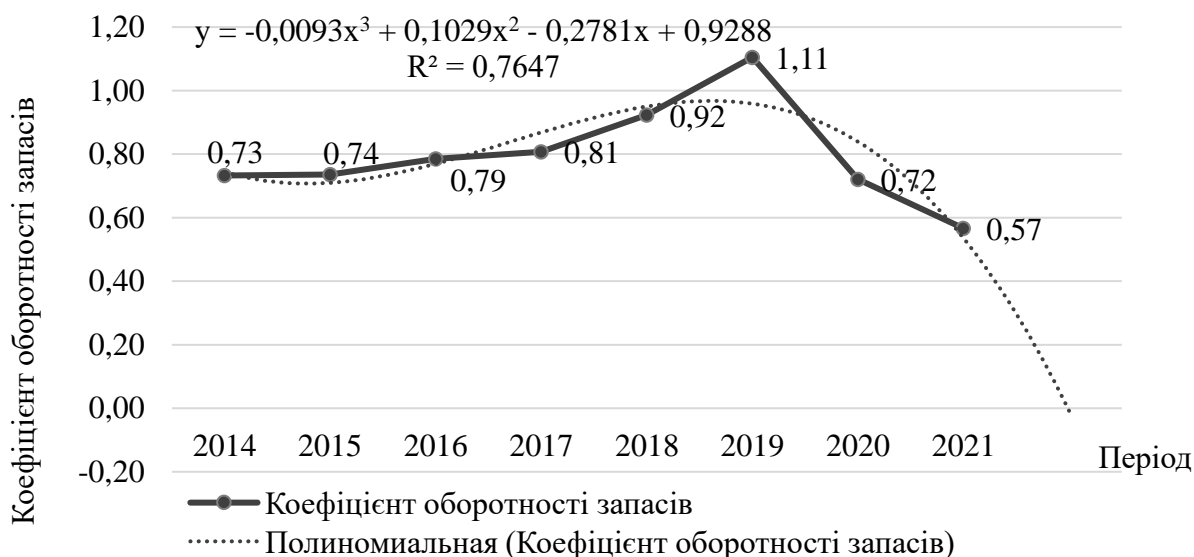

Рис. 3.13. Динаміка та прогноз коефіцієнту оборотності запасів АТ «Українські енергетичні машини»

Коефіцієнт оборотності запасів використовується для визначення того, наскільки ефективно підприємство управляє своїми запасами, товарами або сировиною, що зберігаються на складі перед їх постачанням або виробництвом

продукції. Виходячи з динаміки та побудованої лінії тренду (рис. 3.13), можна побачити, що динаміка протягом 2014-2019 років була позитивною, бо коефіцієнт збільшувався (з 0,73 у 2014 році до 1,11 у 2019 році), що може свідчити про доволі ефективне управління своїми запасами. З 2020 року динаміка погіршилася, про що свідчать спадні значення коефіцієнту до 0,72 у 2020 році та до 0,57 у 2021 та відповідно лінії тренду, що також прогнозує зменшення значення показника в майбутньому.

Зменшення коефіцієнта оборотності запасів у динаміці може свідчити про збільшення обсягів незапланованих запасів, що може бути пов'язане з деякими проблемами з виробництвом, постачання або зменшенням попиту на товари; зменшенням продуктивності використання запасів або змінами в стратегії виробництва, що може в майбутньому допомогти зменшити витрати на зберігання та підвищити оборотність запасів.

Далі проаналізуємо коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, що показує ефективність політики кредитування покупців за рахунок отримання оплати за товари та послуги, наданих в кредит (рис. 3.14). Вищі значення цього коефіцієнта свідчать про більш ефективну організацію відносин підприємства зі своїми постачальниками та покупцями і вказують на вищий рівень ділової активності підприємства.

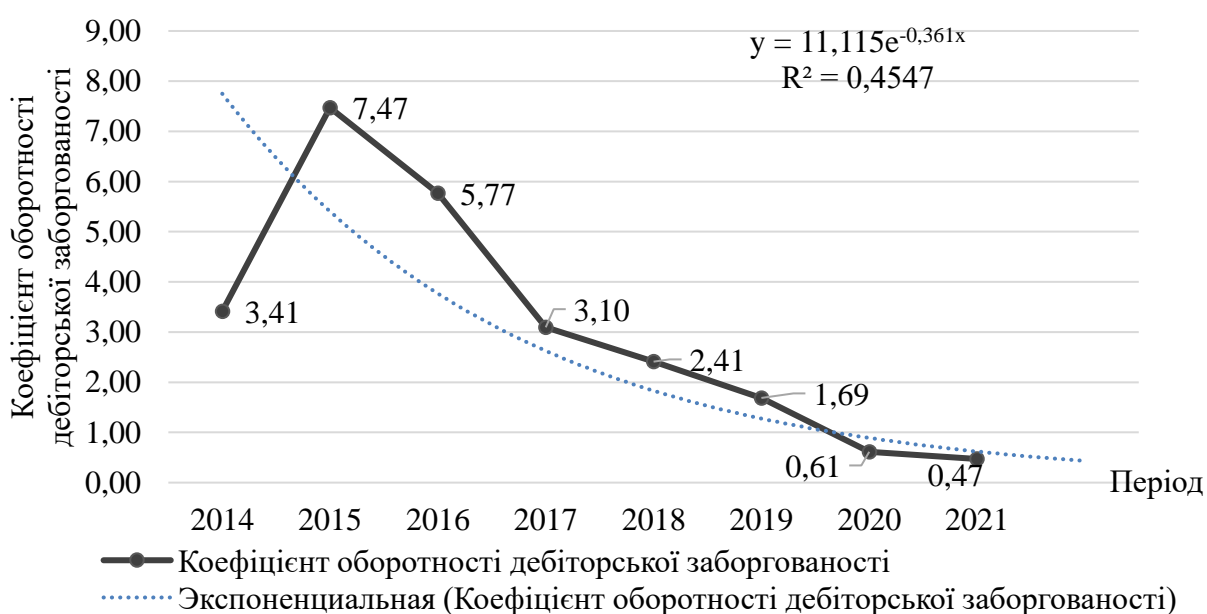

Рис. 3.14. Динаміка та прогноз коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості АТ «Українські енергетичні машини»

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості свідчить про те, як швидко підприємство отримує гроші від своїх дебіторів, осіб або організацій, що мають борг перед підприємством за надані товари або послуги. Цей показник виражає, скільки разів за певний період часу підприємство може обертати дебіторську заборгованість.

З рис. 3. 14 можна побачити, що даний коефіцієнт протягом аналізованого періоду має негативну динаміку (постійне зменшення значення з 7,47 у 2015 році до 0,47 у 2021 році), що є свідченням проблем з управлінням дебіторською заборгованістю, що може бути пов'язане зі збільшенням термінів кредитів, неефективним стягненням боргів або зниження спроможності клієнтів вчасно сплачувати свої борги, що може збільшити ризик неплатоспроможності підприємства. Про зменшення показника в майбутньому свідчить і експоненційна лінія тренду, де похибка апроксимації складає 0,80.

Для збільшення ефективності діяльності підприємства та відповідно значення коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості доцільно встановлювати конкретні терміни повернення платежів, перевіряти кредитну історію більш детально, застосовувати послуги страхування для зменшення ризику неплатоспроможності клієнтів, проводити систематичний моніторинг та аналіз показника для застереження зменшення в майбутньому та впровадження необхідних заходів.

Таким чином, побудова моделей за методом часових рядів за допомогою лінії тренда дозволяє провести аналіз динаміки та оцінити прогнозу тенденцію фінансових показників підприємства, що дозволить визначити проблеми, наявні в діяльності та усунути їх за допомогою впровадження управлінських процесів, спрямованих на покращення загалом фінансового стану підприємства, управління оборотними активами, а також ліквідності та платоспроможності суб'єкта господарювання.

Прогнозування дозволяє підприємствам розробляти стратегічні плани на майбутнє, приймати обґрунтовані рішення щодо можливих змін значень показників та вносити корективи у свою стратегію, виходячи з розрахунків, для покращення ефективності управління.

Для підтвердження або спростування прогнозованих значень, розрахованих за допомогою лінії тренда, також можна провести прогнозування значень за допомогою функцій: «Предсказ», «Тенденція», «Рост» (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Прогнозування показників за допомогою функцій

	Період	Показник				
		Обсяг оборотних активів, тис. грн	Коефіцієнт поточної ліквідності	Частка оборотних активів у загальному обсязі активів, %	Коефіцієнт оборотності запасів	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості
	2014	3 333 137	2,62	82,93	0,73	3,41
	2015	4 209 535	4,21	87,42	0,74	7,47
	2016	3 115 586	2,35	65,75	0,79	5,77
	2017	2 940 658	1,90	40,69	0,81	3,10
	2018	3 514 662	2,05	46,52	0,92	2,41
	2019	4 181 042	2,25	56,35	1,11	1,69
	2020	4 491 511	2,42	59,43	0,72	0,61
	2021	5 081 132	1,60	53,25	0,57	0,47
Тенденція	2022	4 791 420	1,56	41,72	0,79	-
Рост	2022	4 788 623	1,67	44,79	0,75	-
Предсказ	2022	4 791 420	1,56	41,72	0,79	-

Функція «Тенденція» використовується для розрахунку лінійної лінії тренду і повертає значення за нею з використанням методу найменших квадратів.

За допомогою цієї функції прогнозовані значення показників становили:

обсяг оборотних активів – 4791420 тис. грн;

коефіцієнт поточної ліквідності – 1,56;

частка оборотних активів у загальному обсязі активів – 41,72 %.

Функція «Предсказ» обчислює та визначає майбутнє значення за існуючим значенням. Значення, що пророкується – це у-значення, що відповідає заданому х-значенню (нове значення прогнозується з використанням лінійної регресії). За допомогою цієї функції прогнозовані значення показників становили:

обсяг оборотних коштів – 4791420 тис. грн;

коефіцієнт поточної ліквідності – 1,56;

частка оборотних активів у загальному обсязі активів – 41,72%.

Виходячи з розрахунків функціями, можна побачити, що коефіцієнт оборотності запасів має зростання, але протягом останніх років була спадна динаміка та зменшення показників, тому з найбільшою ймовірністю можна сказати, що лінія тренду більш точно передає майбутню тенденцію та зменшення

показника у майбутньому. Коефіцієнт оборотності дебіторської за функціями має від'ємне значення, що не може бути, тому що коефіцієнт оборотності показує скільки обертів зробили ресурси за певний період, тому можна стверджувати, що значення коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості буде зменшуватися і надалі, як показує лінія тренду.

Можна зазначити, що функції «Предсказ» та «Тенденція» прогнозують однакові значення.

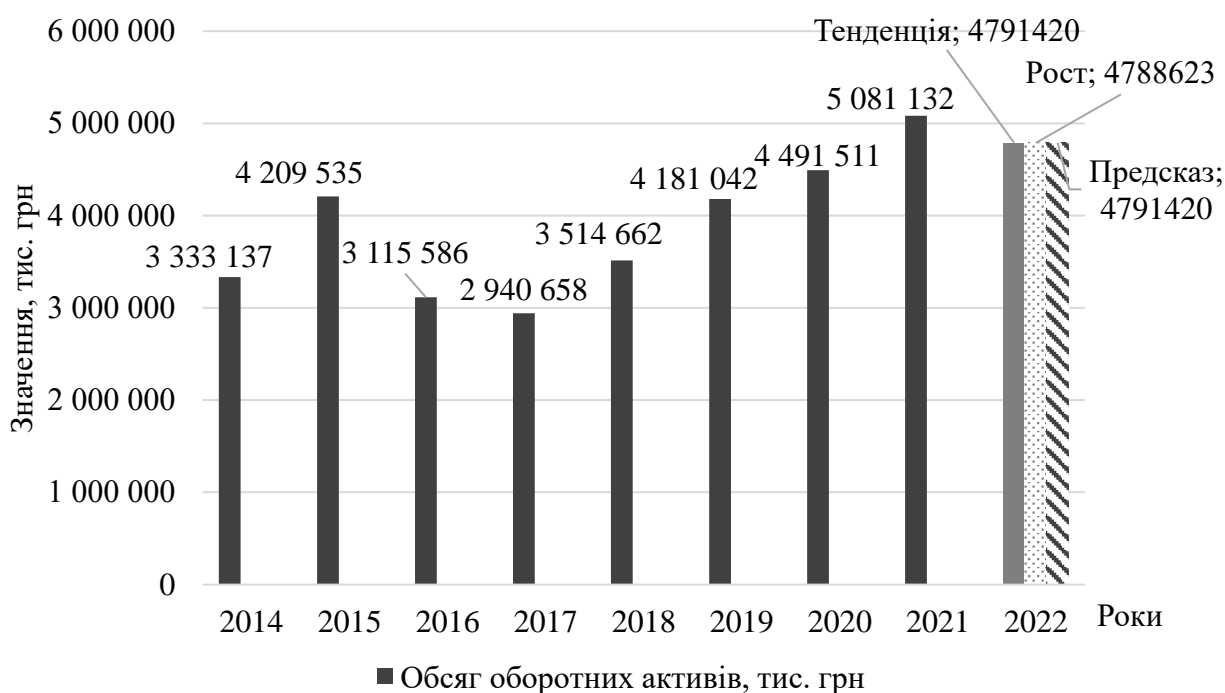

Рис. 3.15. Динаміка та прогноз обсягу оборотних активів АТ «Українські енергетичні машини»

Функція «Рост» розраховує прогнозований експонентний ріст на підставі наявних даних та повертає значення у для послідовності нових значень x , що задаються за допомогою існуючих значень. За допомогою цієї функції прогнозовані значення становили:

обсяг оборотних коштів – 4788623 тис. грн;

коефіцієнт поточної ліквідності – 1,67;

частка оборотних активів у загальному обсязі активів – 44,79%.

Таким чином, після розрахунку показників можна побачити, що функції «Тенденція» та «Предсказ» мають однакові значення показників, а значення функції «Рост» дуже наближені до попередніх, що показує більшу ймовірність

правдивості прогнозування даних показників. Зміну обсягу оборотних активів у майбутньому періоді найкраще передає лінія тренду, тому що протягом попередніх років було лише зростання і з більшою ймовірністю, що в 2022 році також буде збільшення обсягу, а не зменшення, як показують функції (рис. 3.15).

Отже, з розрахованих показників можна побачити, зростання оборотних активів є позитивною тенденцією та може бути пов'язане зі збільшенням обсягів виробництва. Недостатність оборотних коштів на підприємстві може негативно вплинути на безперервність операційної діяльності підприємства та може бути спричинена такими факторами: несвоєчасне або недостатнє фінансування для покриття зростаючих потреб оборотних коштів; проблемна дебіторська заборгованість; значний ріст цін на сировину та виробничі матеріали через інфляцію; недоотримання запланованих доходів та інші причини.

Але збільшення обсягу оборотних активів при одночасному зменшенні коефіцієнта поточної ліквідності (як можна побачити з прогнозування за допомогою лінії тренду) може бути поганою тенденцією для підприємства та впливати на ефективність використання оборотних коштів, по-перше, через великі обсяги запасів (товарів та сировини), що більше необхідного обсягу та може призвести до додаткових витрат на їх зберігання; по-друге, це може впливати на зменшення ліквідності та нездатності підприємства сплачувати свої фінансові зобов'язання вчасно; по-третє, можлива втрата потенційних доходів через неефективне використання оборотних активів.

Зменшення коефіцієнтів оборотності запасів та оборотності дебіторської заборгованості у динаміці можуть свідчити про певні проблеми в управлінні оборотними активами підприємства, такі як утримання надмірних запасів сировини та товарів, в результаті чого може бути зменшення ліквідності через неможливість використання цих коштів, погіршення кредитних умов, тобто несвоєчасною оплатою заборгованості, що може призвести до збитків та втрат прибутку. Загалом зменшення показників оборотності свідчать про зменшення кількості оборотів, здійснених цими ресурсами за певний період, чим менше значення, тим з більшою ймовірністю можна сказати, що підприємство може втрачати можливості для більш ефективного використання своїх ресурсів (запасів та дебіторської заборгованості) та підвищення прибутковості.

Загалом, такі зміни можуть призвести до зниження ефективності використання оборотних коштів, що може вплинути на конкурентоспроможність

і прибутковість підприємства. Отже, для застереження зменшення коефіцієнтів поточної ліквідності, оборотності запасів та дебіторської заборгованості доцільним буде вжити таких заходів, як аналіз та оптимізація рівня запасів, щоб уникнути зайвих витрат та надлишків великих запасів; ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, їх співвідношенням та обсягами; управління грошовими потоками тощо. Важливо збалансувати збільшення обсягу оборотних активів зі збереженням належного рівня ліквідності, щоб забезпечити ефективне використання оборотних коштів і підтримку фінансової стійкості підприємства.

3.3. Обґрунтування вибору заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства

Після проведення аналізу фінансових показників та виявлення тенденцій їхніх змін у майбутньому доцільним буде проаналізувати ці напрями та запропонувати шляхи для підвищення ефективності використання оборотних активів на підприємстві, тому що це є ключовим для досягнення фінансової стабільності та успішної господарської діяльності підприємства.

Для вибору оптимального варіанту серед напрямків, спрямованих на підвищення ефективності використання оборотних активів пропонується використати метод експертного аналізу – метод аналізу ієрархій, який є методологічною основою, що допомагає визначити взаємозв'язки та пріоритетність між альтернативами для прийняття обґрунтованих та оптимальних рішень для вирішення визначених проблем за допомогою ієрархічної моделі та рейтингування альтернативних рішень.

Метод аналізу ієрархій ґрунтується на формуванні декомпозиції проблеми та побудові ієрархічної моделі за рівнями, враховуючи встановлення мети з точки зору управління, визначення критеріїв, що впливають на досягнення поставленої мети, та альтернатив для безпосереднього досягнення визначеного результату [45].

Метою застосування методу аналізу ієрархій є підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства. Критеріями вибору для досягнення поставленої мети є час реалізації – період впровадження певного

варіанту, що дозволяє виділити певні заходи, які зможуть швидше досягнути поставленої мети та підвищити ефективність використання оборотних активів та покращити загальний фінансовий стан підприємства, що так важливо в сучасних умовах, вартість впровадження заходів – грошові затрати, необхідні для підвищення ефективності використання оборотних активів та рівень платоспроможності – здатність вчасно й повністю виконувати свої поточні фінансові зобов'язання. За цими критеріями доцільно провести порівняльний аналіз для вибору одного з трьох шляхів підвищення ефективності використання оборотних активів.

Альтернативами обрано заходи, що стосуються підвищення ефективності використання оборотних активів на підприємстві, серед яких оптимізація складу та структури оборотних активів, прискорення оборотності дебіторської заборгованості та прискорення оборотності запасів.

Декомпозиція задачі ієрархії щодо підвищення ефективності використання оборотних активів представлена на рис. 3.16.

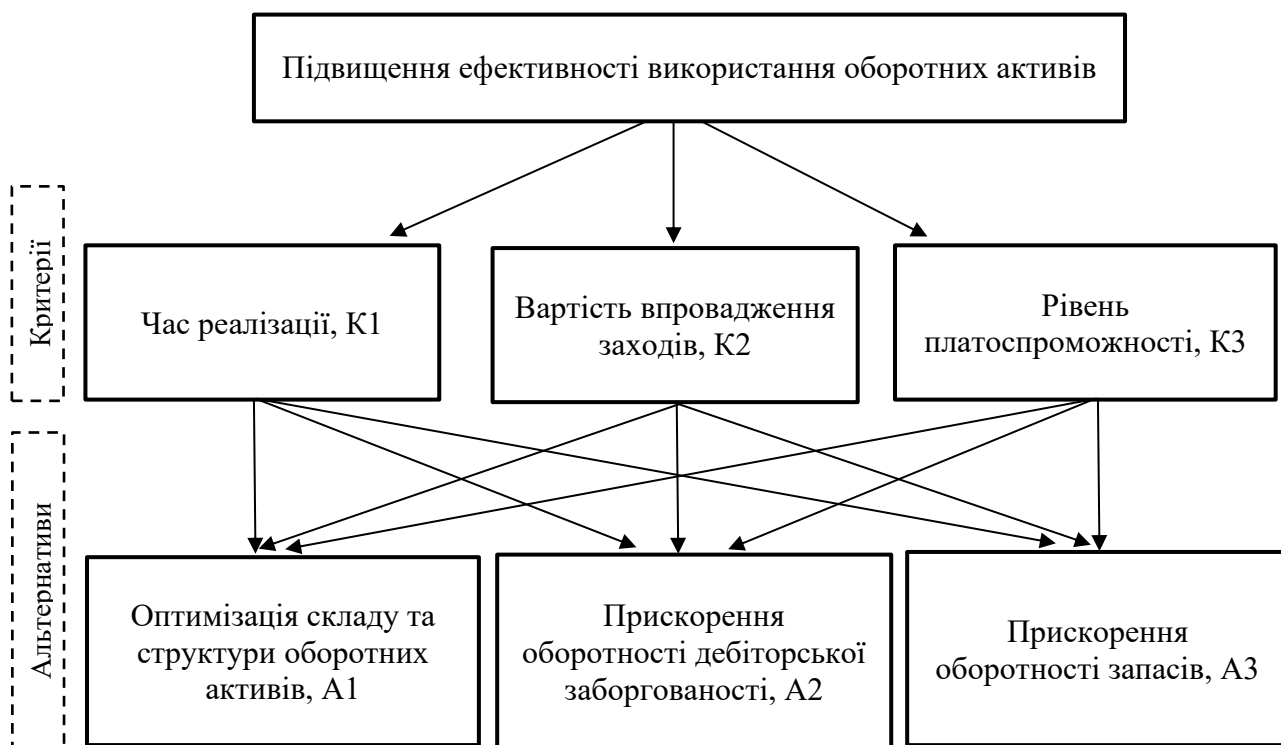

Рис. 3.16. Декомпозиція задачі ієрархії прискорення оборотності оборотних активів

Першою альтернативою (A1) для підвищення ефективності використання оборотних активів є оптимізація складу та структури оборотних активів, що

допомагає підвищити загальну ефективність використання цих активів за допомогою мінімізації витрат на зберігання та управління їх, підвищити прибутковість, покращити фінансову стабільність та бути більш ефективним та ефективно використовувати свої ресурси для досягнення фінансових та стратегічних цілей.

Другим методом підвищення ефективності використання оборотних коштів (А2) є прискорення оборотності дебіторської заборгованості, що дозволяє підприємству швидше отримувати заборгованість від клієнтів та зменшувати ризик їх неплатоспроможності. Ефективне управління дебіторською заборгованістю та прискорення її оборотності значно впливає на підвищення ефективності використання оборотних активів, покращує ліквідність, дозволяє краще управляти своїми грошовими потоками та знижувати фінансові ризики.

Прискорення оборотності запасів є третьою альтернативою (А3), що допоможе підприємству зменшити витрати на зберігання запасів та знизити ризик накопичення застарілих товарів. Також прискорення оборотності запасів допомагає зменшити заморожені гроші в цих товарах та підвищити ліквідність та фінансову стійкість підприємства .

Для порівняння визначених альтернатив встановлено критерії, що задовольняють визначені альтернативи: час реалізації (К1), що є важливим аспектом для підвищення ефективності використання оборотних активів та впливає на ліквідність підприємства, зменшення витрат на зберігання запасів, мінімізація ризиків, пов'язаних зі змінами зовнішнього середовища та загалом підвищення конкурентоспроможності;

вартість впровадження заходів (К2), що також значно може вплинути на фінансовий стан підприємства та стратегічну успішність в майбутньому, якщо ці заходи допоможуть підприємству покращити управління оборотними активами, зменшити витрати та збільшити прибуток в перспективі, що відповідно призведе до підвищення ефективності використання оборотних активів;

рівень платоспроможності (К3), тобто здатність вчасно виконувати свої розрахунки, що дозволяє розраховуватися зі своїми постачальниками у встановлені строки, підтримувати добру репутацію, зменшувати ризик неплатоспроможності, забезпечувати фінансову стійкість та зберігати належний рівень ліквідності, що допомагає уникнути фінансових проблем та сприяє підвищенню ефективності використання оборотних активів.

Після визначення необхідних критеріїв, згідно з якими проводитиметься оцінка методів, необхідно здійснити попарне порівняння важливості кожного з них, результатом чого буде матриця попарних порівнянь.

Матриця попарних порівнянь суджень щодо визначення пріоритетності критеріїв при виборі альтернативи щодо підвищення ефективності використання оборотних активів представлена у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Матриця попарних порівнянь критеріїв

	Час реалізації	Вартість впровадження заходів	Рівень платоспроможності	W_i	$W_{норм}$
Час реалізації	1	0,33	0,14	0,36	0,08
Вартість впровадження заходів	3	1	0,20	0,84	0,19
Рівень платоспроможності	7	5	1	3,27	0,73
Σ	11,00	6,33	1,34	4,48	1,00

де W – середнє значення оцінок пріоритетності;

$W_{норм}$ – нормований вектор матриці попарних порівнянь.

Відповідно до представленої матриці, при вирішенні мети (підвищення ефективності використання оборотних активів) критерій К2 (вартість впровадження заходів) має помірне домінування над критерієм К1 (час реалізації); критерій К3 (Рівень платоспроможності) – значну перевагу над критерієм К1 (час реалізації) та істотну перевагу над критерієм К2 (Вартість впровадження заходів).

За даними табл. 3.3 можна зробити висновок, що найвагомим критерієм є рівень платоспроможності (73%), на другому місці – вартість впровадження заходів (19%), на третьому – час реалізації (8%).

Далі необхідно розрахувати індекс узгодженості думок експертів та відношення узгодженості критеріїв. За розрахунками бачимо, що власне значення матриці λ становить 3,06, а значення індексу узгодженості на рівні 0,03 свідчить про узгодженість думок експертів, при цьому відносна узгодженість складає 0,06, що менше порогового значення 0,1 та свідчить про достовірність проведеного аналізу (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Відношення узгодженості критеріїв

λ_{\max}	3,06
Індекс узгодженості I_c	0,03
Середнє значення індексу узгодженості I_{CC}	0,58
Відношення узгодженості I_c/I_{CC}	0,06

Наступним етапом є визначення пріоритетів альтернатив за кожним з критеріїв (табл.3.5).

Таблиця 3.5

Оцінка пріоритетності альтернатив за критеріями

Час реалізації, K1					
	A1	A2	A3	W_i	$W_{\text{норм}}$
A1	1	0,20	0,20	0,34	0,09
A2	5	1	0,33	1,19	0,30
A3	5	3	1	2,47	0,62
Σ	11,00	4,20	1,53	3,99	1,00
Вартість впровадження заходів, K2					
	A1	A2	A3	W_i	$W_{\text{норм}}$
A1	1	0,20	0,33	0,41	0,10
A2	5	1	3	2,47	0,64
A3	3	0,33	1	1,00	0,26
Σ	9,00	1,53	4,33	3,87	1,00
Рівень платоспроможності, K3					
	A1	A2	A3	W_i	$W_{\text{норм}}$
A1	1	0,14	0,2	0,31	0,07
A2	7	1	3	2,76	0,65
A3	5	0,33	1	1,19	0,28
Σ	13,00	1,48	4,20	4,25	1,00

Визначення найважливішого фактора в матриці аналізу ієрархій для підвищення ефективності використання оборотних активів на підприємстві залежить від конкретної мети, поточного стану та стратегії підприємства.

Таким чином, виходячи з проведеного попереднього аналізу, розрахованих показників та тенденцій, які можливі у майбутньому, можна узагальнити таке визначення пріоритетів альтернатив за кожним критерієм: за критерієм K1 «Час реалізації» вищий пріоритет має прискорення оборотності запасів (0,62), що

допоможе підприємству знизити ризик накопичення застарілих товарів та зменшити витрати на їх зберігання, за критерієм К2 «Вартість впровадження заходів» – прискорення оборотності дебіторської заборгованості (0,64), що дозволить підприємству швидше отримувати заборгованість від клієнтів та використовувати ці кошти для необхідних потреб.

Відповідно до критерію К3 «Рівень платоспроможності» вищий пріоритет має також прискорення оборотності дебіторської заборгованості (0,65).

Надалі необхідно розрахувати глобальний пріоритет альтернатив з урахуванням значимості критеріїв.

Найбільш пріоритетна альтернатива визначається шляхом перемноження матриці пріоритетів альтернатив за кожним критерієм на матрицю пріоритетів критеріїв (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Розрахунок пріоритету

Критерії Альтернативи	Час реалізації	Вартість впровадження заходів	Рівень платоспро- можності	Матриця К	Значення вектору пріоритету
Оптимізація складу та структури ОА	0,09	0,10	0,07	0,08	0,08
Прискорення оборотності деб. заборгованості	0,30	0,64	0,65	0,19	0,62
Прискорення оборотності запасів	0,62	0,26	0,28	0,73	0,30

За даними розрахунками можна зробити висновок, що пріоритетність альтернатив складає: оптимізація складу та структури оборотних активів – 0,08; прискорення оборотності дебіторської заборгованості – 0,62; прискорення оборотності запасів – 0,30.

Як можна побачити з проведених розрахунків та визначення глобального пріоритету, альтернатива щодо оптимізації складу та структури оборотних активів займає не першочергове місце, але також є важливою для підвищення ефективності використання оборотних активів, альтернатива прискорення оборотності запасів має значення вектору пріоритету 30% та є необхідною для підвищення ефективності використання оборотних активів за допомогою зменшення витрат на зберігання запасів та підвищення ліквідності.

Найбільше значення глобального пріоритету (62%) має альтернатива прискорення оборотності дебіторської заборгованості, що значно впливає на підвищення ефективності використання оборотних активів, покращує ліквідність, дозволяє краще управляти своїми грошовими потоками та знижувати фінансові ризики.

Пріоритетність альтернатив за критеріями К1-К3 графічно представлено на рис. 3.17.

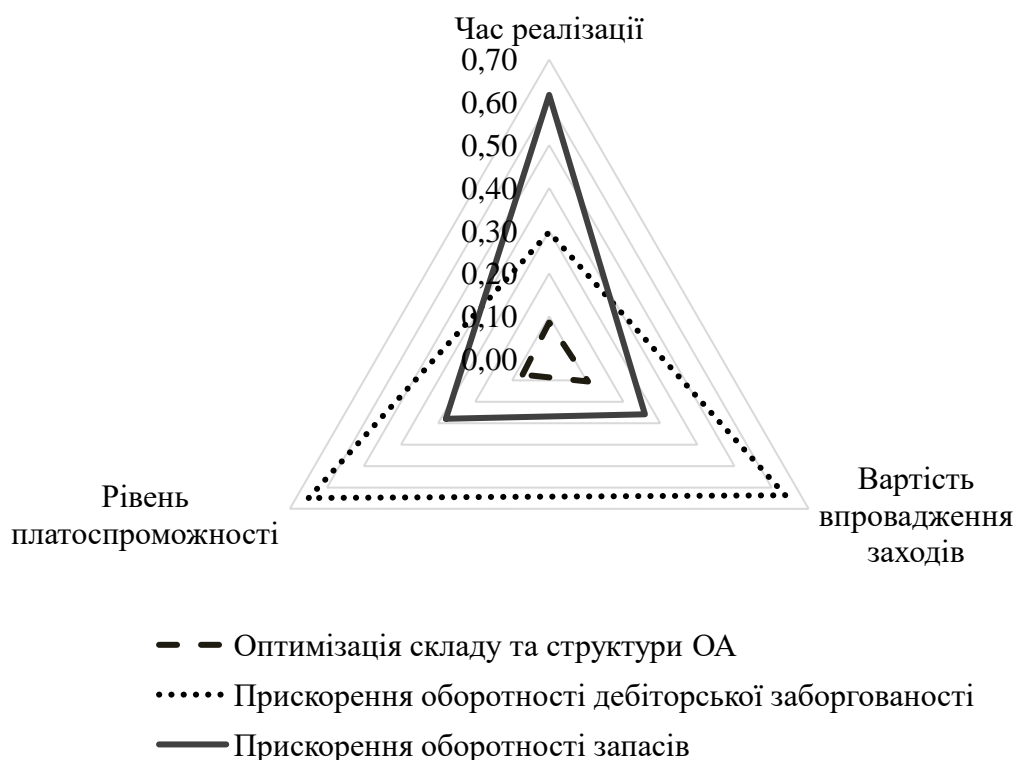

Рис. 3.17. Значення пріоритетів за критеріями К1-К3

Таким чином, після проведеного оцінювання альтернатив методом аналізу ієрархій можна зазначити, що найвагомішою альтернативою, що характеризує доцільний напрям щодо підвищення ефективності використання оборотних активів, є прискорення оборотності дебіторської заборгованості (значення вектору пріоритету має максимальне значення – 0,62).

Пріоритетність альтернатив за значенням оцінки глобального пріоритету наведено на рис. 3.18.

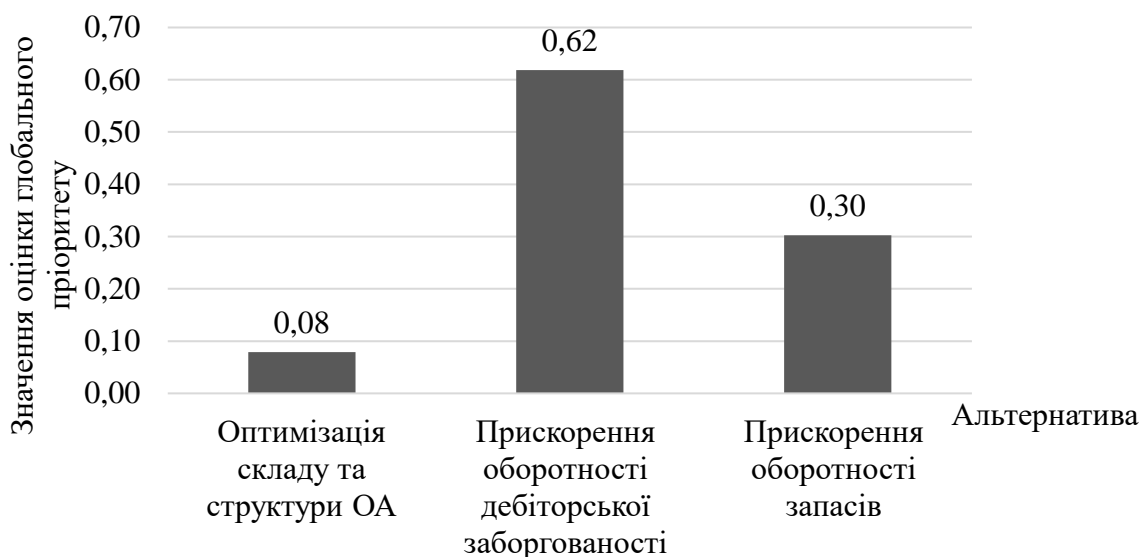

Рис. 3.18. Значення оцінки глобального пріоритету

Отже, підводячи підсумки, можна зазначити, що прискорення оборотності дебіторської заборгованості має важливе значення для підвищення ефективності використання оборотних активів, бо швидке отримання грошових коштів допомагає підприємству використовувати свої оборотні активи більш ефективно, наприклад, вкладаючи їх в інвестиційні проекти, також прискорення оборотності дебіторської заборгованості допомагає максимізувати грошовий потік підприємства та швидше використовувати свої кошти для інших потреб, зменшити ризик неплатоспроможності, що дозволяє забезпечувати фінансову стабільність, покращити ліквідність та загальний фінансовий стан, що важливо для довгострокового успіху підприємства.

Прискорення коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості може позитивно позначитися на ліквідності та ефективності діяльності підприємства, тому доцільно запропонувати такі методи: удосконалення кредитної політики, встановлення конкретних термінів та умов повернення заборгованості;

проведення детальної перевірки кредитної історії покупців;

введення системи знижок або бонусів для клієнтів;

застосування послуг страхування для зменшення ризику неплатоспроможності клієнтів;

проведення систематичного моніторингу та аналізу показника для застереження змін в майбутньому та вчасного впровадження необхідних заходів.

З метою ефективного управління дебіторською заборгованістю

підприємства треба проаналізувати, як повинні змінитися значення обсягу дебіторської заборгованості, чистого доходу від реалізації при зростанні коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості на 5, 10 та 15% (табл. 3.7)

Таблиця 3.7

Розрахунок прогнозних значень для змін коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості

Показник	Значення до змін	Збільшення коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості на		
		5%	10%	15%
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	0,47	0,49	0,52	0,54
Чистий дохід від реалізації, тис. грн (при фіксованому обсязі дебіторської заборгованості)	1 279 698	1 343 683	1 407 668	1 471 653
Дебіторська заборгованість, тис. грн (при фіксованому обсязі чистого доходу)	2 714 596	2 585 330	2 467 815	2 360 518

Отже, виходячи з розрахунків, можна побачити, що для збільшення коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості за умов фіксованого обсягу дебіторської заборгованості, чистий дохід повинен зростати та становити: для збільшення коефіцієнту на 5% – 1343683 тис. грн, на 10% – 1407668 тис. грн, на 15% – 1471653 тис. грн.

За умов фіксованого розміру чистого доходу для збільшення коефіцієнта оборотності, обсяг дебіторської заборгованості повинен зменшитися та становити: для зростання коефіцієнту на 5% – 2585330 тис. грн, на 10% – 2467815 тис. грн, на 15% – 2360518 тис. грн.

Таким чином, запропоновані методи підвищення ефективності управління оборотними активами та збільшення оборотності дебіторської заборгованості дозволять підприємству забезпечити високий рівень фінансової стабільності, зменшити ризик неплатоспроможності клієнтів, збільшити рівень ефективності політики підприємства щодо кредитування покупців, що свідчитиме про ефективнішу організацію відносин з постачальниками та покупцями.

ВИСНОВКИ

Таким чином, підводячи підсумок, варто зазначити, що система управління оборотними активами є важливою складовою фінансового та операційного менеджменту, виходячи з розуміння стратегії та довгострокових планів підприємства є цілеспрямованою діяльністю, пов'язаною з визначенням розміру оборотних активів, контролем за їх формуванням і використанням, створенням відповідних організаційних умов.

Основною метою управління оборотними активами є визначення обсягу та структури цих активів, забезпечення джерел їх фінансування, досягнення оптимального співвідношення між різними джерелами фінансування, забезпечення довгострокової ефективності виробничої та фінансової діяльності підприємства та підтримці належного рівня оборотних коштів.

У процесі удосконалення механізму управління оборотними активами підприємства було виділено основні завдання, принципи та функції управління цією категорією активів.

Основними завданнями аналізу оборотних активів виділено визначення джерел фінансування оборотних активів, потреб у додаткових ресурсах для фінансування оборотних активів, виявлення факторів, які впливають на оборотність оборотних активів та несуть негативні зміни та в результаті виявлення можливостей для покращення ефективності їх використання та прискорення оборотності. Доведено, що оборотні активи є сукупністю багатьох ключових компонентів, які є важливими для нормального функціонування підприємства загалом та його виробничого процесу.

Проведено аналіз сучасного стану машинобудівної галузі, виявлено тенденції змін показників та проаналізовано фактори, що спричинили ці зміни. Проведено групування підприємств за показниками (часткою оборотних активів підприємства та коефіцієнтом поточної ліквідності) за допомогою кластерного аналізу, який показав, що обрані підприємства машинобудівної галузі можна об'єднати у п'ять кластерів, що включають у себе підприємства, рівень ліквідності яких можна визначити від недостатнього до високого.

Після проведення аналізу діяльності підприємств машинобудівної галузі, було сформовано заходи щодо удосконалення оборотними активами

підприємств машинобудівної галузі, а отже можна підсумувати проведені результати та сформувані певні висновки:

в структурі оборотних активів більшу частину займає дебіторська заборгованість, що може бути пов'язане з несвоєчасним погашенням рахунків дебіторів та невиконанням ними своєчасно своїх обов'язків, відстрочкою платежів, недостатнім контролем та управлінням кредитними процесами та запаси, обсяг яких залишався майже на одному рівні, що може свідчити про зростання виробничого потенціалу підприємства;

було виявлено зменшення обсягу власних оборотних коштів у 2021 році, порівняно з 2020 роком, що показує негативну тенденцію та може свідчити про зниження фінансової стабільності, зменшення ліквідності, зростання фінансового ризику, тому що підприємство зі зменшенням власних оборотних коштів може стати більш залежним від зовнішніх джерел фінансування та вразливим до економічних труднощів. Для застереження цього зменшення в подальшому необхідно додати такі заходи до фінансової стратегії, як аналіз та оптимізація рівня запасів, щоб уникнути зайвих витрат та надлишків великих запасів; ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, їх співвідношенням та обсягами; управління грошовими потоками тощо;

збільшення обсягу оборотних активів при одночасному зменшенні коефіцієнта поточної ліквідності є поганою тенденцією для підприємства та впливає на ефективність використання оборотних коштів, по-перше, через великі обсяги запасів (товарів та сировини), що більше необхідного обсягу та може призвести до додаткових витрат на їх зберігання; по-друге, це може впливати на зменшення ліквідності та нездатності підприємства сплачувати свої фінансові зобов'язання вчасно; по-третє, можлива втрата потенційних доходів через неефективне використання оборотних активів;

зменшення коефіцієнтів оборотності запасів та оборотності дебіторської заборгованості у динаміці можуть свідчити про певні проблеми в управлінні оборотними активами підприємства, такі як утримання надмірних запасів сировини та товарів, погіршення кредитних умов, тобто несвоєчасною оплатою клієнтів, в результаті чого може бути зменшення ліквідності та втрати прибутку.

Для застереження зменшення коефіцієнтів поточної ліквідності, оборотності запасів та дебіторської заборгованості запропоновано вжити таких заходів, як аналіз та оптимізація рівня запасів, щоб уникнути зайвих витрат та

надлишків великих запасів; ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, їх співвідношенням та обсягами; управління грошовими потоками тощо. Важливо збалансувати збільшення обсягу оборотних активів зі збереженням належного рівня ліквідності, щоб забезпечити ефективне використання оборотних коштів і підтримку фінансової стійкості підприємства.

Побудовано структурно-функціональну модель управління оборотними активами підприємства, що передбачає проведення комплексного аналізу поточного стану оборотних активів підприємства, акцентуючись на показниках ліквідності, складу та структури оборотних активів, стану та ефективності використання оборотних коштів, прогнозування показників за допомогою трендових моделей та визначення заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання оборотних коштів для покращення загального фінансового стану підприємства, збільшення ліквідності та платоспроможності.

Побудована модель щодо підвищення ефективності управління оборотними активами показує, яким чином можливо покращити процес управління оборотними активами з метою досягнення певних цілей та покращення наявних результатів, що допоможе зменшити витрати та підвищити ефективність використання оборотних коштів, покращити ліквідність, підвищити прибутковість за допомогою оптимізації управління оборотними активами, покращити фінансову стійкість та стати опорною точкою для подальших змін та вдосконалень в управлінні оборотними активами.

Обґрунтовано вибір заходів для підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства за допомогою методу аналізу ієрархій та визначено, що найпріоритетнішим варіантом є прискорення оборотності дебіторської заборгованості, бо швидке отримання грошових коштів допомагає підприємству використовувати свої оборотні активи більш ефективно, наприклад, вкладаючи їх в інвестиційні проекти, також прискорення оборотності дебіторської заборгованості допомагає максимізувати грошовий потік підприємства та швидше використовувати свої кошти для інших потреб, зменшити ризик неплатоспроможності, що дозволяє забезпечувати фінансову стабільність, покращити ліквідність та загальний фінансовий стан, що важливо для довгострокового успіху підприємства.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксенко В. С. Обґрунтування вибору заходів спрямованих на підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства. *Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами: матеріали науково-практичної інтернет-конференції*. 2023.
2. Аксенко В. С. Прогнозування оборотних активів підприємства як інструмент ефективного управління ними. *Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця*. 2023.
3. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 328 с.
4. Безбородова Т. В., Даншина Т. В. Управління оборотними коштами підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. №1. С. 59–62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2017_1_13
5. Берест М. М. Фінансовий аналіз [Електронний ресурс]: навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 164 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/18549>
6. Бланк І. О. Управління активами. Київ: Ника – Центр, Эльга, 2011. 702 с.
7. Брейлі Р., Майєрс С. Принципи корпоративних фінансів: підручник – 2е вид. (пер. з 7-го міжнар. вид.). М. 2008. 1008 с.
8. Бровко Л. І. Оптимізація оборотних активів та їх вплив на діяльність підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 2. С. 16-22. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2021/5.pdf
9. Васьківська К. В., Сич О. А. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Львів : «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2017. 236 с. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/%D0%BF%D0%D0%BA-%D0%A4%D0%9C-30.pdf>
10. Великий Ю. М., Косарева І. П., Політун Д. О. Теоретичні основи оцінки ймовірності банкрутства підприємства. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 3-1. С. 92-96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2018_3-1_23
11. Власова Н.О. Управління оборотними активами в підприємствах роздрібною торгівлі: монографія / Н.О. Власова та ін. – Харків: ХДУХТ, 2014. – 258 с.

12. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01. 2003 р. № 436–IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22. Ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

13. Гринюк І.М. Економічна сутність оборотних активів та їх типологія *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2016. Vol. 2. № 4. Р. 64–74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/areis_2016_2_4_8

14. Давидюк Т.В., Манойленко О. В., Ломаченко Т. І., Резніченко А. В. Бухгалтерський облік : навч. Посібник. Харків, Видавничий дім «Гельветика», 2016. 392 с.

15. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.

16. Дехтяр Н. А., Дейнека О. В., Черноус Т. М. Управління оборотними активами підприємства // *Економіка та суспільство*. 2017. №8. С. 572-578. URL: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/index.php/journal-8>.

17. Домбровська Н. Р. Економічна квінтесенція та класифікація оборотних активів підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. №17. С. 820– 825. URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/166.pdf>

18. Донін Є. О. Особливості сучасних підходів щодо специфіки класифікації оборотних активів підприємства. *Економіка і організація управління*. 2018. №1 (29). С. 75–85.

19. Дробишева О. О. Роль оборотних засобів у виробничому процесі підприємства. *Економіка та управління підприємствами. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. №2. С. 19–24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2016_2_5

20. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник Ю. М. Економічний аналіз: навч. посіб. Полтава : РВВД ПДАА, 2018. 290 с. URL: https://duikt.edu.ua/uploads/1_2055_76533475.pdf

21. Єйбоженко О. Система управління оборотними активами підприємства. *Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ*. 2013. №5. С. 230-239

22. Єріна А. М. Статистичне моделювання та прогнозування : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2001. 170 с

23. Журавльова І. В. Фінансова стратегія [Електронний ресурс]: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 183 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25293>

24. Журавльова І. В. Фінансовий менеджмент [Електронний ресурс] : навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 207 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/21093>

25. Виноградня В. М., Бурдонос Л. І. Перспективна платоспроможність у забезпеченні фінансової стабільності підприємства. *Економічний вісник університету*. 2021. № 50. С. 162-168. URL: <http://ephseir.phdpu.edu.ua:8081/xmlui/handle/8989898989/6053>

26. Іванюта С. М. Антикризове управління : навч. посіб. Київ : Центр учб. літ., 2007. 288 с.

27. Канцедал Н. Ю., Клімович І. М., Ганін В. І. Окремі питання управління оборотними активами підприємства. *Економіка та держава*. 2019. №11. С. 103–107. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4448&i=20>

28. Касапова І. С. Дослідження економічної сутності категорії – «оборотний капітал». *Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць*. Одеса: Одеський національний економічний університет. 2016. № 2 (61). С. 228–234. URL: <http://vsed.oneu.edu.ua/collections/2016/61/pdf/228-234.pdf>

29. Кобеля М. Аналіз структури і динаміки розвитку підприємств з державною участю. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 2(26), С. 190–201. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/244369>

30. Ковальчук Н. О., Федішин М. П., Жаворонок А. В. Ліквідність як критерій оптимізації структури оборотних активів підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 11/1. С. 16-19.

31. Ковальчук Н.О., Федішин М. П., Жаворонок А. В. Теоретичні аспекти аналізу складу, структури активів та джерел їх фінансування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 23. С. 64-69. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2019/14.pdf

32. Козлов Д. В. Аналіз господарчої діяльності машинобудівного підприємства для подальшої інтерналізації негативних екстерналій в умовах сталого розвитку. *Вісник Сумського державного університету. Серія: Економіка*. 2021. № 1. С. 323-329. URL: <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2021.1-37>

33. Колодізев О. М., Азізова К. М. Управління оборотними активами промислових підприємств: сучасні підходи. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 23. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25388>

34. Колумбет О. П. Оборотні активи: сутність, класифікація та структура у вітчизняній та зарубіжній практиці. *Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер. : Економіка і управління.* 2013. №23–24. С. 324–332. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpdetut_eiu_2013_23-24_48

35. Купріна Н. М., Ступницька Т. М., Антонюк О. П., Величко О. М. Сучасні аспекти фінансового аналізу оборотних активів підприємства. *Економіка харчової промисловості.* 2021. Т. 13, Вип. 3. С. 46–55.

36. Лапіна І. С. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / І. С. Лапіна, О. М. Гончаренко, Г. О. Величко та ін. / за ред. І. С. Лапіної. Одеса : Атлант, 2016. 313 с. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6001/1/%D0%A4%D1%96%D0%BDD0%B2%D0%B8D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%82.pdf>

37. Лебедєва А. М. Методичні аспекти аналізу ефективності використання оборотних активів підприємства. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право.* 2015. №1. С. 67–76. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2015_1_9

38. Левкович О. В., Черновіл М. С. Управління оборотними активами промислових підприємств в сучасних умовах. *Ефективна економіка.* 2023. №1. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/1035>

39. Лисьонкова Н. М., Захарчук В. Ю. Підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства. *Приазовський економічний вісник.* 2018. № 5 (10). С. 354–358.

40. Лубкей Н. П., Крамарчук С. П. Система управління оборотними активами підприємства. *Інфраструктура ринку.* 2018. №22. С. 86–91. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/22_2018_ukr/16.pdf

41. Люта О. В., Пігуль Н. Г., Глядько К. Теоретичні засади управління ліквідністю та платоспроможністю підприємств. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»,* № 4. 2019. С. 14 – 23. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76919>

42. Майборода О. Є., Косарева І. П., Лесняк А. О. Платоспроможність підприємства та формування системи її забезпечення. Глобальні та національні проблеми економіки. №18. 2017. С. 256–260. URL: <http://global-national.in.ua/issue-18-2017/25-vipusk-18-serpen-2017-r/3297-majboroda-o-e-kosareva-i-p-lesnyak-a-o-platospromozhnist-pidpriemstva-ta-formuvannya-sistemi-jiji-zabezpechennya>

43. Мартінович В.Г., Носань Н.С. Сутність та генезис економічної категорії «оборотний капітал підприємства». *Електронне наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки»*. Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського. 2017. Вип. №15. С. 272–275. URL: <http://global-national.in.ua/issue-15-2017/23-vipusk-15-lyutij-2017-r/2774>

44. Мартиненко В. П., Легеза Н. В. Прогресивні підходи до управління оборотними активами промислових підприємств. *Сучасні проблеми економіки і підприємництво*. 2016. № 18. С. 225–229.

45. Міца О.В., Лавер В.О. Системний аналіз : навч.-метод. посіб. Ужгород : вид-во ПП «АУТДОР - ШАРК», 2021. 63 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/>

46. Мордань Є.Ю., Сумченко А. О. Методичний підхід до побудови системи управління оборотними активами підприємства. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2019. № 4. С. 24-34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSU_ekon_2019_4_5

47. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затв. Наказом Міністерства фінансів України від 07 лют. 2013 р. № 73. *Офіційний вісник України*. 2013. № 19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

48. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» затв. Наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>

49. Нашкерська Г. В. Фінансовий облік : навч. посібник. Київ : Кондор, 2005. 503 с.

50. Непочатенко О. О., Мельничук Н. Ю. Фінанси підприємств : підручник. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 504 с.

51. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія) : навч. посіб. 4-те вид., без змін. К.: КНЕУ, 2007. 240 с. URL: http://xn--e1ajqk.kiev.ua/wp-content/uploads/2019/12/oparin_v_m_finansi_zagal_na_teoriya.pdf

52. Павленко О. П., Бурсук Г. Ю. Фінансовий аналіз оборотних активів та оптимізація джерел їх формування. *Молодий вчений*. 2017. №10. 981–984. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_10_223

53. Парасій-Вергуненко І. М. Статистичний і динамічний підхід до аналізу ліквідності та платоспроможності суб'єктів господарювання. *Фінанси України*. 2017. №2. С. 81–95. URL: http://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=4397

54. Пархоменко О.С., Должикова Ю. Р. Аналіз використання оборотних активів на машинобудівних підприємствах України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 5. С. 546-549. URL: <http://global-national.in.ua/archive/5-015/113.pdf>

55. Петренко І. Промисловість України в 2016–2020 роках : стат. зб. Київ : Державний комітет статистики України, 2021. 296 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/12/zb_prom_16_20.pdf

56. Петченко М. В. Методичний підхід до адаптивного управління оборотними коштами підприємств машинобудування. *Ефективна економіка*. 2017. № 2.

57. Поддєрьогін А. М., Бабяк Н. Д., Білик М. Д. Фінансовий менеджмент : підручник / кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 2-ге вид., перероб. Київ : КНЕУ, 2017. 534 с. URL: <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/23580>

58. Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Буряк Л. Д. Фінанси підприємств : підручник / Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 6-те вид., перероб. та допов. Київ : КНЕУ, 2006. 552 с.

59. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства : наказ Міністерства економіки від 26.10.2010 № 1361. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06#Text>

60. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни: Закон України N 2115-IX від 3 березня 2022 р. зі змінами та доповненнями. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/t222115?an=48>

61. Рубаха М. В., Цюпа М. П. Прикладні аспекти аналізу оборотності капіталу суб'єкта господарювання. *Ефективна економіка*. 2017. №4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5531>

62. Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф. Фінанси підприємств : навчальний посібник / за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/Finansy_pidpr15.pdf

63. Созанський Л. Й., Коваль Л. П. Тенденції та особливості функціонування машинобудування України. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 22. С. 55-62. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.22.55>

64. Соколенко С. І. Кластери в глобальній економіці. Київ : Логос, 2004. 848 с.

65. Стоянова-Коваль С. С. Оборотні активи аграрних підприємств: економічна сутність та науково-методичні підходи до специфіки їх класифікації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. №10 (2). С. 100–104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_10%282%29__24

66. Стратійчук В.М. Вдосконалення класифікації оборотних активів як об'єкта стратегічного управління. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 22. С. 565-569. URL: <http://global-national.in.ua/issue-22-2018/30-vipusk-22-kviten-2018-r/3960-stratijchuk-v-m-vdoskonalennya-klasifikatsiji-oborotnikh-aktiviv-yak-ob-ektu-strategichnogo-upravlinnya>

67. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава : ПДАА, 2016. 430 с. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4ab737a8-da36-4b5c-b885-c4d35de2376e/content>

68. Фінансова звітність АТ «Українські енергетичні машини». URL: <https://ukrenergymachines.com/investors/reports/298>

69. Фінансова звітність ПрАТ «Форез». URL: https://clarity-project.info/edr/00238486/finances?current_year=2020

70. Хаустова І. Є. Актуальні проблеми управління оборотними активами підприємства. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. 2018. № 19 (1295). С. 64–67.

71. Циганова О. С., Бурлан С. А., Каткова Н. В. Оцінювання результативності діяльності підприємств машинобудування України. *Проблеми економіки*. 2020. № 1 (43). С. 197-206. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-1_0-pages-197_206.pdf

72. Ченг Ф. Лі., Джозеф І. Фіннерті. М., Фінанси корпорацій: теорія, методи й практика : підручник. ИНФРА-М, 2000. 685 с.

73. Швець Ю. О., Скворцова А. В. Управління оборотними активами підприємств. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент.* 2015. № 13. С. 127–130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_13_30

74. Шматковська Т., Демедюк Л., Ворона О. Деякі аспекти проблематики управління оборотними активами на підприємстві. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету.* 2016. № 3. С. 174–184. URL: <http://global-national.in.ua/issue-9-2016/17-vipusk-9-lyutij-2016/1819>

75. Яковлев В. І. Тенденції розвитку машинобудівної галузі України. *Економіка та управління національним господарством.* 2018. Вип. 31. С. 31- 36. URL: http://www.bses.in.ua/journals/2018/31_2018/8.pdf

76. Ярошевич Н. Б., Кондрат І. Ю., Ливдар М. В. Фінанси : навч. посібник Львів : Видавництво «Простір-М», 2018. 298 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Yaroshevych_Natalia/Finansy_Navchalnyi_posibnyk.pdf

77. Arnold Glen. Handbook of corporate finance. Corporate finance. Pearson Education Limited, 2005. URL: <https://duikt.edu.ua/ua/lib/1/category/2140/view/1625>

78. Arnold Glen. Corporate Financial Management. Financial Times, Prentice Hall, 1998. P. 543. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=J4HmCi08kjoC&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>

79. Song Qinbao, Jingjie Ni, and Guangtao Wang. A fast clustering-based feature subset selection algorithm for high-dimensional data. *IEEE transactions on knowledge and data engineering.* 2011. № 25.1. P. 1–14. URL: https://www.researchgate.net/publication/224253609_A_Fast_Clustering-Based_Feature_Subset_Selection_Algorithm_for_High_Dimensional_Data

80. Sugahara Satoshi, Nabyala Daidj, and Sumitaka Ushio. Value Creation in Management Accounting and Strategic Management: An Integrated Approach. *John Wiley & Sons.* 2017. URL: <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/26383/1/74.Satoshi%20Sugahara.pdf>

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Визначення поняття «оборотних активів»

№	Автор	Визначення	Ключові слова
1	2	3	4
1	НП(С)БО 1 [47]	Оборотні активи – гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.	Гроші та їх еквіваленти, використання протягом операційного циклу.
2	Базилінська О. Я. [3]	Оборотні активи – це активи, що за умови нормальної господарської діяльності підприємства змінюють свою матеріально-речову форму за відносно короткий строк (менше року).	Активи, що змінюють свою матеріальну речову форму за короткий строк.
3	Берест М. М. [5]	Оборотні (поточні) активи – майнові цінності, що забезпечують реалізацію поточної виробничо-господарської діяльності, їхня форма послідовно трансформується, та їх повністю використовують протягом одного операційного циклу (виробничі запаси сировини, незавершене виробництво, готова продукція та товари на складі, дебіторська заборгованість, грошові кошти)	Майнові цінності, що використовуються протягом одного операційного циклу.
4	Бланк І. О. [6]	Оборотні активи – сукупність майнових цінностей підприємства, що забезпечують поточну виробничо-комерційну діяльність підприємства та, що повністю споживаються у процесі одного виробничо-комерційного циклу.	Майнові цінності, що повністю споживаються у процесі одного виробничого циклу.

Продовження додатка А

Продовження табл А.1

1	2	3	4
5	Бровко Л. І. [8]	Оборотні активи – це активи підприємства, що використовуються підприємством протягом дванадцяти місяців або операційного циклу, якщо він є більшим, та переносять свою вартість на вартість новоствореної продукції повністю, забезпечуючи безперервний процес виробництва і реалізації продукції.	Активи, що використовуються протягом дванадцяти місяців або операційного циклу, переносять свою вартість.
6	Гринюк І. М. [13]	Оборотні активи – це сукупність матеріальних активів і грошових коштів, які перебувають у постійному кругообігу з метою забезпечення безперервності виробничого процесу та ліквідності підприємства, змінюючи свою матеріальну форму протягом одного операційного циклу.	Матеріальні активи та грошові кошти, змінюють матеріальну форму протягом одного операційного циклу.
7	Колодізев О. М. [33]	Під оборотними активами промислових підприємств слід розуміти сукупність грошових коштів та матеріальних активів, що змінюють матеріально-речовинну форму впродовж діяльності підприємства, забезпечують безперервну діяльність промислових підприємств та призначені для реалізації чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу	Грошові кошти та матеріальні активи, забезпечують безперервну діяльність, використовуються протягом операційного циклу чи протягом 12 місяців.
8	Непочатенко О. О. [50]	Оборотні активи – сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговують поточний господарський процес і повністю споживаються протягом одного виробничого циклу.	Майнові цінності, повністю споживаються протягом одного виробничого циклу.

Закінчення додатка А

Закінчення табл. А.1

1	2	3	4
9	Поддєрьогін А. М. [57]	Оборотні активи — це частина майна підприємства, яка втілена у гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу або протягом 12 місяців з дати балансу.	Гроші та їх еквіваленти, споживаються протягом операційного циклу.
10	Ситник Н. С. [62]	Оборотні (обігові) активи – це активи підприємства, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи дванадцяти місяців із дати складання балансу підприємства.	Активи, призначені для споживання протягом операційного циклу.
11	Ярошевич Н. Б. [76]	Оборотні активи – частина засобів виробництва, які беруть участь в одному виробничому циклі, при цьому переносять свою вартість на вартість готової продукції і змінюють свою натуральну форму.	Засоби виробництва, що беруть участь в одному виробничому циклі.

Джерело: складено автором на основі [3,5,6,8,13,33,47,50,57,62,76]

Додаток Б

Таблиця Б.1

Визначення поняття «управління оборотними активами»

№	Автор	Визначення	Ключові слова
1	2	3	4
1	Бланк І. О. [6]	Формування необхідного обсягу й складу оборотних активів, раціоналізації й оптимізації структури джерел їхнього фінансування	Раціоналізація й оптимізація структури джерел фінансування.
2	Власова Н. О. та ін. [11]	Складова фінансового та операційного менеджменту та являє собою цілеспрямовану діяльність, пов'язану із визначенням величини оборотних активів, контролем над їх формуванням і використанням і створенням відповідних організаційних передумов.	Складова фінансового та операційного менеджменту.
3	Дехтяр Н. А., Дейнека О. В., Черноус Т. М. [16]	Сегмент загальної фінансової стратегії підприємства, спрямований на забезпечення необхідної потреби в оборотних активах та джерелах їх фінансування, з метою забезпечення стабільної ефективності господарської діяльності та фінансової самостійності суб'єкта господарювання.	Сегмент фінансової стратегії, забезпечення потреби в оборотних активах та джерелах їх фінансування.
4	Єйбоженко О. [21]	Система управління оборотними активами представляє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у формуванні необхідного обсягу і складу оборотних активів, раціоналізації й оптимізації структури джерел їх фінансування	Частина фінансової стратегії, раціоналізація й оптимізація структури джерел фінансування.

Закінчення додатка Б

Закінчення табл. Б.1.

1	2	3	4
	<p>Левкович О. В., Черновіл М. С. [38]</p>	<p>Система цілеспрямованих організованих взаємодій, які виникають між суб'єктом па об'єктом управління, шляхом виконання функцій управління оборотними активами за підтримкою застосування загального комплексу методів, механізмів, засобів, із врахуванням дії на них факторів внутрішнього і фінансово-економічних інструментів дослідження та аналізу, зовнішнього середовища.</p>	<p>Система цілеспрямованих організованих взаємодій, виконання функцій управління з застосуванням комплексу методів, засобів, враховуючи вплив дій певних факторів.</p>
5	<p>Поддєрьогін А. М. [57]</p>	<p>Складова загальної фінансової стратегії підприємства, яка полягає у розробці та обґрунтуванні управлінських рішень щодо формування необхідного обсягу і раціональної структури оборотних активів та оптимізацію структури джерел їх фінансування.</p>	<p>Складова фінансової стратегії, формування необхідного обсягу і раціональної структури оборотних активів, оптимізація структури джерел фінансування.</p>
6	<p>Швець Ю. О., Скворцова А. В. [73]</p>	<p>Складний процес, що визначається завданнями збільшення обігу оборотних активів; формування достатнього обсягу оборотного капіталу, що застосовується в операційному процесі; поліпшення ефективності структури оборотних активів; збільшення ліквідності, конкурентоспроможності та платоспроможності підприємства.</p>	<p>Процес збільшення обігу оборотних активів, формування достатнього обсягу оборотного капіталу, збільшення ліквідності, платоспроможності .</p>

Джерело: складено автором на основі [6,11,16,21,38,57,73]

Додаток В

Таблиця В.1

Ознаки класифікації оборотних активів

Ознака	Класифікація	Складові
За функціональним призначенням	Оборотні виробничі фонди	Сировина, матеріали, напівфабрикати, малоцінні та швидкозношувані предмети, запаси
	Фонди обігу	Готова продукція, грошові кошти та їх еквіваленти
За принципами організації	Нормовані	Сировина, матеріали, паливо
	Ненормовані	Відвантажена і неоплачена продукція; грошові засоби; кошти в розрахунках
За джерелом формування	Власні	Статутний капітал
	Позикові	Банківські кредити
	Залучені	Кредиторська заборгованість
За ступенем ліквідності	Високоліквідні	Грошові кошти у касі, кошти на банківських рахунках
	Середньоліквідні	Відвантажені товари, дебіторська заборгованість
	Низьколіквідні	Виробничі запаси, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів, невідвантажена готова продукція
За формою	Монетарна	Грошові кошти та їх еквіваленти, дебіторська заборгованість
	Речова	Запаси матеріальних активів, сировини, готова продукція
За участю в механізмі реалізації стратегії підприємства	Беруть участь у поточній діяльності	Готова продукція, грошові кошти
	Забезпечують перспективну діяльність	Дебіторська заборгованість
За ступенем захищеності від інфляції	З високим рівнем впливу	Грошові кошти та їх еквіваленти
	З низьким рівнем впливу	Готова продукція, матеріали, напівфабрикати

Додаток Г

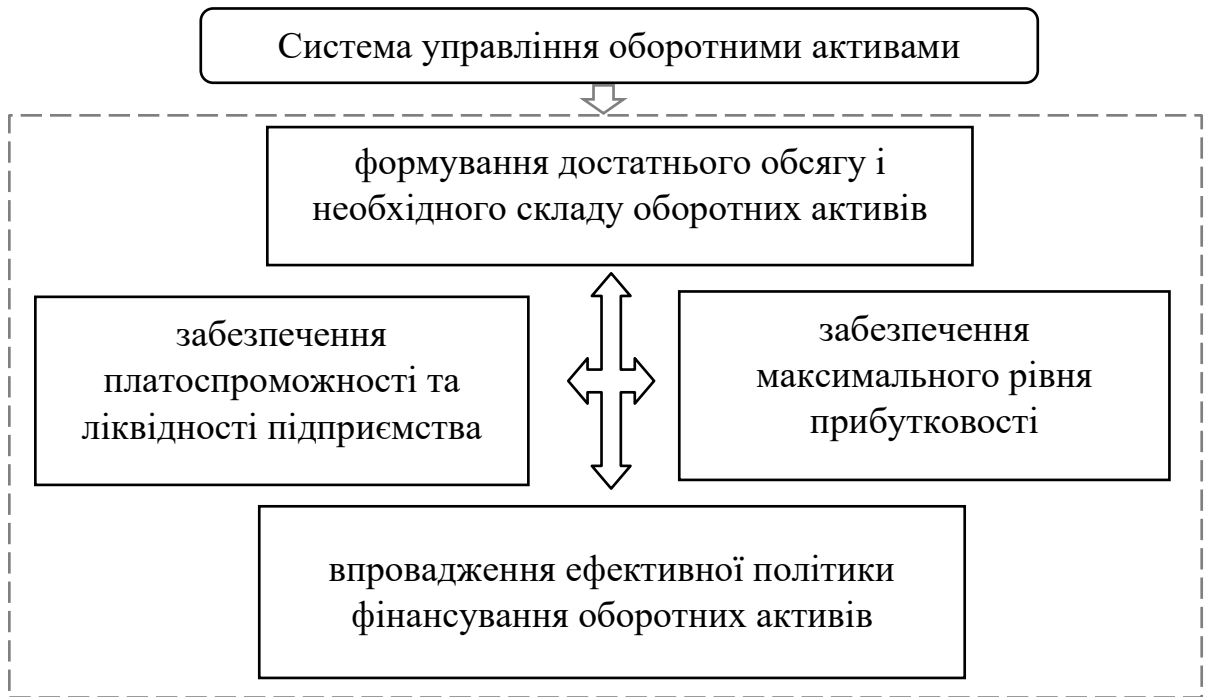

Рис. Г. 1. Ефективна система управління оборотними активами підприємства

Джерело: складено автором на основі [6,10,13].

Додаток Д

Таблиця Д.1.

Принципи управління оборотними активами

№	Принцип	Характеристика
1	Принцип єдності	Управління оборотними активами здійснюється в межах загальної системи управління підприємством, через те, що будь-яке рішення щодо управління цими активами вплине на ефективність діяльності підприємства.
2	Принцип оперативності	Будь-яке рішення щодо використання та формування складових оборотних активів має прийматися своєчасно на основі отримання оперативної достовірної інформації. Чим швидше на підприємстві оцінюється поточна ситуація та приймаються й впроваджуються управлінські рішення, тим ефективніше суб'єкт господарювання може підлаштуватися під змінні умови.
3	Принцип об'єктивності та точності	Отримання достовірної інформації дуже важливе, тому інформація щодо обсягів та складу оборотних активів повинна відображати об'єктивну дійсність, бо на її основі формуються висновки з аналітичними розрахунками та обґрунтуваннями для подальшого аналізу фінансового стану підприємства.
4	Принцип координації	Спрямований на досягнення узгодженості управлінських рішень у сфері оборотних активів з рішеннями щодо поточних зобов'язань.
5	Принцип безперервності	Управління оборотними активами є постійним процесом, який забезпечує прийняття ряду управлінських рішень, що впливають на ліквідність, конкурентоспроможність та платоспроможність підприємства. Стратегічне та тактичне планування повинні розвиватися в єдності між собою, адже саме це покликане забезпечувати безперервність виробничого процесу.
6	Принцип оптимальності	Рішення щодо визначення обсягів та складових оборотних активів має бути направлене на знаходження оптимального співвідношення між ними.
7	Принцип раціональності	Усі складові оборотних активів повинні бути раціонально розміщені між стадіями відтворювального процесу підприємства.

Джерело: складено автором на основі [4,6,39]

Закінчення додатка Д

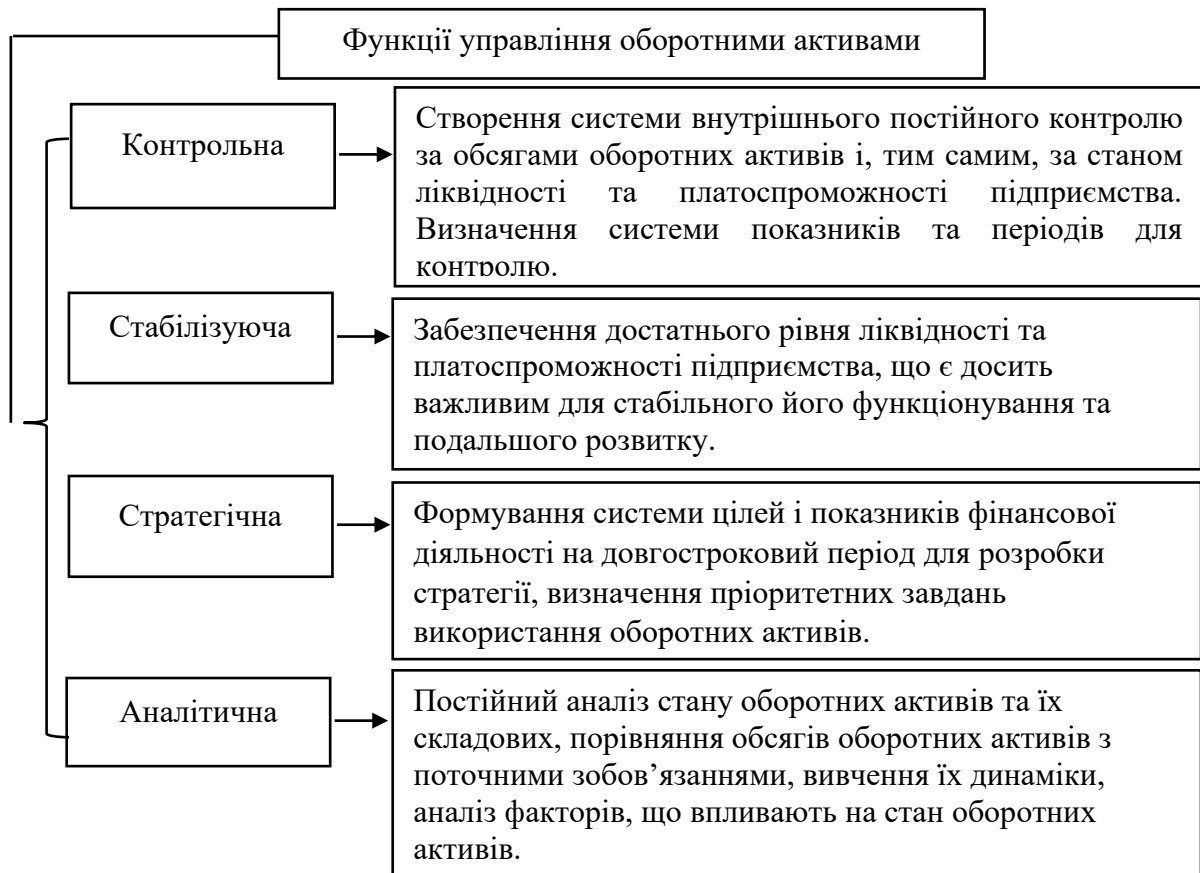

Рис. Д. 1 Функції управління оборотними активами

Джерело: складено автором на основі [6,39]

Додаток Ж

Таблиця Ж.1

Баланс (Звіт про фінансовий стан) АТ «Українські енергетичні машини»
за 2019 рік

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	3 301	1 268
первісна вартість	1001	7 928	8 120
накопичена амортизація	1002	4 627	6 852
Незавершені капітальні інвестиції	1005	17 118	17 547
Основні засоби	1010	2 245 196	2 087 275
первісна вартість	1011	10 582 169	10 614 477
знос	1012	8 336 973	8 527 202
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
накопичена амортизація	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
Накопичена амортизація довг. біологічних активів	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	338 397	56 510
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	1 409 789	1 075 917
Усього за розділом I	1095	4 013 801	3 238 517
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	1 612 733	1 692 447

Продовження додатка Ж

Продовження табл. Ж.1

1	2	3	4
Виробничі запаси	1101	381 264	351 343
Незавершене виробництво	1102	1 116 460	1 253 210
Готова продукція	1103	114 999	87 884
Товари	1104	10	10
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	673 585	1 895 684
Дебіторська заборгованість по розрахункам:			
за виданими авансами	1130	440 170	326 617
з бюджетом	1135	24	24
у тому числі з податку на прибуток	1136	385	462
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	5 199	4 172
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	482 523	72 343
Готівка	1166	0	0
Рахунки в банках	1167	482 523	72 343
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	327 428	189 755
Усього за розділом II	1195	3 541 662	4 181 042
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	7 555 463	7 419 559

Продовження додатка Ж

Продовження табл. Ж.1

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	105 624	105 624
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	1 791 381	1 791 381
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	61 064	61 064
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 628 794	3 403 004
Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	5 586 863	5 361 073
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	244 282	191 417
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	8 792	9 841
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0

Продовження додатка Ж

Закінчення табл. Ж.1

1	2	3	4
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	253 074	201 258
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	100 000
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
товари, роботи, послуги	1615	127 891	388 535
розрахунками з бюджетом	1620	67 406	31 137
у тому числі з податку на прибуток	1621	56 260	18708
розрахунками зі страхування	1625	4 408	9 746
розрахунками з оплати праці	1630	19 142	37 461
за одержаними авансами	1635	1 029 123	829 777
за розрахунками з учасниками	1640	355 952	369 080
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	49 159	39 947
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	62 445	51 545
Усього за розділом III	1695	1 715 526	1 857 228
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	7 555 463	7 419 559

Продовження додатка Ж

Таблиця Ж.2

Баланс (Звіт про фінансовий стан) АТ «Українські енергетичні машини»
за 2020 рік

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	1 268	199
первісна вартість	1001	8 120	8 089
накопичена амортизація	1002	6 852	7 890
Незавершені капітальні інвестиції	1005	17 547	13 981
Основні засоби	1010	2 087 275	1 962 816
первісна вартість	1011	10 614 477	10 619 220
знос	1012	8 527 202	8 656 404
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
накопичена амортизація	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
Накопичена амортизація довг. біологічних активів	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	56 510	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	1 075 917	1 089 479
Усього за розділом I	1095	3 238 517	3 066 475
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	1 692 447	1 575 810

Продовження додатка Ж

Продовження табл. Ж.2

1	2	3	4
Виробничі запаси	1101	351 343	305 910
Незавершене виробництво	1102	1 253 210	1 046 040
Готова продукція	1103	87 884	223 840
Товари	1104	10	20
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 895 684	2 340 122
Дебіторська заборгованість по розрахункам:			
за виданими авансами	1130	326 617	207 067
з бюджетом	1135	24	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	4 172	3 988
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	72 343	230 089
Готівка	1166	0	0
Рахунки в банках	1167	72 343	230 089
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	189 755	134 435
Усього за розділом II	1195	4 181 042	4 491 511
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	7 419 559	7 557 986

Продовження додатка Ж

Продовження табл. Ж.2

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	105 624	105 624
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	1 788 701	1 788 701
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	61 064	61 064
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 405 684	3 564 258
Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	5 361 073	5 519 647
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	191 417	174 862
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	9 841	10 300
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0

Продовження додатка Ж

Закінчення табл. Ж.2

1	2	3	4
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	201 258	185 162
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	100 000	491 995
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
товари, роботи, послуги	1615	388 535	316 728
розрахунками з бюджетом	1620	31 137	25 875
у тому числі з податку на прибуток	1621	18 708	4 518
розрахунками зі страхування	1625	9 746	3 301
розрахунками з оплати праці	1630	37 461	14 168
за одержаними авансами	1635	829 777	612 468
за розрахунками з учасниками	1640	369 080	312 795
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	39 947	35 461
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	51 545	40 386
Усього за розділом III	1695	1 857 228	1 853 177
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	7 419 559	7 557 986

Продовження додатка Ж

Таблиця Ж.3

Баланс (Звіт про фінансовий стан) АТ «Українські енергетичні машини»
за 2021 рік

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	199	441
первісна вартість	1001	8 089	8 365
накопичена амортизація	1002	7 890	7924
Незавершені капітальні інвестиції	1005	13 981	104 076
Основні засоби	1010	1 962 816	3 522 935
первісна вартість	1011	10 619 220	12 518 969
знос	1012	8 656 404	8 996 034
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
накопичена амортизація	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	1 089 479	815 187
Усього за розділом I	1095	3 066 475	4 442 639
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	1 575 810	1 927 097

Продовження додатка Ж

Продовження табл. Ж.3

1	2	3	4
Виробничі запаси	1101	305 910	427 268
Незавершене виробництво	1102	1 046 040	1 389 530
Готова продукція	1103	223 840	110 240
Товари	1104	20	59
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	2 340 122	2 795 032
Дебіторська заборгованість по розрахункам:			
за виданими авансами	1130	207 067	27 048
з бюджетом	1135	0	49 042
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	14 184
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	3 988	6 893
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	230 089	186 549
Готівка	1166	0	13
Рахунки в банках	1167	230 089	186 536
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	134 435	89 471
Усього за розділом II	1195	4 491 511	5 081 132
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	17 382
Баланс	1300	7 557 986	9 541 153

Продовження додатка Ж

Продовження табл. Ж.3

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	105 624	1 417 337
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	1 788 701	1 788 001
Додатковий капітал	1410	0	41 852
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	61 064	61 064
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 564 258	2 657 607
Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	5 519 647	5 965 861
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	174 862	385 811
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	10 300	13 989
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0

Закінчення додатка Ж

Закінчення табл. Ж.3

1	2	3	4
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	185 162	399 800
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	491 995	808 010
Векселі видані	1605	0	69 123
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
товари, роботи, послуги	1615	316 728	799 845
розрахунками з бюджетом	1620	25 875	49 629
у тому числі з податку на прибуток	1621	4 518	3 359
розрахунками зі страхування	1625	3 301	19 161
розрахунками з оплати праці	1630	14 168	46 592
за одержаними авансами	1635	612 468	603 346
за розрахунками з учасниками	1640	312 795	227 135
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	35 461	288 576
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	40 386	264 075
Усього за розділом III	1695	1 853 177	3 175 492
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	7 557 986	9 541 153

Додаток К

Таблиця К.1

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) АТ «Українські енергетичні машини» за 2019 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2 822 845	2 615 427
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1 826 131)	(1 382 524)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий:			
прибуток	2090	996 714	1 232 903
збиток	2095	()	()
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	45 178	84 077
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(180 908)	(154 887)
Витрати на збут	2150	(69 425)	(96 113)
Інші операційні витрати	2180	(257 183)	(143 096)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0

Продовження додатка К

Продовження табл. К.1

1	2	3	4
Витрати від первісного визнання біол. активів і сільськогосп. продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	534 376	922 884
збиток	2195	()	()
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	58 921	64 193
Інші доходи	2240	113	152
Фінансові витрати	2250	(4 355)	(5 314)
Інші витрати	2270	(205 494)	(51 541)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	383 561	930 374
збиток	2295	()	()
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(69 496)	(166 099)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	314 065	764 275
збиток	2355	()	()

Таблиця К.2

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попередн. року
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	()	()
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	()
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	()	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	()
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	()	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	314 065	764 275

Продовження додатка К

Таблиця К.3

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попередн. року
Матеріальні затрати	2500	982 268	892 488
Витрати на оплату праці	2505	512 866	415 781
Відрахування на соціальні заходи	2510	113 261	87 879
Амортизація	2515	199 802	221 555
Інші операційні витрати	2520	633 744	283 195
Разом	2550	2 441 941	1 900 898

Таблиця К.4

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попередн. року
Середньорічна кількість простих акцій	2600	422 496 520	422 496 520
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	422 496 520	422 496 520
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,74336	1,80895
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,74336	1,80895
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Таблиця К.5

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) АТ «Українські енергетичні машини» за 2020 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попередн. року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 465 531	2 822 845
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0

Продовження додатка К

Продовження табл. К.5

1	2	3	4
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1 178 156)	(1 826 131)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий:			
прибуток	2090	287 375	996 714
збиток	2095	()	()
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	32 624	45 178
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(143 738)	(180 908)
Витрати на збут	2150	(42 674)	(69 425)
Інші операційні витрати	2180	(51 263)	(257 183)
Фінансовий результат від опер. діяльності:			
прибуток	2190	82 324	534 376
збиток	2195	()	()
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	64 775	58 921
Інші доходи	2240	181 608	113
Фінансові витрати	2250	(50 827)	(4 355)
Втрати від участі в капіталі	2255	()	()
Інші витрати	2270	(1 586)	(205 494)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	276 294	383 561
збиток	2295	()	()

Продовження додатка К

Закінчення табл. К.5

1	2	3	4
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(49 760)	(69 496)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	226 534	314 065
збиток	2355	()	()

Таблиця К.6

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попередн. року
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	()	()
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	()	()
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	()	()
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	226 534	314 065

Таблиця К.7

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попередн. року
Матеріальні затрати	2500	414 284	982268
Витрати на оплату праці	2505	385 009	512 866
Відрахування на соціальні заходи	2510	87 695	113 261
Амортизація	2515	141 304	199 802
Інші операційні витрати	2520	314 804	633 744
Разом	2550	1 343 096	2 441 941

Продовження додатка К

Таблиця К.8

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попередн. року
Середньорічна кількість простих акцій	2600	422 496 520	422 496 520
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	422 496 520	422 496 520
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,53618	0,74336
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію		0,53618	0,74336
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Таблиця К.9

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) АТ «Українські енергетичні машини» за 2021 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 279 698	1 465 531
Чисті зароблені страхові премії	2010		
Премії підписані, валова сума	2011		
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(992 189)	(1 178 156)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий:			
прибуток	2090	287 509	287 375
збиток	2095	()	()
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0

Продовження додатка К

Продовження табл. К.9

1	2	3	4
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	28 453	32 624
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0,00
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0,00
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0,00
Адміністративні витрати	2130	(186 052)	(143 738)
Витрати на збут	2150	(34 227)	(42 674)
Інші операційні витрати	2180	(70 405)	(51 263)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0,00
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0,00
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	25 278	82 324
збиток	2195	()	()
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	62214	64775
Інші доходи	2240	34	181608
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(60 413)	(50 827)
Втрати від участі в капіталі	2255	()	()
Інші витрати	2270	(17 010)	(1 586)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	10 103	276 294
збиток	2295	()	()
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(3 114)	(49 760)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	6 989	226 534
збиток	2355	()	()

Продовження додатка К

Таблиця К.10

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попередн. року
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	()
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	()
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	()
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	6 989	226 534

Таблиця К.11

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попередн. року
Матеріальні затрати	2500	211 159	414284
Витрати на оплату праці	2505	369 022	385 009
Відрахування на соціальні заходи	2510	81 421	87 695
Амортизація	2515	120 567	141 304
Інші операційні витрати	2520	730 594	314 804
Разом	2550	1 512 763	1 343 096

Закінчення додатка К

Таблиця К.12

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попередн. року
Середньорічна кількість простих акцій	2600	5669348520	422496520
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	5669348520	422496520
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,00123	0,53618
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,00123	0,53618
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,00000	0,00000

Додаток Л

Рис. Л.1. Результат додавання лінійної лінії тренду на графік

Рис. Л.2. Результат додавання поліноміальної лінії тренду 2-го ступеня

Рис. Л.3. Результат додавання поліноміальної лінії тренду 3-го ступеня

Продовження додатка Л

Рис. Л.4. Результат додавання поліноміальної лінії тренду 4-го ступеня

Рис. Л.5. Результат додавання поліноміальної лінії тренду 5-го ступеня

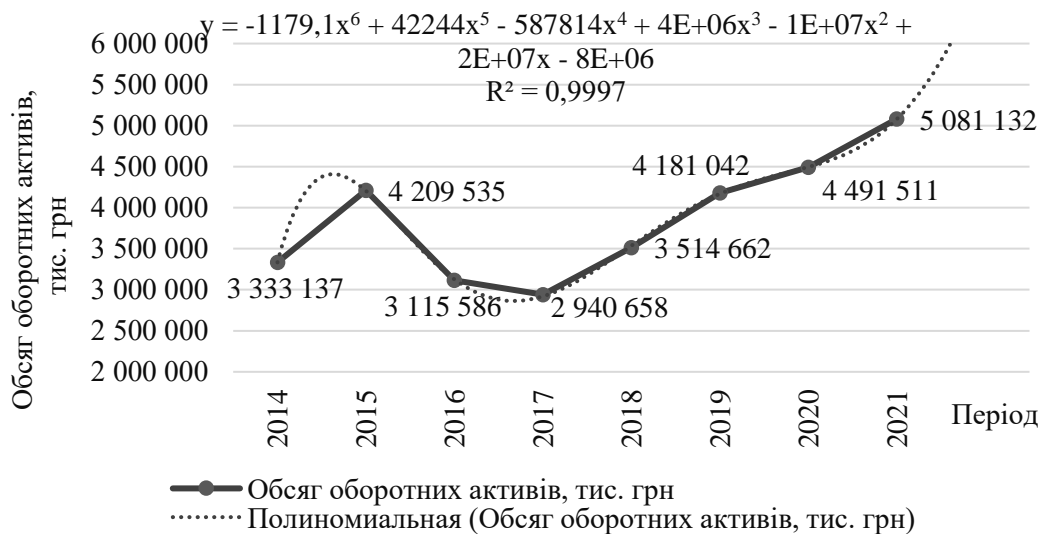

Рис. Л.6. Результат додавання поліноміальної лінії тренду 6-го ступеня

Продовження додатка Л

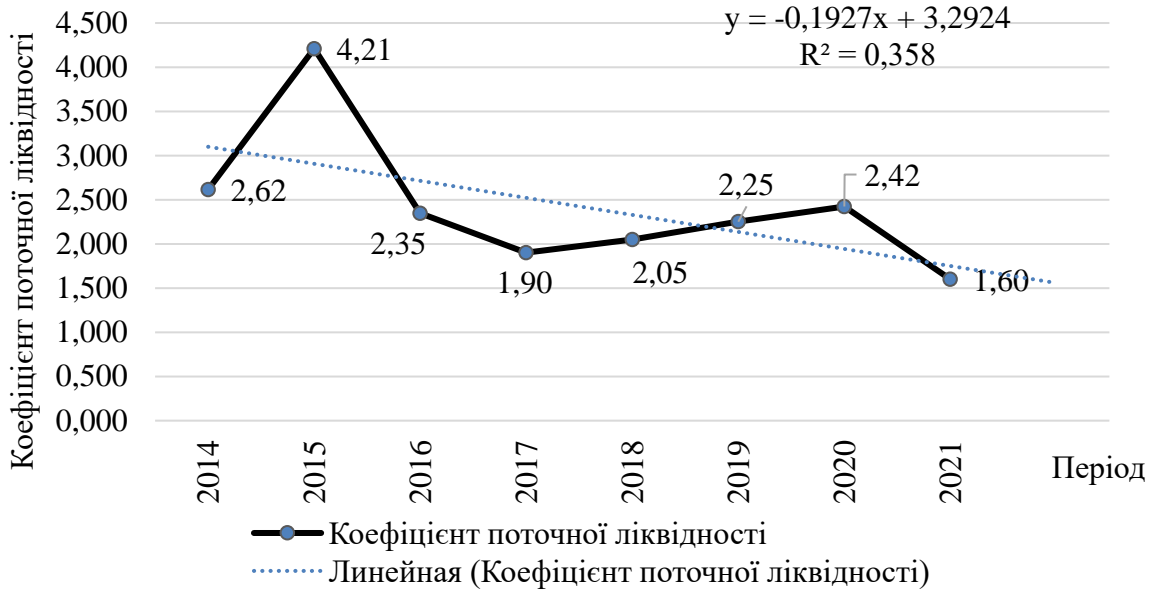

Рис. Л.7. Результат додавання лінійної лінії тренду на графік

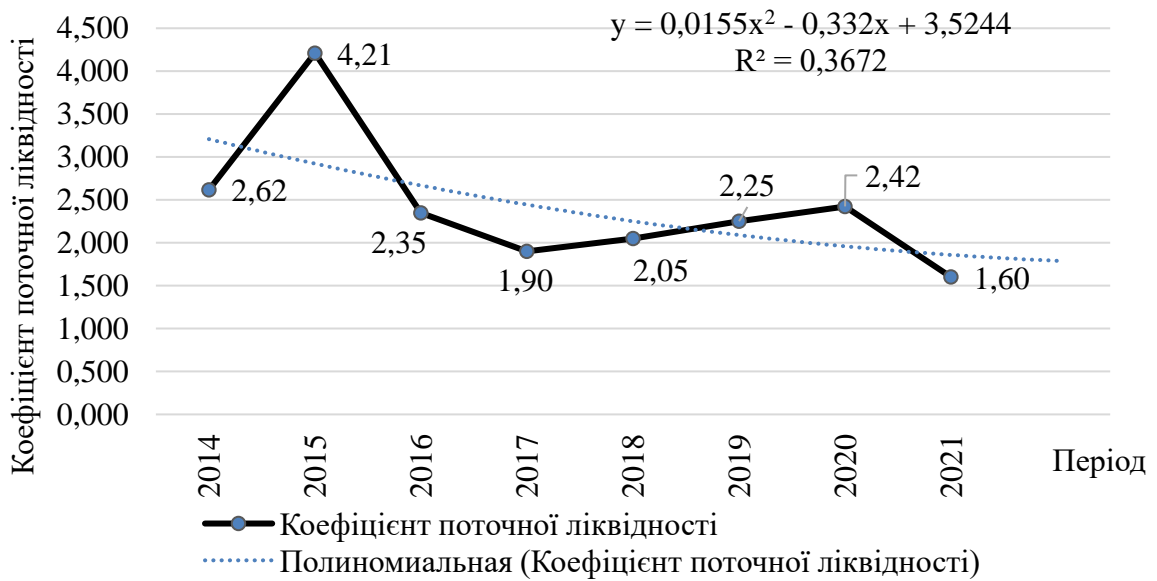

Рис. Л.8. Результат додавання поліноміальної лінії тренду 2-го ступеня

Продовження додатка Л

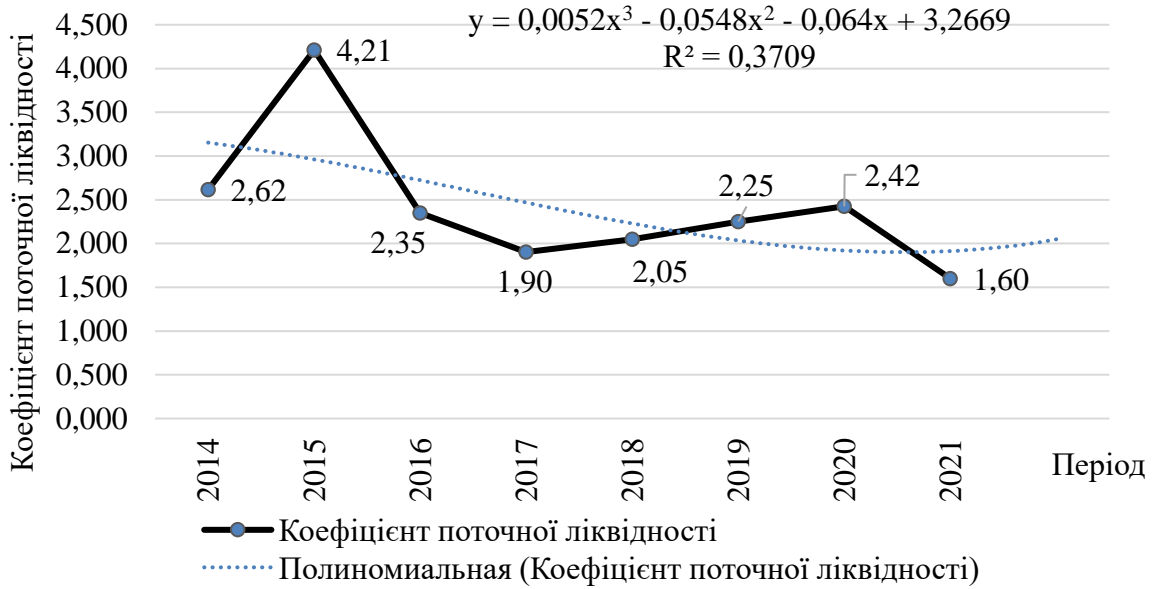

Рис. Л.9. Результат додавання поліноміальної лінії тренду 3-го ступеня

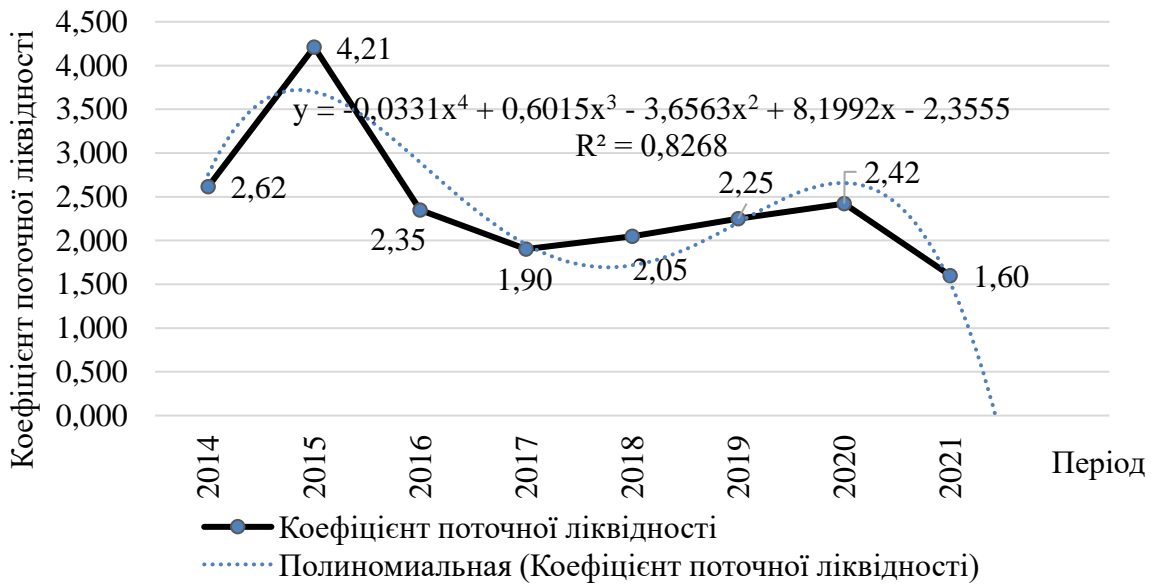

Рис. Л.10. Результат додавання поліноміальної лінії тренду 4-го ступеня

Продовження додатка Л

Рис. Л.13. Результат додавання лінійної лінії тренду на графік

Рис. Л.14. Результат додавання поліноміальної лінії тренду 2-го ступеня

Продовження додатка Л

Рис. Л.15. Результат додавання поліноміальної лінії тренду 3-го ступеня

Рис. Л.16. Результат додавання поліноміальної лінії тренду 4-го ступеня

Продовження додатка Л

Рис. Л.17. Результат додавання поліноміальної лінії тренду 5-го ступеня

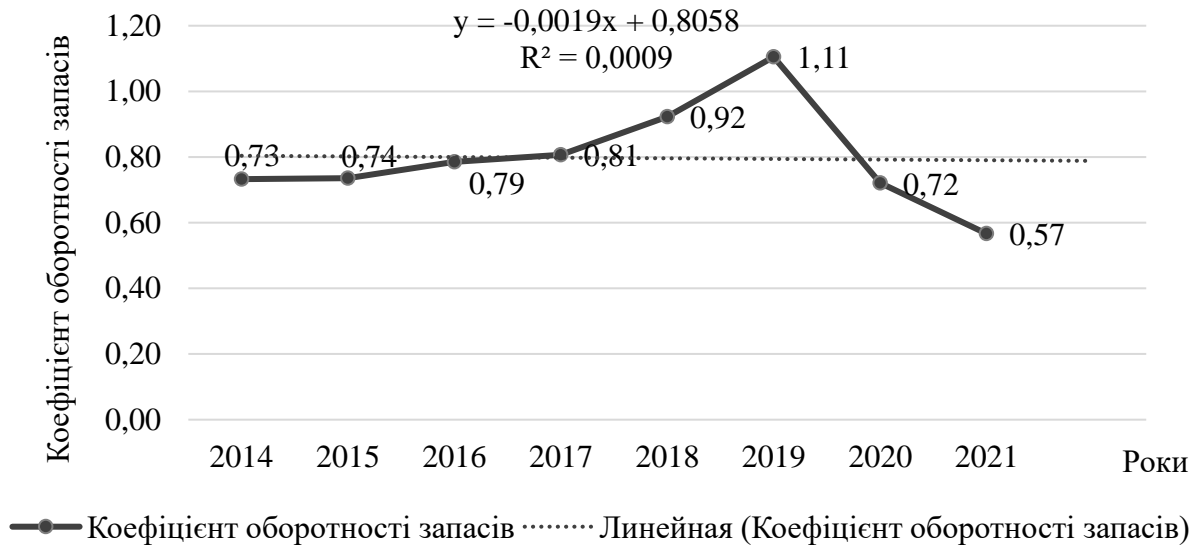

Рис. Л.18. Результат додавання лінійної лінії тренду на графік

Продовження додатка Л

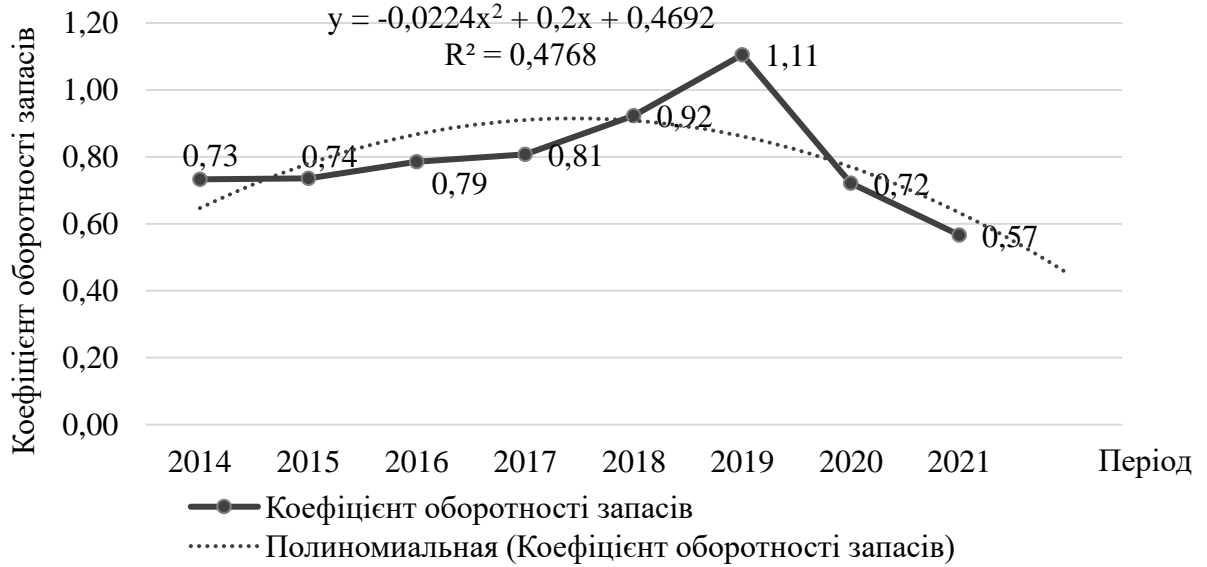

Рис. Л.19. Результат додавання поліноміальної лінії тренду 2-го ступеня

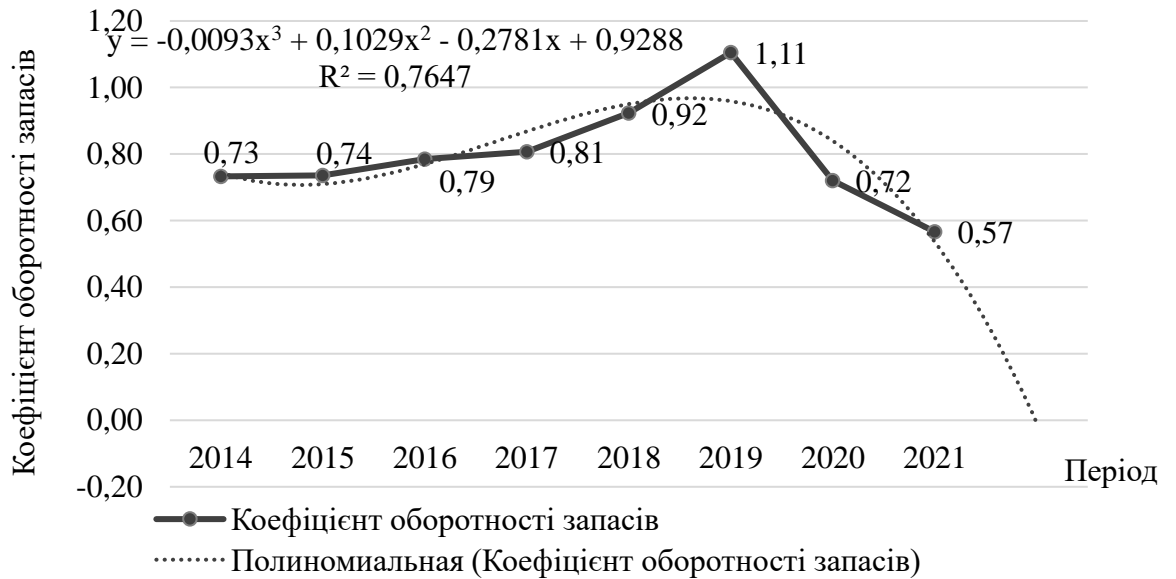

Рис. Л.20. Результат додавання поліноміальної лінії тренду 3-го ступеня

Продовження додатка Л

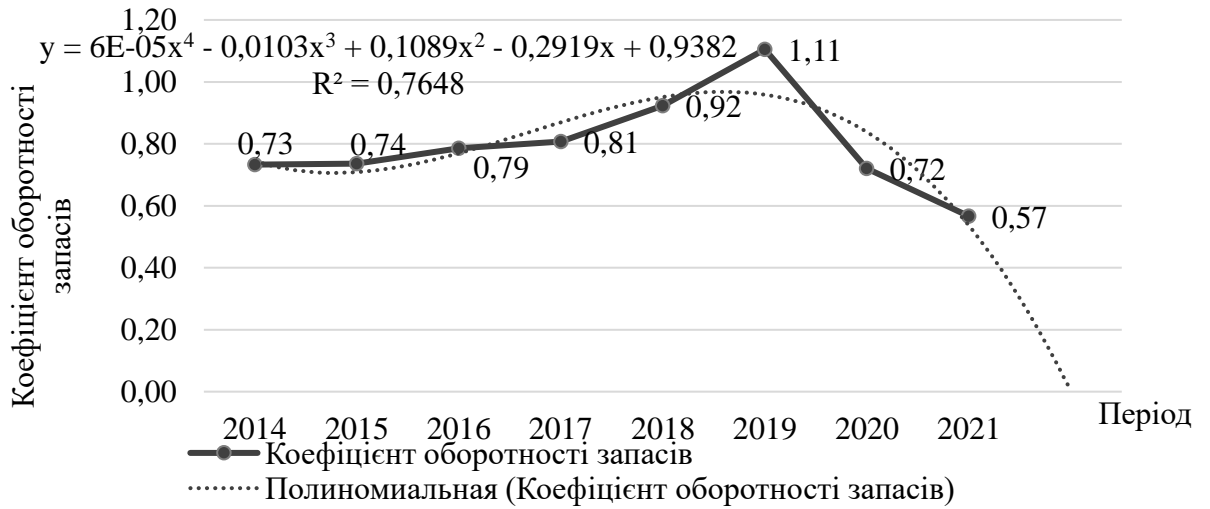

Рис. Л.21. Результат додавання поліноміальної лінії тренду 4-го ступеня

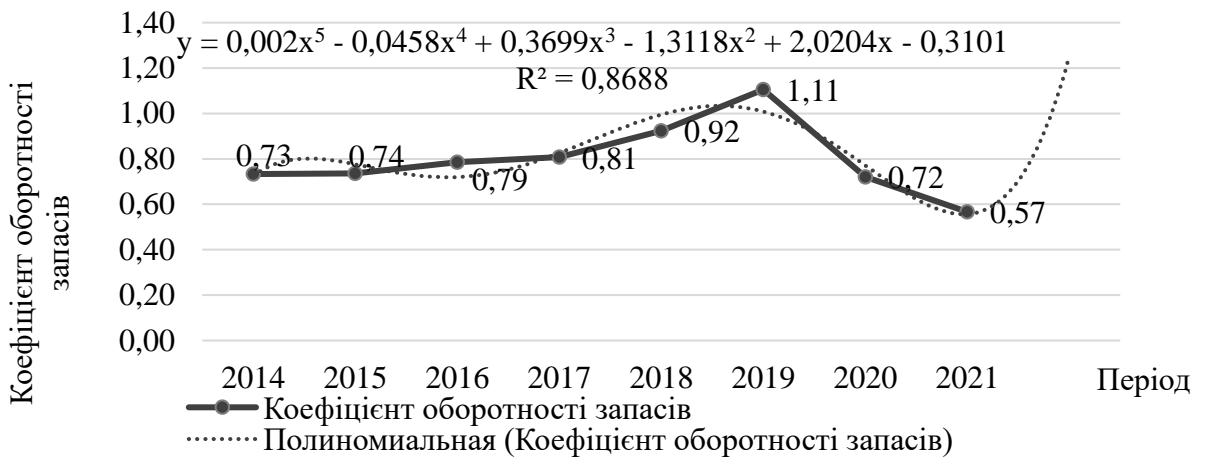

Рис. Л.22. Результат додавання поліноміальної лінії тренду 5-го ступеня

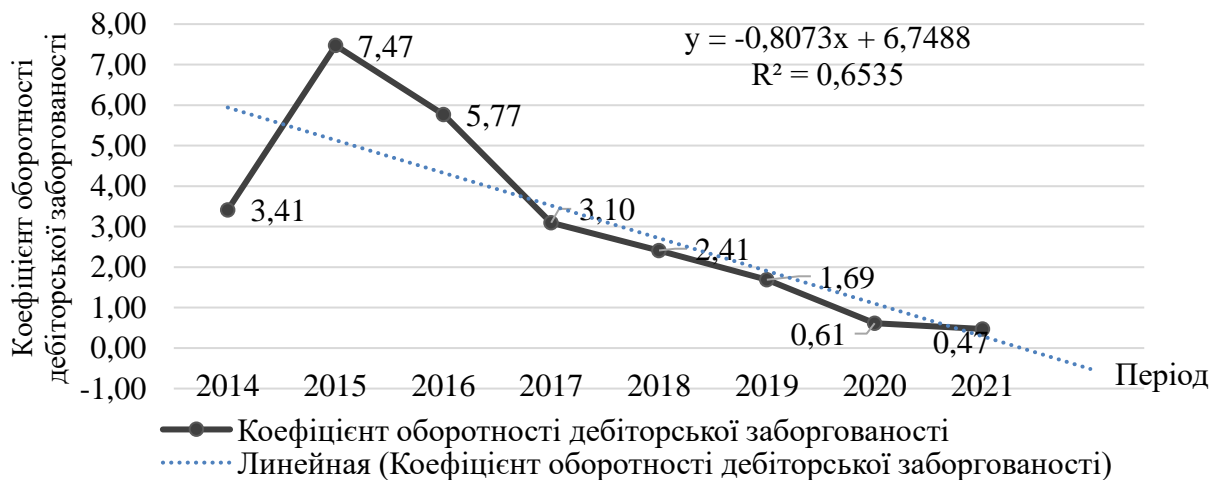

Рис. Л.23. Результат додавання лінійної лінії тренду на графік

Закінчення додатка Л

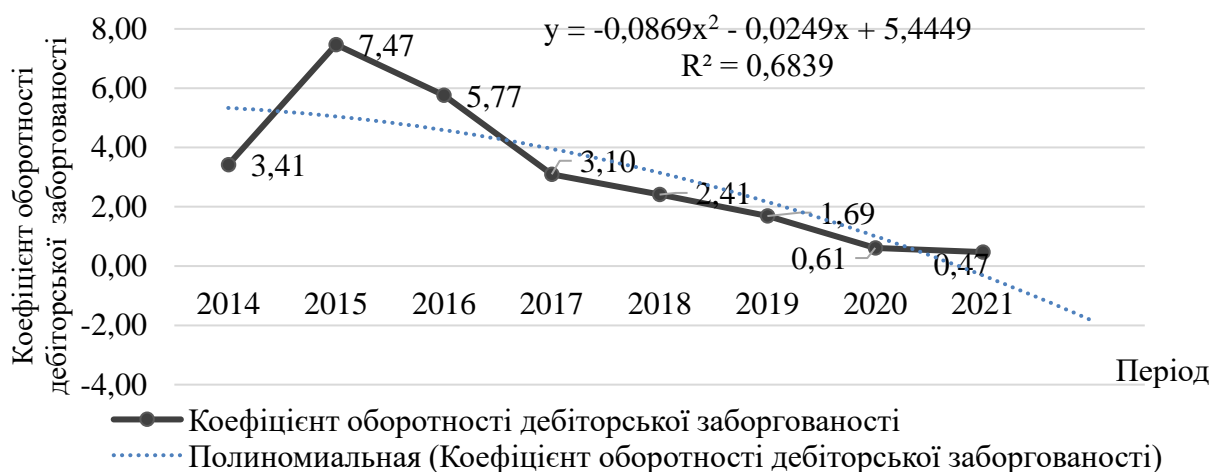

Рис. Л.24. Результат додавання поліноміальної лінії тренду 2-го ступеня

Рис. Л.25. Результат додавання поліноміальної лінії тренду 3-го ступеня

Рис. Л.26. Результат додавання поліноміальної лінії тренду 4-го ступеня